

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maruša Bulajič

Socialne inovacije v Sloveniji

Magistrsko delo

Ljubljana, 2012

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Maruša Bulajič

Mentorica:izr. prof. dr. Maja Bučar

Socialne inovacije v Sloveniji

Magistrsko delo

Ljubljana, 2012

POVZETEK

Socialne inovacije v Sloveniji

Države se v iskanju novih strategij za prihodnost v vse večji meri zanašajo na inovacije in inovativnost. Če je bil pomen inovacij pred leti omejen na zgolj tehnološko kategorijo, se je v novem času razširil na različne vrste inovacij, od netehnoloških (organizacijskih, upravljaljskih) do socialnih. V magistrskem delu avtorica izhaja iz predpostavke, da socialne inovacije ponujajo enega izmed načinov za doseganje trajnostnega razvoja družbe. Socialne inovacije dopolnjujejo gospodarske inovacije, osredotočene pa so predvsem na zagotavljanje družbene blaginje. V današnjem času in razmerah so postale pomembne, ker predstavljajo alternativo obstoječim načinom za izhod iz krize ter ponujajo dolgoročne rešitve za aktualne probleme in nove priložnosti za razvoj. V ospredju dela je pristop Evropske unije in predvsem Slovenije k socialnim inovacijam. V Evropski uniji podpirajo in spodbujajo socialne inovacije, kar nekaj socialno inovativnih dejavnosti pa je že pokazalo pozitivne rezultate. Tudi v Sloveniji so temelji socialnih inovacij že od nekdaj prisotni, čeprav do večjih projektov na državni ravni še ni prišlo. Avtorica preko študij primera in intervjujev z izbranimi akterji na področju socialnega inoviranja ugotavlja, v kolikšni meri so pri nas razvite socialne inovacije, katerih tem se lotevajo in kako lahko pripomorejo k trajnostnemu in družbeno usmerjenemu razvoju.

Ključne besede: socialna inovacija, socialno podjetništvo, Evropska unija, Slovenija.

SUMMARY

Social innovation in Slovenia

While searching for new future strategies, countries increasingly rely on innovation and innovative capabilities. Even though the meaning of innovation in the past used to be associated exclusively to the technical aspect, through time the broader understanding of innovation prevailed, including non-technical innovation like organizational or managerial as well as social innovation. In the thesis, the author presents social innovation as one of the means to achieve sustainable development of the society. Social innovations complement economic innovations and are focused primarily on achieving social welfare. In the reflection of the current global events, they have become increasingly important since they represent an alternative to the existing ways of combating the crisis. At the same time, they offer long-term solutions to modern day problems and offer new opportunities for growth. The thesis focuses on the views of the European Union and especially Slovenia towards social innovation. European Union supports and encourages social innovation, with some of its activities in the field already showing positive results. The foundation for social innovation has always been present in Slovenia, although we have so far not witnessed any extensive projects at the national level . Through case studies and interviews with the selected stakeholders who are in some way involved in social innovation in the country, the author discusses the extent to which social innovations have developed, which topics they tackle, and how they can contribute to a sustainable social development.

Key words: social innovation, social entrepreneurship, European Union, Slovenia.

KAZALO

SEZNAM KRATIC	5
SEZNAM TABEL, SLIK IN GRAFOV	7
1 UVOD	8
1.1 Opredelitev socialne inovacije	8
1.2 Struktura in metodologija	11
2 OPREDELITEV SOCIALNIH INOVACIJ NA OSNOVI STROKOVNE LITERATURE	14
2.1 Definicija	16
2.2 Razvoj socialnih inovacij	19
2.3 Vloga sektorjev	26
2.4 Socialne inovacije in gospodarski razvoj	29
3 USMERITEV EVROPSKE UNIJE NA PODROČJU SOCIALNIH INOVACIJ	32
3.1 Vpliv gospodarske krize	32
3.2 Podpora socialnim inovacijam	33
3.3 Primeri dobrih praks	39
4 SOCIALNE INOVACIJE V SLOVENIJI	42
4.1 Socialne inovacije v dokumentih	42
4.2 Inovacijska dejavnost v Sloveniji	45
4.3 Prikaz stanja na področju socialnih inovacij v Sloveniji	48
4.4 Študije primera	57
4.4.1 Slovenska filantropija	57
4.4.2 Socialni inovatorji prihodnosti	59
4.4.3 Socialni inkubator	61
4.4.4 Zavod za medgeneracijsko sodelovanje, Ypsilon (Zavod Y)	62
4.4.5 Nefiks	64
4.4.6 Vibacom d.o.o.	66
4.4.7 Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve	73
4.4.8 Družba BTC	75
4.5 Intervjuji	77
4.6 Ugotovitve	92
5 SKLEP IN USMERITEV ZA PRIHODNOST	94
LITERATURA	97
PRILOGA: Seznam intervjujev in vprašanja	109

SEZNAM KRATIC

BDP	bruto domači proizvod
BEPA	<i>Bureau of European Policy Advisers</i> (Urad svetovalcev za evropsko politiko)
CIS	<i>Community Innovation Survey</i> (Poenoten (harmoniziran) popis inovacijske dejavnosti)
CSI	<i>Centre for Social Innovation</i> (Center za socialne inovacije)
ESS	Evropski socialni sklad
EU	Evropska unija
FORA	Danish Enterprise and Construction Authority's division for research and analysis (Danski organ za podjetništvo in konstrukcijo: oddelek za raziskave in analize)
GD	Generalni direktorat
IUS	<i>Innovation Union Scoreboard</i> (Pregled uspešnosti Unije inovacij)
LEED	<i>Local Economic and Employment Development</i> (Lokalni ekonomski in zaposlitveni razvoj)
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
NESTA	<i>National Endowment for Science, Technology and the Arts</i> (Nacionalna podpora za znanost, tehnologijo in umetnost)
OECD	<i>Organization for economic co-operation and development</i> (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj)
R&R	raziskave in razvoj
ReRISS11–20	Resolucija o raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2011–2020
RS	Republika Slovenija
SIE	<i>Social Innovation Europe</i> (Socialne inovacije Evrope)
SIC	<i>Social Innovation Coalition</i> (Koalicija socialnih inovacij)
SIG	<i>Social Innovation Generation</i> (Generacija socialnih inovacij)
SIP	Socialni inovatorji prihodnosti
SIX	<i>Social Innovation Exchange</i> (Izmenjava socialnih inovacij)
SKUP	Skupnost privatnih zavodov
SURS	Statistični urad republike Slovenije
SVLR	Služba vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko
UNU-MERIT	<i>United Nations University – Maastricht Economic and Social Research Institute on Innovation and Technology</i>

(Univerza Združenih narodov – Maastrichtski ekonomski in socialni raziskovalni inštitut za inovacije in tehnologijo)

WCED

World Commission on Environment and Development

(Svetovna komisija za okolje in razvoj)

ZDA

Združene države Amerike

ZSocP

Zakon o socialnem podjetništvu

ZSI

Zentrum für soziale innovation (Center za socialne inovacije)

SEZNAM TABEL:

Tabela 2.1: Vedno večji interes in razširjenost socialnih inovacij v svetu po letu 2000.....20

Tabela 2.2: Pomen socialnih inovacij v različnih področjih družbenega razvoja.....29

SEZNAM SLIK:

Slika 2.1: Socialne in gospodarske inovacije.....15

SEZNAM GRAFOV:

Graf 4.1: Bruto domači izdatki za R&R dejavnost po sektorjih izvedbe in področjih znanosti, Slovenija, 2010.....48

1 UVOD

Vsaka nova resnica gre skozi tri faze: najprej se ji posmehujejo; potem ji nasilno nasprotujejo; na koncu pa je sprejeta kot samoumevna.
Geoff Mulgan o socialnih inovacijah.¹

V svetu se dandanes soočamo ne le z gospodarskimi, ampak predvsem z družbenimi težavami. Gospodarski zlom konec prvega desetletja 21. stoletja je vodil k zmanjšanju gospodarske rasti ter poleg finančne krize še zaostрил vprašanja nezaposlenosti in neustrezne gospodarske strukture, v številnih državah pa izpostavil visok javni dolg. Globalna kriza, ki je nastala kot posledica zloma, je dodatno poglobila že prej obstoječe družbene probleme, med katerimi so najbolj pereči revščina, lakota, varnost hrane, pomanjkanje pitne vode, ekonomska in družbena neenakost znotraj in med državami, migracije, brezposelnost, nevdržnost obstoječih zdravstvenih sistemov, vprašljivost energetskih virov, staranje populacije v razvitem svetu, vpliv klimatskih sprememb itd. Države so se tako, da bi si opomogle, znašle pred novim velikim izzivom – najti nove, trajnostne vire razvoja. Dileme, ali je vzorec gospodarske rasti, kot ga ponuja dosedanji zahodni model, res prava in edina možna pot razvoja, se odpirajo še pogosteje.

V ospredje novih načrtov gospodarskega in družbenega okrevanja, pa tudi siceršnjega družbenega razvoja, ki bo v večji meri sledil načelom trajnosti, so prišle inovacije, ki so postale ključen element pri (pre)oblikovanju procesov in trendov v civilni družbi, javni administraciji, političnih institucijah in gospodarstvu (glej npr. Hochgerner 2011, 8). Inovacije še zdaleč niso nov pojav, saj si je verjetno težko predstavljati svet brez železnic, avtomobilov, letal, elektrike, televizije, telefona, računalnika, antibiotikov, notranjih vodovodnih instalacij in tako naprej. Večina napredka v materialnem življenjskem standardu po industrijski revoluciji je bila posledica inovacij. Novi ali izboljšani izdelki in storitve ter novi ali izboljšani načini njihove proizvodnje že nekaj časa predstavljajo glavni motor gospodarske rasti, družbene blaginje in višanja življenjskega standarda (FORA 2009, 7; OECD v Box 2009, 7). V pogojih globalizacije inovacije vseh vrst vplivajo na vse več dimenzij družbe.

1.1 OPREDELITEV SOCIALNE INOVACIJE

Bučar in Stare (2003, 19) inovacije definirata kot vsako koristno novost, ki pomaga povečati produktivnost in izboljšati ekonomičnost in kakovost proizvoda, proizvodnega postopka ali

---

¹ Vir: Schopenhauer (v Mulgan 2007b, 4).

storitve. Priročnik Oslo (*Oslo Manual*)² je v svojih prvih dveh izdajah (1992 in 1997) definicijo inovacije omejil zgolj na “tehnološki produkt in proces”, kar je odražalo takratno osredotočenje podjetij na tehnološki razvoj. Z zbiranjem podatkov in izkušenj se v tretji izdaji priročnika (2005) okvir razumevanja inovacij razširi na tri pomembne načine: prvič, večjo pozornost posveča vlogi povezav med podjetji in institucijami v inovativnem procesu; drugič, prepozna pomembnost inovacij v manj R&R-intenzivnih panogah ter v storitvah; in tretjič, definicijo inovacije razširi še na dva dodatna tipa inovacije, organizacijsko in tržno (OECD/Eurostat 2005, 10–11). Čeprav se razumevanje inovacij skozi čas spreminja, se inovacijske teorije še vedno osredotočajo predvsem na ekonomski učinek inovacij ter na prispevek inovacij h gospodarski rasti (glej na primer Bučar in Stare 2003). Kljub temu se v zadnjem času, tudi zaradi porasta inovacij v storitvenem sektorju, vse bolj uveljavlja prepričanje, da je potrebno inovacije uvajati na vseh področjih družbeno-ekonomskega življenja: v zasebnem in javnem sektorju ter tudi na področju družbene blaginje.

S prehodom iz industrijske družbe v družbo znanja ter iz industrijskih gospodarstev v gospodarstva storitev in znanja v sklopu inovacij dobivajo vse več pozornosti *socialne inovacije*. To so inovacije, ki so usmerjene v izboljševanje družbene blaginje. Kot razlaga BEPA (2010, 6), tovrstne inovacije predstavljajo nove rešitve za obstoječe družbene zahteve ali probleme, vplivajo na proces družbenih interakcij ter pokrivajo široko področje – od novih oblik otroškega varstva, zdravstvenega varstva na domu in internetnih družbenih omrežij, do razvoja globalne verige pravične trgovine in spodbujanja mestnih stanovalcev k uporabi koles namesto avtomobilov.

Murray in drugi (2010, 4) pomemben razlog za pojav socialnih inovacij vidijo v nesposobnosti obstoječih struktur in politik pri reševanju najbolj perečih gospodarskih in družbenih problemov. Klasični pristopi vladnih politik na eni strani ter zgolj tržne rešitve na drugi so se pokazali kot neprimerni. Trgu primanjkujejo inovativne pobude in izvirni modeli za reševanje krize na kratki rok, kakor tudi za iskanje prihodnjih strategij razvoja. Velika odgovornost se je s trga prenesla na državo in civilno družbo, za kateri pa se včasih zdi, da jima prav tako pojenjajo moči. Vlade se preveč nagibajo k sprejemanju starih, tradicionalnih modelov, zato niso pripravljene na nove, kompleksne probleme, ki brišejo državne in sektorske meje. Poleg tega se v času krize borijo še s prehitrim izčrpavanjem javnega

---

² Oslo Manual je priročnik, ki ga je oblikovala Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (*Organisation for economic co-operation and development* – OECD) v sodelovanju z Eurostatom (evropskim statističnim uradom). Vsebuje smernice za zbiranje in interpretiranje podatkov o inovacijah, ki so mednarodno primerljivi. Glej (OECD/Eurostat 2005).

proračuna in je zato za reševanje težav na voljo vse manj denarja. V času, ko družbene in gospodarske težave postajajo vse hujše in ko stari načini reševanja ne delujejo več, se socialne inovacije ponujajo kot primerna nova možnost oziroma alternativa.

V Evropski uniji (glej Evropska komisija 2010b, 2) se zavedajo pomembnosti družbeno-gospodarskih sprememb in vloge socialnih inovacij pri iskanju novih poti. Evropska unija (EU) se sooča z velikimi proračunskimi omejitvami, demografskimi spremembami in globalizacijo. Konkurenčnost, zmožnost odpiranja novih delovnih mest in visok ali vsaj spodoben življenjski standard, pa tudi podnebne spremembe, pomanjkanje energije in virov, zdravstvo in staranje vedno bolj temeljijo na sposobnosti spodbujanja inovacij izdelkov, storitev, poslovnih ter socialnih procesov in modelov. Inovacije (tako klasične oz. tehnološke, storitvene in organizacijske, kot nove, socialne) predstavljajo tudi osrčje nove strategije Evropa 2020, saj naj bi predstavljale najboljši način za uspešno reševanje gospodarskih in družbenih problemov. Po lekcijah iz Lizbonske strategije za rast in zaposlovanje ter finančne krize se je pokazala strukturna šibkost Evrope, ki je izrazila družbene dimenzije nastalih težav. Klasično razmišljanje, da gospodarska rast ustvarja delovna mesta in bogastvo, kar nadalje zmanjšuje revščino, je bilo z nedavnimi dogodki demantirano (BEPA 2010, 6). V EU (glej Barroso 2011, 2) zato menijo, da je prišel čas za nove načine zmanjševanja revščine ter spodbujanja rasti in blaginje ne samo za ljudi, temveč tudi z ljudmi. Za oživitev evropskega gospodarstva je tako potrebno mobilizirati državljane evropske skupnosti. BEPA (2010, 18, 20) pri tem še dodaja, da teža družbenega sektorja v gospodarstvu narašča in da je večina izzivov, s katerimi se soočamo, družbene razsežnosti. Družbena dimenzija zato lahko predstavlja pomemben vir gospodarske rasti in razvoja.

Slovenija ima kot razvita država in članica EU spodbujanje inovacij v prvem planu strategije gospodarskega in družbenega okrevanja.³ Kot večina razvitih držav je tudi Slovenija močno občutila globalno gospodarsko krizo, zato se sooča z nemalo težavami. Izhod iz krize vidi v oblikovanju družbe znanja, kjer je poudarek na znanosti in razvoju ter njuni vlogi pri ustvarjanju družbenega napredka in blaginje za državljane (glej ReRISS11–20 2011). Manj prepoznavna pa je v našem prostoru vloga socialnih inovacij, tudi zaradi njihove relativne novosti in posebnih značilnosti.

---

³ Glej na primer Nacionalni program reform 2011–2012 (Vlada Republike Slovenije 2011a) ali Resolucijo o raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2011–2020 (ReRISS11–20 2011).

Kot razlagata Howaldt in Schwarz (2010, 7), je tematika socialnih inovacij relativno nova in neraziskana. V preteklosti je bilo področje socialnih inovacij ignorirano kot neodvisen pojav v družbeno-ekonomskih raziskavah o inovacijah. Socialna inovacija se je redko pojavila kot samostojno definiran pojem in je bila namesto tega uporabljena v kontekstu družbenih in tehnoloških sprememb. Zelena knjiga o inovacijah (Evropska komisija 1995), ki predstavlja temeljni dokument spodbujanja inovativnosti v EU, na primer ne omenja socialnih inovacij, a v posebnem poglavju Inovacije in družba poudarja, da je inovacija tudi družben fenomen in da lahko oziroma mora služiti iskanju novih rešitev družbenih problemov. Prav tako Priročnik Oslo v svoji tretji izdaji (glej OECD/Eurostat 2005, 16) – potem ko je že drugič nadgradil in razširil definicijo inovacije – omenja, da so inovacije za doseganje socialnih/družbenih ciljev – kar lahko razumemo kot socialne inovacije – postale tako pomembne, da bi si zaslužile posebno izdajo priročnika.

BEPA (2010, 7) pojasnjuje, da so socialne inovacije v današnjem času in razmerah postale zanimive in potrebne iz več razlogov: prvič, ker je prišlo do globalne ekonomsko-finančne krize; drugič, ker družbeni problemi postajajo vse bolj pereči; tretjič, ker obstoječi načini za izhod iz krize in reševanje družbenih težav niso več ne kratkoročno, še posebej pa ne dolgoročno učinkoviti in/ali primerni; četrtič, ker so državni proračuni ter drugi finančni viri zaradi globalne krize (še bolj) omejeni; ter petič, ker predstavljajo tudi nove priložnosti za oblikovanje boljše in lepše prihodnosti preko trajnostne rasti in razvoja.

1.2 STRUKTURA IN METODOLOGIJA

V magistrskem delu bom skušala s pomočjo prikaza strokovne literature ter z analizo konkretnih primerov pokazati, kje vse je področje socialnih inovacij pomembno za evropsko in predvsem slovensko gospodarstvo in družbo. V opredelitvi in vlogi socialnih inovacij pri reševanju družbenih problemov imajo tudi v stroki nekateri različne poglede, zato je prav na primerih iz prakse koristno ugotavljati domet socialnih inovacij.

Ker je pojem *socialna inovacija* še dokaj neraziskan in še ne obstaja njegova splošno sprejeta definicija, se bo najprej potrebno vprašati: Kaj sploh je socialna inovacija? Za odgovor na to vprašanje bo podan sistematičen pregled obstoječe literature, ki opredeljuje pojem socialnih inovacij. Pogledala bom, kje in v kakšnem kontekstu se pojavlja ta pojem, na tej osnovi pa bo oblikovan teoretičen okvir za analizo. Za čim bolj celostno razumevanje in jasno predstavo o tem, kaj je socialna inovacija, bom k temi pristopila z različnih zornih kotov.

Posebej me bo zanimalo, kako se v obstoječi literaturi avtorji opredeljujejo do socialnih inovacij v gospodarskem in družbenem razvoju. V magistrskem delu bom skušala pokazati, da gospodarski razvoj ne zajema samo ekonomskih elementov, ampak tudi družbene in okoljske. Razvoj pomeni uspeh na vseh področjih, ne samo na enem ali dveh na račun drugih. Gre za tako imenovano "win-win"⁴ situacijo ali, če lahko uporabim biološke izraze, kot je rad počel že Schumpeter, gospodarstvo, družba in okolje morajo delovati v sožitju, ne v parazitskem odnosu. V preteklosti sta bila gospodarska rast in gospodarski razvoj pravzaprav sinonima, a je že v 1970-ih prišlo do preoblikovanja definicije gospodarskega razvoja kot večdimenzionalnega procesa, ki poleg gospodarske rasti, zmanjševanja neenakosti in revščine vključuje tudi spremembe v družbenih strukturah, prepričanju in vrednotah ljudi ter nacionalnih institucijah (Rojec in Bučar 2003, 16, 54). Vloga družbenega v razvoju je vse bolj poudarjena, saj so gospodarski in družbeni problemi prepleteni in reševanje enih vpliva na reševanje drugih. Tudi zato inovacije na področju družbenih sistemov, torej socialne inovacije, prihajajo vedno bolj v ospredje zanimanja stroke in prakse.

Glavna **teza** dela bo: Socialne inovacije dopolnjujejo sklop inovacij, potrebnih za družbeno-gospodarski razvoj, zato je njihov razvoj ključnega pomena tudi pri slovenskem iskanju izhoda iz gospodarske krize.

Preverjanje teze bo omejeno na perspektivo Slovenije in pojavnosti socialnih inovacij v našem okolju s pomočjo preučevanja konkretnih primerov. Zanimalo me bo, kako se socialne inovacije razvijajo v Sloveniji, in kje smo v Sloveniji na tem področju. Ali morda socialne inovacije predstavljajo pomemben pristop k reševanju družbenih kriz ali gre le za novo poimenovanje procesov, ki so v družbah prisotni že dalj časa, le da se jim ni posvečalo take pozornosti? Ali je primerno pričakovati sistematično spodbujanje razvijanja socialnih inovacij s strani države?

Raziskovanje v magistrskem delu bo razdeljeno na tri tematske sklope oziroma osnovna poglavja. Prvo poglavje bo namenjeno oblikovanju teoretične podlage o socialnih inovacijah. Odgovarjala bom na vprašanje, kaj je socialna inovacija. Za boljše razumevanje dela bom podala svojo definicijo, opisala bom razvoj socialnih inovacij ter raziskala razliko med gospodarskimi in socialnimi inovacijami. Predstavila bom še vlogo države in drugih sektorjev pri spodbujanju, oblikovanju in implementaciji socialnih inovacij, posebej pa bom poudarila vlogo socialnih podjetij pri uveljavljanju socialnih inovacij, saj te vrste institucij na nov način

---

⁴ Zmaga za vse strani.

povezujejo gospodarstvo in družbo, s čimer dokazujejo njuno združljivost. Končno v ta sklop sodi še pregled teoretičnega razmišljanja o povezanosti socialnih inovacij in gospodarskega razvoja, ki bo pomemben za preverjanje glavne teze.

V drugem poglavju bo sledil pregled socialnih inovacij s perspektive Evropske unije. Pogledala bom, kako je na EU vplivala globalna kriza ter zakaj so socialne inovacije pridobile na pomenu – kakšne priložnosti ponujajo v smislu zagotavljanja boljše blaginje za evropske prebivalce ter oblikovanja strateške gospodarske prednosti in konkurenčnosti na mednarodnem prizorišču.

V tretjem poglavju se bom posvetila socialnim inovacijam v Sloveniji. Pogledala bom stanje v državi, temeljno dokumentacijo, ki potrjuje aktivnosti na področju socialnih inovacij, in inovacijsko dejavnost znotraj države ter poiskala morebitne temelje za socialno inovativne aktivnosti. Nadalje bom skušala socialne inovacije v Sloveniji raziskati z empiričnimi primeri. Pogledala bom, kdo, kje in kako se ukvarja s socialnimi inovacijami pri nas. Izbrala bom nekaj aktivnih socialnih podjetij in organizacij ter pripravila polstrukturirane intervjuje, ki bodo pokazali, kje se socialne inovacije pojavljajo pri nas, kakšnih problemov se lotevajo in s kakšnimi se srečujejo pri svojem uvajanju v družbeni prostor. Zanimalo me bo tudi mišljenje aktivnih zagovornikov in praktikantov socialnih inovacij glede pomembnosti socialnih inovacij za gospodarski in družbeni razvoj.

V zaključku bom povzela in povezala sklepne misli iz posameznih poglavij ter na podlagi teh potrdila ali ovrgla predhodno postavljeno tezo.

Skozi magistrsko delo bo prevladujoča raziskovalna metoda analiza znanstvenih besedil in dokumentov ter njihova interpretacija. Pri oblikovanju teoretičnega dela se bom v največji meri zanašala na publikacije avtorjev, ki so se že uveljavili na raziskovalnem področju socialnih inovacij, njihova imena pa se pojavljajo na vseh večjih dogodkih na to temo (Phills, Mulgan, Hochgerner). Pomemben vir bodo predstavljali uradni dokumenti Evropske komisije, ki bodo poleg teorije prispevali tudi nekaj pomembnih statistik, ki bodo pripomogle k boljši predstavi trenutne družbeno-ekonomske realnosti. Pomemben vir informacij za prvo in drugo poglavje bosta dokumenta Urada svetovalcev za evropsko politiko pri Evropski komisiji (*Bureau of European Policy Advisers* – BEPA) in organizacij *Social Innovation Exchange* (SIX – Izmenjava socialnih inovacij) ter *The Young Foundation* (Fundacija mladih), ki predstavljata strokovni besedili z empirično podlago o pomembnosti socialnih inovacij v EU.

V tretjem poglavju bom poleg analize primarnih in sekundarnih virov uporabila empirične primere in polstrukturirane intervjuje, ki bodo omogočili lažje preverjanje glavne teze. Opisala bom delovanje aktivnih socialnih podjetij in morebitnih drugih organizacij/institucij/mrež, ki delujejo v Sloveniji, ter naredila intervjuje z njihovimi ustanovitelji oziroma člani. Pričakujem, da bo to prispevalo k jasnejši sliki in razumevanju pomena socialnih inovacij za družbeno-gospodarski razvoj in mi bo tako pomagalo pri oblikovanju zaključnih misli.

2 OPREDELITEV SOCIALNIH INOVACIJ NA OSNOVI STROKOVNE LITERATURE

Glavni namen tega poglavja je predstaviti socialne inovacije – kaj so in v kakšnem kontekstu se pojavljajo. V nadaljevanju zato sledi pregled socialnih inovacij z različnih zornih kotov – od definicij priznanih avtorjev in institucij, razvoja in oblikovanja pojma skozi leta, do vloge različnih sektorjev pri spodbujanju in izvajanju socialnih inovacij ter njihovega potencialnega vpliva na gospodarski razvoj.

Na socialne inovacije lahko gledamo kot na samostojno vrsto inovacij, ločeno od splošno razširjenega pomena inovacij, ki jih v delu imenujem gospodarske inovacije, ki je predvsem tehnološko usmerjen. Med obema skupinama obstaja razlika, vendar pa se med seboj ne nujno izključujeta. *Gospodarske inovacije* so običajno merljive, usmerjene v dobiček in tako neposredno prispevajo k BDP-ju in gospodarski rasti, se lahko patentirajo in širijo s procesom podvajanja. Po drugi strani *socialne inovacije* težko izmerimo, pri njihovi razpršitvi se je potrebno prilagajati specifičnim družbenim pogojem, njihov prvotni cilj ni dobiček, ampak družbeno dobro, h gospodarski rasti pa prispevajo posredno. Vendar je včasih meja med gospodarsko in socialno inovacijo tanka, zato bi bilo napačno zaključevati, da opisana pravila veljajo za vse primere.⁵

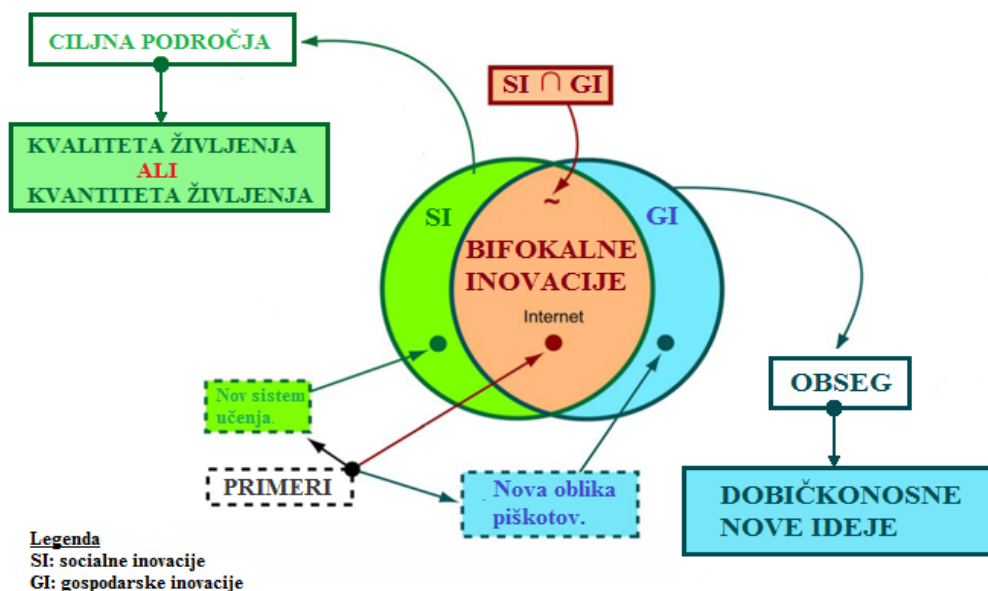
Ville in Poll (2008, 3) trdita, da so v osnovi vse inovacije družbene, saj je za človeška bitja značilen proces odkrivanje novosti, ki jim ga omogoča ravno primerno družbeno okolje in podpora. Vendar pa to ne pomeni, da so vse inovacije tudi socialne. Slika 2.1 prikazuje odnos med različnimi vrstami inovacij. Na eni strani so socialne inovacije, ki vplivajo na kakovost

---

⁵ Za več podrobnosti o razlikovanju med gospodarskimi in socialnimi inovacijami glej Ville in Poll (2008), Howaldt in Schwartz (2010), Hochgerner (2011) in OECD (2011).

in/ali kvantiteto življenja ljudi. Na drugi strani pa gospodarske inovacije, ki jih lahko razumemo kot nove dobičkonosne ideje. Ker je med prvimi in drugimi tanka meja, je večina inovacij pravzaprav mešanica obeh – avtorja sta jih poimenovala *bifokalne inovacije*.

Slika 2.1: Socialne in gospodarske inovacije.

VIR: Ville in Pol (2008, 11).

Tudi Hochgerner (2011, 1–2) se strinja, da so vse inovacije družbeno pomembne. Inovacije so namreč vpete v osnovne kulturne vzorce in procese družbenih sprememb, ki so odvisni od zgodovinskih, regionalnih in političnih okoliščin. Celoten pojav, funkcije in učinki, priložnosti in hitrost razpršitve določene inovacije temeljijo na teh okoliščinah. Inovacije lahko podpirajo, potrdijo ali pospešijo družbene pogoje in trende ali pa jim nasprotujejo in spreminjajo normalen tok dogodkov. Vse inovacije imajo svoj namen in potencial za uspeh, vendar je dejanski uspeh odvisen od tega, ali se namen in učinki inovacije ujemajo ali nasprotujejo osnovnim družbenim vzorcem. Tiste inovacije, ki imajo namen spreminjati *status quo*, morajo premagati večje ovire kot tiste, ki imajo namen le izboljšati določeno stvar. Tako kot je tehnologija do določene meje družbeni konstrukt, se inovacije, ne glede na to ali so gospodarske ali socialne, razvijajo v določenih družbeno-kulturnih pogojih.

Howaldt in Schwartz (2010, 21) sta mnenja, da je inovacija socialna takrat, ko je družbeno sprejemljiva in razpršena med družbo ali v določenih družbenih skupinah; ko je spremenjena oz. dopolnjena glede na okoliščine; in končno institucionalizirana kot nova družbena praksa

ali rutina. Kot pri vseh inovacijah »novo« ne pomeni nujno »dobro«, vendar gre v primeru socialnih inovacij vsaj za »družbeno zaželeno«. Gospodarske inovacije, ki ustvarjajo potrošniške dobrine, včasih že s samo razširjenostjo in pestrostjo ponudbe prispevajo k razvoju človeške blaginje – npr. s predstavitvijo novih zdravil. Nekatere inovacije imajo moč spreobrniti celoten svet – npr. prometna infrastruktura. Ville in Pol (2008, 7) na to dodata, da zna biti družbeni učinek gospodarskih inovacij zelo neenakomerno razdeljen. Uveljavitev strojev, ki so nadomestili človeka, je prinesla velik napredek v gospodarskem smislu, a so mnogi ljudje ostali brez službe. V resnici je zelo težko opredeliti inovacijo kot družbeno zaželeno, ker se bo vedno našel nekdo, ki bo drugačnega mnenja.

Pomembna lastnost socialnih inovacij je tudi njihova dvojna procesna dimenzija. Pri socialnih inovacijah je namreč pomemben tako proces od spodaj navzgor, kot od zgoraj navzdol. Gre za dva povsem drugačna pristopa, ki pa imata enak cilj. Potrebni so torej tako aktivnosti in sodelovanje na ravni mednarodne skupnosti, kot tudi regionalne, državne in lokalne pobude.⁶ Na lokalnem nivoju se razvije največ socialnih inovacij, saj se porodijo v ožjem krogu ljudi ali skupnosti, ki se neposredno soočajo z določenim problemom in ga sami tudi rešujejo. Največkrat se socialna inovacija na lokalnem nivoju zgodi spontano, vedno bolj pa tudi znotraj organiziranih struktur, kot so omrežja, grozdi in centri (glej Huddart 2010, 19). Za državo so lokalne pobude in samostojne akcije koristne kot razbremenitev državnega sektorja, prav tako s političnega vidika decentralizacija in lokalne oblasti veliko prispevajo na nivoju države, saj zmanjšujejo državne stroške, hkrati pa preko lokalnega sodelovanja pridobivajo podporo zadovoljnih državljanov (NESTA/The Young Foundation 2007, 3–4). Na drugi strani je na globalnem nivoju pomemben prenos dobrih praks in njihova prilagoditev lokalnim razmeram, dogovor o skupnih politikah in delovanju ter vlaganju v inovacije (OECD v Box 2009, 43; OECD 2010, 1). Pomembno je tudi, da razumemo, da so problemi med seboj povezani in da zatiskanje oči na eni strani ne bo prineslo pozitivnih rešitev na drugi strani, zato je potrebna enotnost mednarodnih akterjev (na primer v smeri globalnega ohranjanja čistega okolja, kjer morajo vse države spoštovati pravila, če hočejo doseči cilj).

2.1 DEFINICIJA

Pojem socialnih inovacij je zelo širok in abstrakten, poleg tega pa tudi relativno nov, zato še ni bila sprejeta enotna definicija.

---

⁶ Več o pomenu odnosa med globalnim in lokalnim pristopom v Bacon in drugi (2008), Box (2009) in OECD (2010).

Mulgan (2007, 8–9) socialne inovacije definira kot nove ideje, ki uspešno rešujejo socialne cilje. Na ta način lahko socialno inovacijo razumemo v zelo širokem smislu – od istospolnih partnerstev do novih oblik uporabe mobilnih telefonov in pisanja sporočil; od novih načinov preživljanja prostega časa do novih izdelkov in storitev. Ožje Mulgan socialne inovacije razume kot inovativne aktivnosti in storitve, ki jih motivira cilj reševanja socialne potrebe in ki jih v največji meri razvijajo in širijo socialne organizacije.⁷ To razlikuje socialne inovacije (pa tudi organizacije) od poslovnih oziroma gospodarskih, katerih glavni motiv je maksimiranje dobička.

Socialna inovacija, kot jo definirajo v centru za socialne inovacije na Univerzi v Stanfordu (glej Phills in drugi 2008), je nova rešitev za družbeni problem, ki je bolj učinkovita, sposobna, trajnostna ali pravična od obstoječih rešitev. Lahko je izdelek, proizvodni proces ali tehnologija (gospodarska inovacija), vendar je lahko tudi princip, ideja, del zakonodaje, družbeno/socialno gibanje, intervencija ali kombinacija naštetega.

Organizaciji SIX in The Young Foundation (2010, 17–18) na kratko socialne inovacije definirata kot tiste inovacije, ki so socialne tako v svojem namenu in sredstvih, kot v svojem cilju. Bolj podrobno pa socialne inovacije predstavljajo nove ideje (izdelke, storitve, modele, oblike organizacij in interakcij), ki istočasno rešujejo družbene probleme (bolje kot predhodne alternative) in ustvarjajo nove družbene odnose ali sodelovanja. To so inovacije, ki niso le dobre za družbo, ampak tudi spodbujajo družbeno sposobnost ukrepanja.

BEPA (2010, 8, 27–28) glede na razsežnost (družbenega) vpliva deli socialne inovacije v tri širše kategorije:

1. Najbolj **osnovne socialne inovacije** – komplementarne gospodarskim inovacijam –, ki rešujejo pereče družbene probleme in skrbijo za dobrobit najbolj ranljivih skupin, skupnosti ali segmentov v družbi. Primeri osnovnih socialnih inovacij so družbena integracija nezaposlenih, migrantov, novi načini oskrbe socialnih, zdravstvenih in izobraževalnih storitev, nega otrok in starejših ter oživitev mest.
2. Bolj široka **kategorija socialnih inovacij, ki rešuje družbene izzive**, kjer je meja med družbo in gospodarstvom zamegljena, in je usmerjena k celotni družbi, ne samo

---

⁷ Beseda *socialna* se nanaša na gmotne in življenjske okoliščine (socialni problem, socialni vzpon/propad ...), na dejavnost za urejanje življenjskih razmer (dobivati socialno pomoč, socialno zavarovanje, socialno varstvo, socialni delavec ...) ali pa označuje lastnost skrbi za korist drugih, skupnosti (socialen človek, socialni nazori ...). Lahko se nanaša na družbo, a se večinoma rabi v drugih, sicer izhodiščno sorodnih pomenih (glej *Slovenski slovar knjižnega jezika* – SSKJ. Dostopno prek: <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (28. junij 2011)).

posameznim skupinam. Pomemben je vidik trajnostnega razvoja, spodbuja se oblikovanje novih odnosov med družbenimi akterji. Poleg gospodarskega učinka (gospodarska rast) postane pomembna tudi vrednota blaginje (gospodarski razvoj). V to kategorijo spada npr. Rdeči križ.

3. **Sistemska kategorija socialnih inovacij**, ki se nanaša na preoblikovanje družbe kot take. Takšne socialne inovacije povzročijo spremembe v osnovnih odnosih, razmišljanju in vrednotenju posameznikov, v strategijah in politikah, organizacijskih strukturah in procesih, dostavnih sistemih in storitvah, metodah in načinih dela, odgovornostih in nalogah institucij ter povezavah med njimi in drugimi akterji. Večinoma za njih dajejo pobudo in jih izvajajo institucije, zato je ta pristop primeren za izvajanje reform v javnih politikah. Primer takšnih socialnih inovacij je akcija o zavedanju meščanov glede podnebnih sprememb in recikliranja. Sem spadajo tudi organizacija vseživljenjskega učenja, alternativne oblike otroške nege ter upravljanje institucij.

OECD-jev program LEED (*Local Economic and Employment Development* – Lokalni ekonomski in zaposlitveni razvoj) je leta 2000 oblikoval Forum o socialnih inovacijah, ki pomaga pri širitvi in prenosu najboljših politik in praks na področju socialnih inovacij. Forum je razvil naslednjo definicijo: socialna inovacija je lahko sprememba v konceptu, procesu, financiranju ali izdelku; lahko pa se ukvarja tudi z novimi odnosi med različnimi interesnimi skupinami in teritoriji. Socialna inovacija išče nove odgovore na socialne probleme, tako da identificira in ponuja nove storitve, ki izboljšujejo kakovost življenja posameznikov in skupnosti; ter identificira in uvaja nove integracijske procese, nova delovna mesta in oblike sodelovanja na delovnih trgih, s čimer prispeva k izboljšanju položaja posameznikov kot delovne sile. Socialne inovacije so na ta način povezane z blaginjo posameznikov in skupnosti v vlogi tako potrošnikov kot proizvajalcev (OECD 2011).

Center za socialne inovacije v Torontu (*Centre for Social Innovation* – CSI) definira socialno inovacijo kot nove ideje za reševanje obstoječih družbenih, kulturnih, gospodarskih in okoljevarstvenih izzivov v korist ljudi in planeta. Prava socialna inovacija preko spreminjanja obstoječega dožemanja, obnašanja in struktur vpliva na celotni družbeni sistem (CSI 2011).

Kadar govorimo o tem, kaj je socialna inovacija, je pomembno vedeti tudi to, kaj socialna inovacija ni. Pomembno je, da socialna inovacija vsebuje element novosti v oblikovanju

družbenih interakcij. BEPA (2010, 29) je glede na to izpostavila štiri najpogostejše napake pri obravnavanju socialnih inovacij:

1. upoštevanje vseh iniciativ in akcij, ki imajo neko socialno dimenzijo,
2. upoštevanje vseh zasebnih, državnih in civilnih organizacij,
3. socialna inovacija ni nujno lokalna iniciativa ali zadeva mikro nivoja,
4. zadeve, povezane z merjenjem in ocenjevanjem.

Ker je definicij socialne inovacije veliko, je težko vse na kratko povzeti v eno misel. Za namene magistrskega dela bo veljala naslednja delovna definicija: **Socialna inovacija je vsaka novost ali sprememba (bodisi izdelek, proces, storitev, model, način financiranja, princip, odnos, obnašanje ali gibanje ipd.), ki predstavlja bolj učinkovito, sposobno, trajnostno ali pravično rešitev za družbene probleme in potrebe od obstoječih rešitev. Deluje lahko na treh nivojih: na ravni najbolj ogroženih socialnih skupin ali posameznikov; na ravni družbeno-ekonomskega razvoja; in na sistemski ravni (preoblikovanje družbenih vrednot). Cilj je vedno izboljšanje družbene blaginje.**

2.2 RAZVOJ SOCIALNIH INOVACIJ

Skozi zgodovino so razne inovacije povzročile velike preboje v življenju ljudi in ponujale odgovore na ključne družbene probleme. Čeprav so bile vedno v ospredju gospodarske razsežnosti inovacij, v zadnjih dveh stoletjih lahko najdemo veliko socialnih inovacij: delovne sindikate, zdravstveno oskrbo, razvoj vrtcev in univerz, urejene sanitarne pogoje ipd. Pojem socialnih inovacij je bil v preteklosti vseskozi prisoten, a se je uporabljal v kontekstu inovacij v tehnologiji in družbi, kot samostojno področje raziskovanja pa se je začel razvijati šele pred kratkim (Mulgan 2007, 9–10).

Za popolno razumevanje socialnih inovacij je pomembno poznati osnoven razvoj samih inovacij (Harrisson in drugi 2009, 10). Za prvaka inovacijske paradigme velja Joseph Schumpeter. V 1930-ih je predstavil model, ki predpostavlja, da je gospodarski razvoj posledica tehnološkega razvoja in konkurence med podjetji (*The Economist* 1996). Pokazal je, da so inovacije ključnega pomena za družbo, saj bolj inovativne države tudi lažje kontrolirajo svoja gospodarstva in trge, s čimer si pridobijo prednost pred drugimi. Z razvojem družbe so inovacije postale velik trend in so bile vedno bolj povezane z idejo gospodarskega in družbenega napredka ter blaginje (Harrisson in drugi 2009, 7).

Do konca 20. stoletja je inovacija postala najbolj pomemben cilj splošne podjetniške prakse in glavno vodilo za R&R in oblikovanje ekonomskih smernic v visoko razvitih industrijskih državah. V središču pozornosti so bile ekonomske in tehnološke komponente inovacij – indikatorji in statistike, ki so prikazovali obliko, razpršenost ter prevlado različnih inovacij in razlike v inovativnosti med državami in regijami (Hochgerner 2011, 1). Veljalo je, da so gospodarske inovacije tiste, ki poleg gospodarske rasti prinašajo tudi upanje za družben razvoj.

Razvoj tehnologije je bil pogosto osnova za nove izdelke in procese. Poudarjal je pomen obvladovanja znanja, predvsem na področju znanosti in tehnologije. Vendar je skozi čas postalo očitno, da je uspeh na naravoslovni ravni močno povezan tudi z napredkom na drugih področjih, kot sta gospodarstvo in družba (Harrisson in drugi 2009, 10).

Hochgerner (2011, 4–5) meni, da s prehodom industrijskega gospodarstva v gospodarstvo znanja in storitev na začetku 21. stoletja sovpada razvoj nove inovacijske paradigme, ki napoveduje naraščajočo pomembnost socialne dimenzije inovacij. V tej paradigmi so socialne inovacije in gospodarske inovacije razumljene kot komponente družbenih sprememb v holistični interpretaciji inovacij. Na eni strani so vse inovacije pomembne za družbo, saj nastajajo v določenih družbenih pogojih in kontekstih ter imajo družbene posledice. Po drugi strani imajo lahko socialne inovacije, ki v osnovi nimajo gospodarskih ciljev, tudi gospodarske posledice. Socialne inovacije počasi prodirajo v politično odločanje, gospodarstvo in celo znanost. Narašča število institucij, ki raziskujejo ali podpirajo socialne inovacije, poleg tega se socialne inovacije pojavljajo in omenjajo v političnih deklaracijah, dokumentih in na konferencah (glej Tabelo 2.1).

Tabela 2.1: Vedno večji interes in razširjenost socialnih inovacij v svetu po letu 2000.

2000:	<ul style="list-style-type: none"> •Ustanovitev Centra za socialne inovacije na Univerzi Stanford v ZDA. •OECD ustanovi Forum socialnih inovacij.
2004:	Ustanovitev Centra za socialne inovacije v Torontu v Kanadi.
2005:	<ul style="list-style-type: none"> •<i>The Young Foundation</i> v Londonu skupaj z drugimi organizacijami ustanovi SIX. •Nevladna organizacija Socialne inovacije Japonske v Tokiu.
2006:	<ul style="list-style-type: none"> •Nizozemski center za socialne inovacije v Rotterdamu. •Investicijska skupina za socialne inovacije na Novi Zelandiji (ključna skupina filantropistov, donatorjev in predstavnikov skupnosti) in Center za socialne inovacije Nove Zelandije (fundacija v Aucklandu).

2007:	SiG – <i>Social Innovation Generation</i> (Generacija socialnih inovacij) ⁸ v Kanadi predstavlja nacionalno sodelovanje pri naslavljanju kanadskih družbenih in ekoloških izzivov z ustvarjanjem kulture socialnih inovacij.
2009:	<ul style="list-style-type: none"> • Poslovna žirija za prihodnost inovativne politike EU, ki jo je ustanovil Generalni direktorat (GD) za podjetništvo in industrijo, v svojem končnem poročilu (glej Vasconcelos in drugi 2009) poda pomembno glavno sporočilo, da naj bodoče ravnanje EU temelji na reševanju perečih družbenih sprememb, da naj se financirajo skladi za tveganje in socialne inovacije, da naj se podprejo in spodbujajo inovacije na lokalnem nivoju, preoblikuje javni sektor in sprosti potencial novih infrastruktur in novih partnerstev. • Socialna inovacija se približuje glavnim političnim razpravam ter dobi podporo nekaterih vodilnih mednarodnih politikov. Kmalu po začetku svojega mandata predsednik ZDA Obama v Beli hiši ustanovi Urad za socialne inovacije in civilno udeležbo (glej <i>The Economist</i> 2010). V Bruslju predsednik Evropske komisije Barroso javno poudari pomen inovacij, še posebej socialnih inovacij, za reševanje finančne in gospodarske krize ter spodbujanje trajnostnega razvoja, zagotavljanje delovnih mest in dvig konkurenčnosti (glej Evropska unija 2009). • Avstralski center za socialne inovacije v Adelajdi, ki ga financira država.
2010:	<ul style="list-style-type: none"> • Raziskovalni center za socialne inovacije in socialno podjetništvo na Novi Zelandiji. • Inštitut za socialne inovacije Waterloo (<i>Waterloo Institute for Social Innovation and Resilience</i> – WISIR), Univerza Waterloo, Kanada. • Poročilo Urada svetovalcev za evropsko politiko o socialnih inovacijah v EU, ki pozove k oblikovanju politik na nivoju EU v smeri socialnih inovacij in drugih ukrepov, ki naslavlajo socialne potrebe, družbene izzive ter družbene reforme na splošno (glej BEPA 2010). • Socialna inovacija postane predmet raziskav znotraj tematskega področja »Družbeno-ekonomske in humanistične znanosti«, ki je del Sedmega okvirnega programa za raziskave in razvoj (2007–2013). • GD za podjetništvo in industrijo poda predlog za izvedbo preizkusne pobude socialnih inovacij (<i>Social innovation pilot initiative</i>). • V vodilni pobudi strategije Evropa 2020, Uniji inovacij, je velik poudarek na socialnih inovacijah (glej Evropska komisija 2010b, 21–22).

⁸ Dostopno prek: <http://sigeneration.ca>.

2011:	<ul style="list-style-type: none"> • Uresničitev pobude in sprožitve projekta Socialne inovacije Evrope (<i>Social innovation Europe – SIE</i>). • Socialne inovacije naj bi postale osrednji fokus programov Evropskega socialnega sklada (ESS).
--------------	---

Vir: Povzeto po Hochgermerju (2011, 7) in razširjeno z lastnimi viri.

Kot razlaga FORA (2009, 8–9), bo v gospodarstvu in družbi znanja razvoj tehnologije ostal pomemben element pri razvoju inovacij, vendar bo namesto vodilne sile postal sila, ki omogoča inovacije. Družbeni elementi pridobivajo na pomembnosti, zato bodo morala podjetja v bodoče bolj upoštevati potrošnike, sodelovati z drugimi podjetji in institucijami ter prevzeti družbeno-socialno odgovornost.

Velik razlog, da je prišlo do večjega zanimanja in potrebe po socialnih inovacijah, so številne spremembe in težave, s katerimi se soočamo na začetku 21. stoletja. Kot pravi Mulgan (2007b, 9), je inoviranje ključno v obdobjih nezadovoljstva in nestabilnosti. Inovacije postanejo imperativ, ko se problemi poslabšajo, ko sistemi nehajo delovati ali ko institucije odražajo preteklost namesto prihodnosti. Problemi, ki prebivalcem sodobne Evrope povzročajo največ težav, so naslednji:

1. **Digitalni razmak:** Tehnologija povečuje zahteve za usposobljenost, neenakosti v možnosti zaposlitve in razliko med bogatimi in revnimi. V kontekstu socialnih, ekonomskih in političnih neenakosti difuzija informacijsko komunikacijske tehnologije namreč sledi potem družbene stratifikacije: nova tehnologija se najprej širi med bogatimi, izobraženimi, dobro povezanimi in globalno mobilnimi družbenimi skupinami, medtem ko revnih niti ne doseže ali pa je difuzija dramatično počasnejša (BEPA 2010, 16 in Ojo 2009, 759). V EU je pomemben predvsem dostop do interneta in spletnih storitev. V letu 2011 je imelo po podatkih Eurostata (2012c) 68 odstotkov prebivalstva EU reden dostop do interneta, medtem ko je cilj EU doseči 75 odstotkov do leta 2015.
2. **Migracije:** Po podatkih Eurostata (2011b) je v letu 2009 okoli tri milijone ljudi imigriralo v eno izmed držav članic EU, medtem ko je iz držav EU emigriralo okoli 1,9 milijona ljudi. Število oseb na teritoriju držav EU, ki niso njeni državljani, je januarja 2010 znašalo 32,5 milijona, kar predstavlja 6,5 odstotka populacije EU. Migracije predstavljajo problem neenakosti in socialne vključenosti (oziroma izključenosti). Kljub ekonomskim prednostim in družbeni raznolikosti, ki jih migracije

prinesejo, obstajajo resni problemi rasizma, nestrpnosti, diskriminacije, izkoriščanja in dostopa do nastanitve, zdravja ter izobraževanja za imigrante (BEPA 2010, 16).

3. **Demografske spremembe:** Evropa se sooča s staranjem populacije. Po podatkih SIX in The Young Foundation (2010) bo do leta 2020 četrtnina prebivalstva EU starejša od 60 let. Do leta 2050 naj bi se podvojilo število starejših nad 80 let, kar bi pomenilo razmerje 2:1 zaposlenih na upokojene. Vse to prinaša nove družbene in ekonomske razsežnosti. Takšne številke za EU namreč pomenijo povečanje stroškov, ki so vezani na pokojnine, socialno varnost, zdravstvo in nego, za 4–8 odstotkov BDP do leta 2025. Poleg tega kronične bolezni med starejšimi postajajo veliko breme, povečalo pa se bo tudi tveganje izolacije in družbene izključenosti starejših (BEPA 2010, 17).
4. **Podnebne spremembe:** Podnebne spremembe prav tako predstavljajo na eni strani velike ekonomske spremembe: nove vire energije, nove infrastrukture, delovne vzorce, načine proizvodnje, distribucijo in transport, nove oblike interakcij, obnašanja in verovanja; ter na drugi negativne družbene posledice: nepredstavljljive migracijske vzorce, povečanje revščine in brezposelnosti (*ibid.*). Stroške in posledice podnebnih sprememb je težko natančno napovedati, čeprav obstaja nekaj poskusov predvidevanj. GD za okolje v Evropski komisiji je ocenil povprečno letno škodo na globalni ravni med letoma 2000 in 2200 na 18.000 milijard evrov.⁹ Nemški inštitut za ekonomsko raziskovanje je ocenil povprečne letne stroške (na globalni ravni) do leta 2100 na 14.000 milijard evrov ali 6–8 odstotkov globalne ekonomske proizvodnje.¹⁰
5. **Energetski viri:** Nafta, premog in plin so trije najbolj pogosto rabljeni energetski viri na svetu. Njihova (u)poraba je etično vprašljiva, saj predstavlja veliko grožnjo okolju (globalno segrevanje, onesnaženje zraka, kisel dež, uničevanje gozdov). Poleg tega so njihove količine omejene in s tempom sodobne industrije hitro pojenjajo. Po mnenju Svetovne komisije za okolje in razvoj (glej WCED 1987, 176–183) izziv za prihodnost predstavlja priprava in uveljavitev ustreznih politik ter iskanje novih, obnovljivih in trajnostnih virov energije.
6. **Revščina:** Vse več ljudi živi v revščini in družbeni izolaciji. Po podatkih, ki jih navaja BEPA (2010, 16), okoli 72 milijonov prebivalcev EU (15 odstotkov) živi na pragu revščine, še dodatnih 36 milijonov pa je blizu tega praga. Vse več otrok in mladih živi

---

⁹ Glej Watkiss in drugi (2005).

¹⁰ Glej Kemfert (2005).

v revščini, medtem ko je prihodnost EU ravno v rokah mladih. Njihove življenjske možnosti ne vključujejo priložnosti in dostopa do izobraževanja in usposabljanja, zato ne morejo uresničiti svojega potenciala. Posledica revščine je tudi nezmožnost uživanja družbenih priložnosti, ki jih večinska družba doživlja kot samoumevne. Revni so izpostavljeni materialnemu pomanjkanju, a tudi velikemu socialnemu in psihološkemu pritisku, saj so jim praktično odvzete vse možnosti za napredek, še posebej, če z revščino sovpada visoka neenakost (glej točko 8).

7. **Varnost hrane in pomanjkanje pitne vode:** Gledano globalno problem hrane predstavlja težavo v proizvodnji, količini in kakovosti, pri vodi pa gre za dostop do pitne vode in primerno izrabo vode. Takšni problemi so značilni za države v razvoju, kjer nimajo ustreznih pogojev za samostojno obdelavo zemlje (pomanjkanje vode, znanja ali zemlje). V razvitem svetu je problem hrane bolj vprašanje etike in kakovosti (genetsko spreminjanje, nezdrava hrana) in vprašanje vode bolj stvar nepotrebne, prevelike potrošnje. Raziskava o varčevanju z vodo v EU (glej Eurostat 2012č) ocenjuje, da bi se učinkovitost porabe vode v državah članicah EU lahko izboljšala tudi do 40 odstotkov, če bi uvedli primerne tehnološke spremembe. Brez tehnološkega napredka in dodatnih sprememb v odnosu in obnašanju ljudi pa naj bi poraba vode v javni porabi, industriji in kmetijstvu do leta 2030 narasla za 16 odstotkov.
8. **Družbena in ekonomska neenakost:** Po podatkih Eurostata (2011a) so leta 2009 obstajale velike neenakosti v delitvi dohodka znotraj EU. 20 odstotkov prebivalcev z najvišjimi dohodki je zaslužilo 4,9-krat več kot 20 odstotkov prebivalcev z najnižjimi dohodki. To razmerje se je sicer razlikovalo od države do države – v Sloveniji je bilo s 3,2 najnižje, najvišje pa v Latviji s 7,3. Neenakost vodi v neenake priložnosti in dostopa do osnovnih življenjskih storitev kot sta zdravstvo in izobrazba. Poleg tega je tesno povezana z revščino – kjer je več neenakosti, tam je več revščine (Liddle in Lerais 2007, 31). Visoka neenakost ima lahko težke družbene posledice, saj lahko vodi v nasilje, kriminal ter psihološke težave in bolezni, kot so alkoholizem, prekomerna teža, pomanjkanje samozavesti ipd. (Mulgan 2007b, 9).
9. **Zdravstvo:** S težavami v zdravstvu se srečujemo na globalnem nivoju, na primer pri preprečevanju pandemij ali posredovanju zdravstvene pomoči in usposobljenega kadra revnim državam, ter na lokalnem nivoju, kjer imajo države in regije odgovornost in obveznost varovati zdravje svojih prebivalcev in izboljševati zdravstvene storitve.

Razviti svet se dodatno sooča z novimi izzivi staranja populacije, večanja neenakosti, globalizacijo ipd., kar bo močno vplivalo na stroške in organizacijo zdravstva (Evropska komisija 2006, 2). Poraba za zdravstvo je bila v državah EU leta 2010 med 5–13 odstotkov BDP. Do leta 2050 naj bi narasla za približno 4 odstotke.¹¹ Zdravje oziroma dostop do zdravstvenih uslug vse bolj postaja luksuz, ki si ga lahko privoščijo le bogati.

10. **Brezposelnost:** Število nezaposlenih oseb se je po finančni krizi dramatično povečalo.

V Evropi problem predstavljata predvsem brezposelnost mladih in starejših. Leta 2010 je bila stopnja brezposelnosti 9,8 odstotka. V Latviji je leta 2009 odstotek narasel celo do 20,9 odstotka, kar je bilo največ v Evropi. Stopnja nezaposlenosti mladih (do 25 let) v območju evra je bila leta 2009 20,6 odstotka, medtem ko je leto dni prej znašala 16,2 odstotka. Nezaposlenost je mnogokrat povezana s porastom kriminala in družbene izključenosti, ki ima lahko dolgoročne posledice ne samo za tiste, ki so ostali brez službe, temveč tudi za njihove otroke, ki bodo imeli manj začetnih možnosti (BEPA 2010, 7).

11. **Dostop do izobrazbe:** V EU preveč ljudi zgodaj opusti šolanje oziroma ne zaključi visokošolskega izobraževanja. Po podatkih Eurostata (2012a) je 13,5 odstotka mladih, starih 18–24 let, v letu 2011 opustilo šolanje, le 34,6 odstotka prebivalcev, starih med 30–34 let, pa je imelo zaključeno visokošolsko izobrazbo. Pomen izobraževanja poudarjata Liddle in Lerais (2007, 23), ki pravita, da je izobrazba v družbi in gospodarstvu znanja postala še kako cenjena, iskana in potrebna dobrina, zato je pomembno, da imajo vsi prebivalci enake možnosti za izobraževanje in posledično za boljše možnosti dobre zaposlitve.

Mislím, da potrebujemo nove načine, da bi nekaj spremenili na boljše, saj tradicionalni načini očitno ne delujejo. Morda lahko ravno socialne inovacije ponudijo pravo rešitev. V tej niši – torej v reševanju najbolj perečih problemov na nove načine – se od njih največ pričakuje. Socialne inovacije po eni strani podpirajo in spodbujajo kreativnost in pobude različnih akterjev iz vseh sektorjev ter uveljavljanje novih vzorcev obnašanja, novih družbenih odnosov in modelov sodelovanja, ki so potrebni za reševanje obstoječih problemov (glej Evropske komisija 2010b, 21). Po drugi strani pa ponujajo tudi konkretne rešitve. Socialne inovacije lahko na primer ponujajo alternativo državnim virom in socialni državi, in v času, ko so

---

¹¹ Glej Poročilo o staranju prebivalstva 2009 (Komisija evropskih skupnosti 2009).

proračuni držav dodatno omejeni in zmanjšani, lahko predstavljajo pomembno razbremenitev države (glej BEPA 2010, 17–18). Ponujajo lahko tudi nove gospodarske in družbene priložnosti, kjer ostali vidijo le probleme. BEPA (2010, 20) razlaga, da lahko na primer v naraščanju števila starejših državljanov vidimo povečanje znanja in izkušenj, v podnebnih spremembah pa pobudo za razvoj trajnostne tehnologije in ustvarjanje novih delovnih mest. S pozitivnim razmišljanjem se tako slabosti lahko spremenijo v prednosti.

2.3 VLOGA SEKTORJEV

Zelo značilno za socialne inovacije je, da brišejo meje med sektorji. Zaradi kompleksnosti problemov, s katerimi se soočamo, je namreč potrebno združiti moči pri njihovem reševanju. Če je včasih kolikor toliko veljalo, da ima vsak sektor svoje mesto in vlogo, danes velja, da lahko le s sodelovanjem med sektorji in deljenjem znanja ter izkušenj dosežemo pozitivne rezultate.¹²

Vsak sektor na svoj način prispeva k socialnemu inoviranju. Čeprav se vloge sektorjev vedno bolj prepletajo, je vseeno pomembno ločiti pomen in vzorce posameznega sektorja. V magistrskem delu ločim štiri glavne sektorje: *Državni sektor* vključuje državne agencije, ministrstva, zavode, sklade in druge institucije, ki so odgovorne za politiko (zakone) ter nekatere osnovne dobrine in storitve za državljane (zdravstvo, policija, izobraževanje, promet itd.). *Zasebni sektor* vključuje podjetja in trge. Glavni namen tega sektorja je ustvarjanje dobička in gospodarske rasti. *Civilni sektor* ali tudi civilna družba zajema filantropske (človekoljubne) organizacije/društva, prostovoljstvo ter humanitarne oz. dobrodelne organizacije/ustanove, katerih (prvotni) cilj ni ustvarjanje dobička. Tako imenovana *mreža poznanstev*¹³ pa zajema družino, prijatelje, krožke, lokalne skupine, internetna družabna omrežja ipd.

Za državni sektor velja, da je zaradi nefleksibilnih zakonov in zapletenih postopkov težko izvajalec socialnih inovacij. Westley in Antadze (2009, 21) ter Mulgan (2007a, 5) se strinjajo, da država sicer ne more biti glavni vir socialnih inovacij, vendar obstaja veliko reči, ki jih država lahko naredi, da bi izboljšala možnosti za razcvet novih idej in njihovih družbenih vrednosti, saj ima najboljše pogoje in moč za spodbujanje, omogočanje in oblikovanje primerne okolja za njihov razvoj. Države so namreč tiste, ki oblikujejo pogoje, v katerih

---

¹² O brisanju mej med sektorji in njihovi vlogi glej Mulgan (2007), Phills in drugi (2008), Murray in drugi (2010) ter SIX in The Young Foundation (2010).

¹³ Organizaciji SIX in The Young Foundation (2010) ta sektor imenujeta *household* ali v dobesednem prevodu »gospodinjstvo«, vendar sem zaradi konteksta izbrala drugi izraz, ki se mi zdi bolj primeren.

delujejo podjetja ter organizacije civilne družbe in v katerih se razvijajo inovacije. Da bi poskrbele za razcvet socialnih inovacij v ostalih sektorjih, pa morajo najprej poskrbeti za spremembe znotraj lastnega sektorja. Med najbolj pomembne socialne inovacije v državnem sektorju spadajo poskusi premagovanja ovir kot so izboljšanje birokratskih pomanjkljivosti in sodelovanje med oddelki. Druge pomembne vrste socialnih inovacij v državnem sektorju vključujejo inovacije, ki zadevajo pripisovanje večje vloge državljanom pri političnem odločanju; približevanje in posebljanje javnih storitev državljanom; razširitev uporabe digitalne tehnologije in interneta, ki sta izboljšala učinkovitost javnih storitev in povečala razpon inoviranja (SIX in The Young Foundation 2010, 36); manj osredotočanja na kratkoročne rešitve problemov, ki odpravljajo le posledice, ne pa tudi vzrokov težav in zato ovirajo dolgoročen razvoj in napredek (Mulgan in Albury 2003, 2); ter spodbujanje sodelovanja med državnim in civilnim sektorjem (Murray in drugi 2010, 168). Mulgan in Albury (2003, 2) med prednostmi, ki bi jih našteje socialne inovacije prinesle državi, izpostavljata izboljšanje delovanja javnih storitev in večjo državno vrednost. Poleg tega bi se država hitreje in bolje odzivala na pričakovanja državljanov, se prilagajala potrebam uporabnikov, povečala učinkovitost storitev in zmanjšala stroške.

Civilni sektor je med vsemi najbolj angažiran za reševanje družbenih problemov. SIX in The Young Foundation (2010, 48) ta sektor opisujeta kot bogat vir socialnih inovacij, ki s svojim posredovanjem, zagotavljanjem storitev in kampanjami mnogokrat prvi predstavi nove načine reševanja družbenih potreb. Murray in drugi (2010, 169) pa dodajajo, da čeprav gre za zelo fragmentiran in majhen sektor, je v svojem namenu in misiji reševanja družbenih problemov ustreznejši kot ostali sektorji. Znotraj civilnega sektorja se zaradi neposrednega ukvarjanja s problemi porodi veliko idej za potencialne socialne inovacije, ki se znotraj sektorja tudi najlažje izvajajo. Največkrat so problem civilnega sektorja pri realiziranju socialnih inovacij pomanjkanje (finančnih) sredstev in vpliva. Pri tem veliko vlogo igrajo različne fundacije in filantropske organizacije. *Amnesty International*, *Greenpeace*, *Zdravniki brez meja*, *Rdeči križ*, *Emmaus*, *Oxfam* ter Fundacija Billa in Melinde Gates so primeri najbolj znanih organizacij civilne družbe. Poleg velikih imen obstaja še tisoče manjših organizacij, ki delujejo po svetu in rešujejo probleme družbene izključenosti, brezdomstva, odvisnosti, nepismenosti in brezposelnosti (SIX in The Young Foundation 2010, 49).

Murray in drugi (2010, 197) poudarjajo, da se mnogo inovacij začne znotraj neformalnega življenja v mreži poznanstev – pri pitju kave, za kosilom ali v baru – ko skupina posameznikov, družina, prijatelji ali neformalne skupine začnejo živeti na nov način. Mreže

poznanstev so sicer precej podcenjen vir socialnih inovacij, čeprav so pogostokrat primarni vir podpore na področjih kot so kronične bolezni ter nega otrok in starejših. Imajo pomembno vlogo tudi pri oblikovanju socialnih gibanj¹⁴ in so uspešne predvsem na področju okoljevarstva, zdravstva in nege, kjer mnogokrat celo preHITEVajo podjetja in državo. Veliko inovacij, ki se razvijajo znotraj mreže poznanstev, potem prevzamejo podjetja, državni sektor ali civilne organizacije. Po mnenju organizacij SIX in The Young Foundation (2010, 58) bodo v prihodnosti mreže poznanstev igrale vedno večjo vlogo – delno zato, ker v ospredje prihajajo družbena vprašanja, kot je staranje populacije, vendar tudi zato, ker se vedno bolj razvija tehnologija (internet in socialna omrežja, ki obravnavajo določene teme), ki podpira takšen način delovanja in spodbuja inoviranje.

V razvitem svetu pomembnost družbenega vidika vedno bolj sprejemajo in upoštevajo predstavniki zasebnega sektorja. Čeprav je njihov glavni cilj še vedno dobiček, se podjetniki vedno bolj zavedajo, da bodo stranke in ugled pridobili z družbeno in okoljsko zavednim delovanjem. Da je res tako, potrjujejo vedno številčnejša sodelovanja med zasebnim in civilnim sektorjem, razvoj socialne odgovornosti gospodarskih družb, povečanje opravljanja javnih storitev s strani podjetij v nekaterih državah ter razvoj novih družbeno-socialnih poslovnih modelov (glej SIX in The Young Foundation 2010, 42). Kot razlaga Saul (2011), je še nedavno za podjetja veljalo, da v družbenih zadevah vidijo le stroške in tveganje, medtem ko danes delujejo v drugačnem ekonomskem kontekstu, na trgu, kjer ima družbena sprememba ekonomsko vrednost. Z izkoriščanjem poslovnega potenciala zadev kot so okolje, izobraževanje, zdravstvo, reševanje lakote, diskriminacija in gospodarski razvoj lahko podjetja zaslužijo milijarde, odpirajo nove trge, privlačijo nove stranke, spodbudijo nove inovacije in dramatično znižajo stroške. Z vidika zasebnega sektorja socialne inovacije tako lahko predstavljajo kreativne tržne rešitve družbenih problemov, ki hkrati povzročajo gospodarsko rast. Ker prevladuje mnenje, da socialne inovacije dobička ne postavljajo na prvo mesto, Saul (2011, 33–34) v zagovarjanju klasičnih trgov to zanika in pravi, da je dobiček vseeno lahko glavni motiv socialnih inovacij, slednje pa so zato pomemben element zasebnega sektorja.

Nov način družbeno-socialne narave poslovanja so uvedla socialna podjetja, ki so socialna inovacija sama po sebi, saj predstavljajo nove pristope, ki demonstrirajo uspešnost

---

¹⁴ Glej npr. <http://www.slowfood.com>, spletno stran socialnega gibanja *Slow Food* (Počasna hrana), ki spodbuja zdravo prehranjevanje ter se ukvarja s temami kot so gensko spreminjanje hrane, šolske kantine, trajnostna predelava ipd.

združevanja poslovanja z družbenimi in okoljevarstvenimi temami. Cahill (2010, 263) socialno podjetništvo opisuje kot prakso odzivanja na tržne pomanjkljivosti z revolucionarnimi in finančno sprejemljivimi inovacijami, ki so usmerjene v reševanje družbenih problemov. Socialni podjetnik pa je nekdo, ki prepozna družbeni problem in uporabi poslovne principe za organizacijo, ustvarjanje in vodenje projekta, ki bo ustvaril družbene spremembe. Medtem ko klasični podjetnik tipično meri svoje rezultate v dobičku, socialni podjetnik ocenjuje svoj uspeh glede na končen (pozitiven) družbeni učinek, šele potem tudi v obliki dobička. Leadbeater (2007, 2–3) pojasnjuje, da socialna podjetja uveljavljajo nove poslovne pristope k pravični trgovini, družbeni vključenosti, regeneraciji skupnosti, ustvarjanju delovnih mest za marginalizirane posameznike ter trajnostnemu razvoju. Veliko podjetij trdi, da delajo družbeno dobro s tem, ko ustvarjajo delovna mesta, potrošnikom zagotavljajo dobrine, plačujejo davke, ki podpirajo javne storitve, prispevajo dobredelnim organizacijam in fundacijam, nekatera pa celo igrajo pomembno vlogo v skupnosti, kjer se nahajajo. Vendar gredo socialna podjetja dlje, ko sprejmejo izziv drugačnega načina poslovanja, ki že s svojim obstojem prispeva k družbeni blaginji. Avtor zato socialna podjetja opiše kot pomemben medij za ustvarjanje, realiziranje in prenašanje socialnih inovacij.

2.4 SOCIALNE INOVACIJE IN GOSPODARSKI RAZVOJ

V uvodu me je zanimalo, kako se avtorji opredeljujejo do socialnih inovacij v gospodarskem in družbenem razvoju. Ali gledajo na gospodarsko rast kot edino dimenzijo razvoja ali bolj upoštevajo večdimenzionalen razvoj?

Hochgerner (2009, 17–18) socialne inovacije opredeljuje kot enakovredne gospodarskim inovacijam. Socialnim inovacijam pripisuje tudi gospodarski učinek, bodisi kot neposreden vpliv na gospodarsko obnašanje in produktivnost, bodisi posredno preko pripravljanja ustreznih pogojev za prihodnje gospodarske aktivnosti in uspešnost. Nekaj primerov socialnih inovacij s pomembnim gospodarskim vplivom je opisanih v Tabeli 2.2.

Tabela 2.2: Pomen socialnih inovacij v različnih področjih družbenega razvoja.

Pomembna družbena področja	Primeri socialnih inovacij
Delo in zaposlitev	→ Sindikati, kolektivne pogodbe, socialno partnerstvo ...
Izobraževanje in usposabljanje	→ Obvezno šolanje, pedagoški koncepti, didaktika, tehnološko napredno učenje, mikro-učenje ...

Tehnologija in strojništvo	→ Norme, uveljavljanje standardov, vozniška dovoljenja, semaforji in oznake ...
Demokracija in politika	→ Država kot pravna oseba, splošna volilna pravica, ustave, administracija in kontrolni mehanizmi ...
Socialni sistem in zdravstvo	→ Socialno-varstveni sistemi na splošno, različni principi financiranja (davki, zavarovanja), bolnice, nega ...

Vir: Hochgerner (2009, 18).

Mulgan (2007b, 5) razlaga, da je okoli 50–80 odstotkov gospodarske rasti posledica inovacij in znanja. Čeprav ne obstajajo zanesljive meritve, imajo po njegovem mnenju inovacije pri družbenem napredku enako pomembno vlogo. Še več, socialne inovacije imajo pomembno vlogo tudi pri gospodarski rasti. Deloma zato, ker so nekatere ovire (npr. staranje populacije) dolgoročne rasti premostljive samo s pomočjo socialnih inovacij, in deloma zato, ker je naraslo povpraševanje po gospodarski rasti, ki izboljšuje odnose med ljudmi in blaginjo. Ključne sektorje rasti v gospodarstvu 21. stoletja bodo po avtorjevem mnenju predstavljali zdravstvo, nega in šolstvo. Pri tem gre za področja, ki so močno regulirana s strani držav, zato bodo potrebni modeli inovacij, ki se razlikujejo od tistih, ki so bili dobri za avtomobile, mikroprocesorje in biotehnologijo.

Tudi Heiscala (2007, 59) socialnim inovacijam pripisuje pomembno vlogo v vsestranskem razvoju. Opisuje jih kot spremembe v kulturnih, normativnih in regulativnih strukturah družbe, ki spodbujajo vire kolektivne moči in izboljšujejo gospodarski in socialni razvoj.

Čeprav v akademskih krogih že dolgo velja, da je gospodarski razvoj večdimenzionalen, mnogi avtorji izpostavljajo, da je na začetku 21. stoletja očitno, da gospodarska struktura prevladuje nad ostalimi.¹⁵ Bučar in Stare (2003, 10) poudarjata, da živimo v obdobju hitrega napredka tehnologije in vse večje uporabe znanja, kjer postaja vprašanje inovacij v gospodarstvu in družbi eno izmed osrednjih vprašanj pri obravnavi strategije gospodarskega razvoja ter kritični element v konkurenčnem boju med podjetji in med državami. Dokler pa je vse podrejeno gospodarstvu, ni čudno, da gospodarske inovacije dobivajo največ pozornosti.

Šele globalna gospodarska kriza je pokazala, da nekaj ni v redu s takšnim sistemom. Izkazalo se je, da gospodarska rast ne more v nedogled izkoriščati narave in ljudi. Domneva, da bo družbena blaginja sledila gospodarskemu uspehu, očitno ne drži, saj je prišlo kvečjemu do

¹⁵ Glej na primer Westley in Antadze (2009), Dobrescu (2010) ter Hochgerner (2011).

poslabšanja družbenih in okoljskih razmer. Če se te ne bodo uredile, se tudi gospodarstvo ne bo moglo (dolgoročno) v popolnosti razcveteti. Vsestranska kriza je tako pod vprašaj postavila obstoječ model razvoja. Če smo imeli do sedaj enostranski gospodarski razvoj pod vplivom ekonomije, je morda končno čas, da poskusimo uresničiti tisto, kar že dolga leta poudarjamo v definiciji gospodarskega razvoja, torej večdimenzionalni razvoj. Takšno idejo podpirajo obstoječi alternativni pristopi, ki aktivno podpirajo vsestranski razvoj in odprto kritizirajo obstoječ model razvoja, ki daje prednost finančnemu sistemu in gospodarstvu pred družbo in okoljem.¹⁶ Menim, da potrebujemo drugačen pristop, če želimo doseči spremembe. V tem kontekstu pa socialne inovacije ponujajo odgovor in priložnost za doseganje sinergije med gospodarstvom, družbo in okoljem, čemur bi sledil vsestranski gospodarski razvoj in družbena blaginja. Na ta način so socialne inovacije potrebne kot dopolnilo gospodarskim inovacijam, kot predpostavlja teza dela.

Kot smo lahko videli, mnogi avtorji podpirajo večdimenzionalni gospodarski razvoj in socialnim inovacijam pripisujejo pomembno vlogo tudi v gospodarski dimenziji razvoja, ne samo v družbeni in okoljski. Ker ne obstajajo univerzalni kazalci in meritve za učinke socialnih inovacij, je morda primerno pogledati posamezne primere dobrih praks ter njihove učinke in rezultate. Primer, ki se konkretno nanaša na preverjanje teze, je dobro poznana Banka Grameen iz Bangladeša,¹⁷ ki s pomočjo mikrokreditov (ki predstavljajo socialno inovacijo) rešuje vprašanje revščine in velikemu številu lokalnih prebivalcev pomaga, da se postavijo na noge. Poročilo o učinku projekta (glej Zohir 2010) kaže, da je v letih 1990–2008 skoraj 10 milijonov ljudi, strank Banke, v Bangladešu prekoračilo spodnjo mejo revščine. Banka deluje na povsem novih principih: lastniki so v večini revni ljudje, ki so tudi stranke; mikrokrediti so dostopni le najbolj revnim, posoja pa se brez obresti; Banka spremlja napredek svojih strank, jim svetuje, kako začeti, kam investirati. Ker gre za mikrokredite, ne gre pričakovati čudežev in bogatenja prebivalstva. Bistvo delovanja banke je pomagati najbolj revnim, predvsem ženskam, vsaj do najbolj osnovnih dobrin – strehe nad glavo, hrane ter dostopa do zdravstvenih storitev. Delo banke je bistveno prispevalo k družbenemu napredku, a tudi h gospodarski rasti države, saj se je veliko število prebivalcev s pomočjo mikrokreditov zaposlilo in začelo prejemati dohodke. Skupina Grameen je po uspehu na področju mikrofinanciranja svoje delovanje razširila tudi na druga področja – med drugim zagotavlja zdravstveno nego, dostop do pitne vode, uporabo tehnologije in izobraževanje – vse to z

---

¹⁶ Glej na primer Stiglitz in drugi (2009) ter George (2010).

¹⁷ Skupaj z ustanoviteljem Muhammadom Yunusom je Banka Grameen leta 2006 prejela Nobelovo nagrado za mir. Za več o Banki Grameen glej <http://www.grameen-info.org/>.

namenom izkoreninjanja revščine. V sodelovanju s podjetjem Danone (glej Grameen Social Business 2009) je na primer omogočila proizvodnjo hranljivih jogurtov za revne in podhranjene otroke (še ena socialna inovacija). Tovarna zaposluje lokalne ljudi, kupuje potrebne kmetijske pridelke pri lokalnih kmetih, v proizvodnji pa uporablja solarno energijo ter okolju prijazno embalažo za jogurte. Pozitivni rezultati tega projekta za družbo in okolje (lokalne prebivalce) so povečanje zaposlenosti, ohranjanje okolja, dostopnejša in bolj zdrava hrana ter manj podhranjenosti; rezultati za gospodarstvo pa dvig BDP-ja. Danone bi kot klasično zasebno podjetje lahko izkoristil poceni delovno silo v Bangladešu in proizvajal drage jogurte za izvoz v razvite države, s čimer bi sebi ustvarjal dobiček, onesnaževal okolje, lokalni prebivalci pa ne bi imeli nobene koristi od tega. V primeru Grameen se je pokazal ključen pomen socialnih inovacij in delovanja socialnega podjetništva za reševanje pereče revščine v državi. Kjer so zatajila zasebna podjetja in klasično bančništvo, sta Banka Grameen in Danone dosegla ogromen napredek v družbenem in gospodarskem razvoju. S svojim delovanjem potrjujeta tezo dela, da je socialna razsežnost inovacij pomembna za družbeno-gospodarski razvoj.

V nadaljevanju bomo pogledali še nekaj primerov socialnih inovacij, ki se bolj konkretno navezujejo na EU in Slovenijo.¹⁸ S tem bomo dobili jasnejšo sliko o pomenu socialnih inovacij za izhod iz krize v naši državi.

3 USMERITEV EVROPSKE UNIJE NA PODROČJU SOCIALNIH INOVACIJ

Namen tega poglavja je predstaviti, zakaj in na kakšen način EU podpira socialne inovacije. Mnenje in delovanje EU je za Slovenijo pomembno iz dveh razlogov: po eni strani je Slovenija kot država članica dolžna slediti smernicam EU; po drugi strani pa ima Slovenija tudi koristi od EU, ker gre med njima za odnos od zgoraj navzdol in ima tudi EU svoje obveznosti do Slovenije – konkretno v primeru socialnih inovacij lahko pomaga pri njihovem razvoju.

3.1 VPLIV GOSPODARSKE KRIZE

Kot razlaga Evropska komisija (Evropska komisija 2010a, 7), je globalna gospodarska kriza v EU povzročila mnogo novih nevšečnosti in hkrati le še poglobila že obstoječe težave. Medtem ko smo bili v prvem desetletju 21. stoletja priče zmerni gospodarski rasti in ustvarjanju

---

¹⁸ Glej poglavji 3.3 Primeri dobrih praks (EU) in 4.4 Študije primera (Slovenija).

delovnih mest, se je to po letu 2009 začelo spreminjati. V tem letu se je BDP zmanjšal za štiri odstotke, industrijska proizvodnja je nazadovala na raven 1990-ih, brezposelnih pa je bilo deset odstotkov aktivnega prebivalstva, kar predstavlja okoli 23 milijonov ljudi. Veliko prebivalcev je bilo prizadetih zaradi krize, ki je razkrila nekatere temeljne pomanjkljivosti gospodarstva EU. Zaradi krize pa bo težko zagotavljati gospodarsko rast tudi v prihodnje.

Po mnenju BEPA (2010, 7, 18) je za EU prišel skrajni čas za korenite spremembe in preobrazbo, a ne le zaradi globalne gospodarsko-finančne krize in vedno bolj perečih družbenih problemov, ampak tudi zato, ker obstoječi načini za izhod iz krize in reševanje družbenih težav niso več učinkoviti in/ali primerni. Proračuni držav članic so močno obremenjeni, zato so potrebne alternativne rešitve, s katerimi bi optimalno izkoristili dostopne vire in na ta način prispevali h gospodarskemu razvoju.

Z aktivnim razvojem socialnih inovacij bi se EU ponudila tudi priložnost, da prevzame vodilno vlogo na področju socialnih inovacij na mednarodnem prizorišču (glej BEPA 2010, 20). Kot (uspešen) prvak socialnih inovacij bi postala bolj privlačna za raziskovalce in naložbe iz tujine, kar bi dodatno prispevalo h gospodarski rasti in razvoju (glej Evropska komisija 2009). Barroso (2011, 4) verjame, da je EU za to sposobna, saj že ima močno tradicijo socialnih inovacij, v njej se nahajajo najbolj inovativne regije na svetu, evropska gospodarstva pa podpirajo nekatere od najbolj dinamičnih storitev. Vendar bi bilo potrebno omenjene prednosti še naprej dodatno raziskovati, razviti na primer boljše razumevanje inovacij v državnem sektorju (še posebej v izobraževanju, socialnih storitvah in zdravstvu), prepoznati in dati priložnost uspešnim pobudam ter postaviti standarde za napredek.

3.2 PODPORA SOCIALNIM INOVACIJAM

Po mnenju predsednika Barrosa (2011, 3) mora inovacija v najširšem smislu vsekakor biti del odziva EU na današnje izzive. V sklopu inovacij pa *socialne* inovacije ponujajo priložnost za ustvarjanje novih rešitev, za povezavo z državljanji in spodbudo za boljšo kvaliteto življenja. Kot pravi Barroso (*ibid.*, 4): »Socialna inovacija bi morala predstavljati jedro našega bodočega socialno-tržnega gospodarstva in bi lahko veliko prispevala h konkurenčnosti tega. Če smo se pripravljene prilagoditi hitro spreminjajočemu svetu in če smo pripravljene reševati družbene in gospodarske probleme na pameten način, lahko sprostim potencial kreativnosti in inovacij ter ustvarimo nove vire trajnostne rasti in novih delovnih mest.«

BEPA (2010, 11) poudarja, da je uspeh Evrope odvisen od njene sposobnosti inoviranja. Potrebno je zagotavljati trajnostni razvoj in blaginjo – razvijati tako zelene in nizkoogljične tehnologije kot zmanjševati revščino in poskrbeti za starajočo populacijo. Za to niso potrebni le novi organizacijski in tehnološki procesi, ampak tudi nove oblike organizacij in interakcij med posamezniki. Da bi se zagotovil vsestranski gospodarski razvoj, pa potrebujemo socialne inovacije, ki se bodo ukvarjale z reševanjem družbenih problemov, razvijale zmožnosti in participacijo, ter spodbujale spremembe v navadah prebivalcev.

Da bi socialne inovacije pridobile na pomenu in veljavi, je potrebno, da se uvedejo v politiko EU in njenih držav članic. V okviru zakonodaje EU je bilo v preteklem desetletju sprejeto kar nekaj pomembnih dokumentov, ki pojasnjujejo poglede in razmišljanje Evropske komisije o socialnih inovacijah.¹⁹ BEPA (2010, 46) navaja, da družbeno-socialne in okoljske teme v teh dokumentih sicer niso bile zapostavljene, vendar niso bile primerno oziroma dovolj integrirane v aktualne strategije za gospodarski razvoj, zato tudi niso bile primerno izpeljane in implementirane. Veljalo je, da znanje in inovacije poleg gospodarske rasti posredno (pozitivno) vplivajo tudi na družbene zahteve. Takšno razmišljanje so močno omajale posledice globalne krize, zato je bilo po novem več pozornosti posvečene vključevanju družbene dimenzije v gospodarski razvoj. V tem kontekstu se je razvila trdna osnova in potreba za razvoj socialnih inovacij.

Aktualna strategija **Evropa 2020**²⁰ je tako v celoti povezala okoljske in družbene zadeve, zato je tudi socialna inovacija njen pomemben sestavni del (BEPA 2010, 47). Barroso (v Evropska komisija 2010a, 2) strategijo opisuje kot poskus vrnitve EU na pravo pot in ustvarjanje boljše prihodnosti preko dolgoročnih rešitev. Glavni cilji strategije so preoblikovati EU v pametno, trajnostno in vključujoče gospodarstvo, ki ga bo odlikovala visoka stopnja zaposlenosti, produktivnosti in socialne kohezije (Evropska komisija 2010a, 5).

Strategija Evropa 2020 vsebuje vizijo gospodarstva EU v 21. stoletju. Prednost daje znanju in inovacijam (pametna rast) ter spodbuja bolj konkurenčno in zeleno gospodarstvo (trajnostna rast) in utrjevanje gospodarstva z visoko stopnjo zaposlenosti, ki krepi socialno in teritorialno kohezijo (vključujoča rast). Te dimenzije so povezane in se medsebojno krepijo. Za uresničitev vizije Evrope 2020 je Komisija predlagala naslednje krovne cilje EU (Evropska komisija 2010a, 5, 32):

---

¹⁹ Za več o tem glej BEPA (2010, 48).

²⁰ Glej uradni dokument Komisije: Evropska komisija (2010a) ali spletno stran Evrope 2020: http://ec.europa.eu/europe2020/index_sl.htm.

- doseči vsaj 75-odstotno stopnjo zaposlitve prebivalstva med 20 in 64 letom starosti,
- nameniti tri odstotke BDP za R&R, od tega naj en odstotek predstavljajo javni, dva odstotka pa zasebni viri,
- doseči cilje 20/20/20 % (zmanjšanje emisij/povečanje deleža obnovljivih virov energije v končni uporabi/povečanje energetske učinkovitosti) na področju podnebja in energetike v primerjavi z letom 1990, vključno z zmanjšanjem emisij za 30 odstotkov pod ugodnimi pogoji,
- znižati delež mladih, ki se odločijo za zgodnjo opustitev šolanja, na manj kot 10 odstotkov in doseči, da vsaj 40 odstotkov mladih uspešno zaključi terciarno (visokošolsko) izobraževanje,
- rešiti iz revščine 25 odstotkov prebivalstva EU ali 20 milijonov ljudi.

Za uresničitev teh ciljev je Komisija državam članicam predlagala, da jih vključijo v nacionalne cilje, ki naj jih podprejo z dodatnimi ukrepi. Podprla jih je tudi Slovenija.²¹ Nadalje je Komisija predlagala sedem vodilnih pobud, s katerimi želi spodbuditi napredek na prednostnih področjih:

1. **Unija inovacij** s ciljem izostriti naravnost politike za R&R in inovacije na izzive, s katerimi se spoprijema evropska družba, tj. na podnebne spremembe, gospodarno porabo energije in virov, zdravje, demografske spremembe ipd. (Evropska komisija 2010a, 12).
2. **Mladi in mobilnost** za povečanje uspešnosti, kakovosti in privlačnosti evropskih izobraževalnih sistemov in olajšanje mladim vstop na trg dela (*ibid.*, 5, 13).
3. **Evropski program za digitalne tehnologije** za hitrejšo vzpostavitev hitrega interneta med vse prebivalce in za izkoriščanje prednosti enotnega digitalnega trga v gospodinjstvih in podjetjih za zagotavljanje trajne gospodarske in družbene koristi (*ibid.*, 6, 14).
4. **Evropa, gospodarna z viri** za prekinitev povezave med gospodarsko rastjo in porabo virov, prehod v nizkoogljično gospodarstvo, povečanje uporabe obnovljivih virov energije, okrepitev konkurenčnosti, posodobitev prometnega sektorja in večjo energetske učinkovitost (*ibid.*, 6, 16).

---

²¹ Glej Evropska komisija (2011).

5. **Industrijska politika za dobo globalizacije** za oblikovanje boljšega poslovnega okolja, zlasti za mala in srednja podjetja, in podporo razvoju močne in vzdržne industrijske osnove, s katero bo mogoče konkurirati na svetovnih trgih (*ibid.*, 6).
6. **Program za nova znanja in spretnosti in nova delovna mesta** za posodobitev trgov dela ter okrepitev vloge in položaja ljudi preko razvijanja njihovih znanj in spretnosti v vsem življenjskem obdobju, s čimer bi zmanjšali število brezposelnih in povečali produktivnost delovne sile (*ibid.*, 6, 19).
7. **Evropska platforma za boj proti revščini** za zagotovitev ekonomske, socialne in teritorialne kohezije, da bodo imeli od rasti in novih delovnih mest korist vsi ljudje in da bodo ljudje, ki se spopadajo z revščino in socialno izključnostjo, lahko dostojno živeli in se aktivno vključevali v družbo (*ibid.*, 6, 20).

Naštete vodilne pobude so zavezujoče tako za EU kot za države članice. Pri tem države delujejo samostojno, sodelujejo z drugimi državami in z EU, znotraj držav pa so aktivni vsi družbeni sektorji. Na ta način so pri uresničevanju vizije udeleženi vsi, kar je pomembna sestavina socialnih inovacij (Evropska komisija 2010a, 6). Vseh sedem pobud spodbuja večdimenzionalni gospodarski razvoj, ki upošteva prepletenost gospodarske rasti in ugodnih okoljskih ter družbenih pogojev. Na ta način so socialne inovacije v veliki meri pomembne za uresničevanje pobud, saj vsebujejo vse elemente, ki so za to potrebni – vključevanje vseh sektorjev v aktivno reševanje problemov, zagotavljanje splošne blaginje, optimalno izrabo sredstev in zniževanje stroškov, spodbujanje k drugačnemu razmišljanju in sprejemanju sprememb, omogočajo priložnosti za boljše življenje in dostop do javnih storitev vsem prebivalcem.

Evropska komisija je podprla in razvila različne sklade in programe, ki prispevajo k večji učinkovitosti prebivalcev in organizacij pri spopadanju z družbenimi in socialnimi izzivi, pri sodelovanju z državnimi, regionalnimi in lokalnimi akterji ter pri oblikovanju socialno inovativnih praks in modelov upravljanja.²² Socialne inovacije se v okviru obstoječih aktivnosti izvajajo z različnimi metodami, ki se prilagajajo različnim pogojem in ciljem – vsaka aktivnost naslavlja specifičen problem z določene perspektive. Kljub temu lahko najdemo nekaj osnovnih metod, ki so primerne za skoraj vsako aktivnost. Najbolj pogoste metode, ki jih na področju socialnih inovacij podpira Evropska komisija, so (BEPA 2010, 58–68):

---

²² Za podrobnejše informacije glej BEPA (2010, 50–57).

- Razpršitev znanja in izkušenj.
- Procesi sodelovanja interesnih skupin pri pripravi in implementaciji zakonov. Gre za tako imenovani proces od spodaj navzgor, kjer je cilj vključiti čim več prebivalcev v odločanje, sprejemanje zakonov, sodelovanje pri projektih ipd. ter tako doseči višji nivo zavedanja in splošnega konsenza.
- Koordiniranje zakonov in razvoj zmogljivosti. Gre za usklajevanje zakonov na različnih nivojih, povečevanje učinkovitosti, uspešnosti in pridobivanje podpore prebivalcev.
- Spodbujanje raziskav, študij in dokazovanja učinkovitosti programov za oblikovanje in razvoj zakonodaje ter za boljše razumevanje socialnih inovacij.
- Spodbujanje družbenega eksperimentiranja pri poskusih reševanja problemov v določenih družbenih pogojih.
- Podpora socialnim podjetnikom in podjetjem.
- Ustrezna infrastruktura in drugi elementi, ki omogočajo razcvet socialnih inovacij.

V okviru EU v Evropi deluje tudi kar nekaj organizacij/mrež/podjetij, ki so se ukvarjali s socialnimi inovacijami že pred veliko družbeno-gospodarsko krizo, neodvisno od EU. Med njimi so NESTA²³ (Inovacijska fundacija Velike Britanije) ter The Young Foundation²⁴ v Angliji in ZSI²⁵ v Avstriji. S strategijo Evropa 2020 in spoznanjem pomembnosti socialnih inovacij je Evropska komisija v sodelovanju z že obstoječimi organizacijami podprla in financirala nove projekte. Tako je v sodelovanju z organizacijo The Young Foundation podprla SIX, ki predstavlja globalno skupnost preko tisoč posameznikov in organizacij, vključno z organizacijami civilne družbe in globalnimi podjetji, javnimi agencijami in akademiki, ki so predani promoviranju socialnih inovacij in širjenju zanimanja za to področje. Njihov cilj je izboljšati metode za reševanje družbenih izzivov (glej SIX 2011).

Aktivnosti, s katerimi se ukvarja SIX, so naslednje (SIX 2011):

- oblikovanje skupnosti članov, omogočanje izmenjave idej, znanja in dobrih praks ter spodbujanje sodelovanja med sektorji in med državami,
- razvijanje dostopnih in koristnih virov, metod, spretnosti in orodij za povečanje učinkovitosti delovanja članov,

²³ Glej <http://www.nesta.org.uk/>.

²⁴ Glej: <http://www.youngfoundation.org/>.

²⁵ Glej: <https://www.zsi.at/>.

- organiziranje dogodkov, kjer lahko posamezniki in organizacije spoznajo in delijo izkušnje in ideje,
- posredovanje in širjenje idej o socialnih inovacijah, npr. upoštevanje zakonskih okvirjev pri razvoju socialnih inovacij, kako voditi inovacijski sklad, oblikovati socialno poslovne parke in inkubatorje,
- odzivanje na sodobne družbene izzive s pomočjo socialnih inovacij, npr. kako pospešiti nastajanje »zelenih« delovnih mest, odziv na recesijo, preprečevanje trgovine z ljudmi itd.

Evropska komisija je tudi glavni financer mreže Euclid (*Euclid Network*), ki povezuje akterje civilnega sektorja in je pomemben zagovornik in spodbudnik socialnih inovacij (glej Euclid Network 2011a). Mrežo Euclid predstavlja evropska mreža profesionalcev civilnega sektorja (civilne družbe oziroma vsake organizacije in podjetja v socialnem gospodarstvu²⁶ z misijo družbene blaginje). Deluje od leta 2007 in povezuje 300 članov iz 31 evropskih držav. Njena glavna vizija je oblikovanje bolj inovativne, profesionalne in trajnostne civilne družbe, ki bo prispevala k evropskemu razvoju tako na lokalni, kot na globalni ravni. To poskuša doseči z ozaveščanjem in spodbujanjem članov civilne družbe, da postanejo akterji sprememb preko meja in ovir. Posebnosti mreže Euclid so individualno članstvo (za razliko od članstva celotnih organizacij ali podjetij), osredotočenje na civilno družbo in socialno gospodarstvo kot celoto, namesto na specifičen problem, ter osredotočenje na vso Evropo (preko zgolj Bruslja).

Euclid se osredotoča na štiri ključne programe: učinkovitost (preko učenja vodenja, inoviranja, moči in nadzora), trajnostni razvoj (ustrezno vodenje in financiranje za dolgoročen učinek), inovacije (predvsem socialne inovacije, ki predstavljajo rešitve na najbolj pereče probleme in katerih glavni pobudnik je ravno civilna družba) in vpliv (civilna družba ni več marginalni sektor, temveč pomemben vir rasti, bogastva in zaposlitve ter pomemben glas pri podpori zakonov in delovanju medijev).

S konzorcijem drugih partnerjev Euclid izvaja projekt *Social Innovation Europe* (Socialne inovacije Evrope – SIE), ki predstavlja veliko prizadevanje za ustanovitev in spremljanje področja socialnih inovacij v EU. Projekt SIE traja dve leti, od januarja 2011 do decembra 2012, njegov namen pa je povezovanje oblikovalcev zakonodaje, podjetnikov, akademikov in

---

²⁶ Socialno gospodarstvo temelji na demokratičnih principih in zagovarja delitev dobička v korist in podporo razvoja skupnosti. Podjetja v socialnem gospodarstvu so naklonjena lokalnim skupnostim in spodbujajo družbene vrednote kot sta solidarnost in avtonomnost (glej Harrison in drugi 2009, 10).

zaposlenih v civilnem sektorju z ostalimi inovatorji znotraj EU (SIE 2011b). Spletna stran SIE²⁷ predstavlja nepogrešljiv vir najnovejših informacij o socialnih inovacijah v EU. Vsebuje intervjuje z vodilnimi inovatorji, študije primerov uspešnih aktivnosti, najnovejše raziskave in izčrpne analize. S tem prispeva h kolektivni ozaveščenosti in informiranosti o socialnih inovacijah v EU (The Young foundation 2011c).

V okviru mreže Euclid se je kot rezultat debate o socialnih inovacijah znotraj EU, predvsem pa kot posledica nestrinjanja o definiciji koncepta socialne inovacije, razvila Koalicija socialnih inovacij (*Social Innovation Coalition – SIC*). Predstavlja mrežo z odprtim članstvom, ki zagotavlja prostor za kolektivno debato, delitev informacij in znanja za oblikovanje okolja, prijaznega socialnim inovacijam, ki omogoča družbene, okoljske in gospodarske koristi. Cilji Koalicije so predstavljati vključujočo in kreativno platformo za združevanje najboljših praks in znanja za uspešno implementacijo EU agende o socialnih inovacijah. To namerava doseči preko vplivanja na razmišljanje, politiko in dejanja o pomenu socialnih inovacij za doseganje vsestranskega gospodarskega razvoja (SIC 2011, 2). Glavne naloge Koalicije predstavljajo (*ibid.*, 3): oblikovanje skupne, celostne definicije socialne inovacije in prikaz pomembnosti socialnih inovacij za doseganje pametne, trajnostne in vključujoče rasti; delitev izkušenj, znanja, vodstva in najboljših praks; spodbujanje in sodelovanje pri oblikovanju skupnega metričnega sistema za socialne inovacije in njihov učinek na družbo, okolje in gospodarstvo; vplivanje na oblikovanje javnih politik; omogočanje in spodbujanje razvoja novih, inovativnih finančnih modelov za pridobivanje sredstev za socialne inovacije, predvsem bolj učinkovito izrabo javnih in EU sredstev, kakor tudi privatne investicije in donacije; ter spodbujanje modelov in praks, ki podpirajo eksperimentiranje in pozitivno tveganje, kar predstavlja osnovni element socialnih inovacij, posledica česar je dolgoročna pozitivna družbeno-gospodarska vrednost.

Poleg SIE in SIC Euclid vodi in/ali sodeluje v številnih drugih projektih, ki spodbujajo razvoj socialnih inovacij.²⁸

3.3 PRIMERI DOBRIH PRAKS

Z namenom preverjanja teze magistrskega dela sledi pregled treh izbranih primerov dobrih praks socialno inovativnih projektov v EU:

---

²⁷ Glej: <http://www.socialinnovationeurope.eu>.

²⁸ Za več o projektih glej Euclid Network (2011b).

1. **Mestna zadruga proizvodnje medu** – København, Danska (glej Evropska komisija 2010c, 20–21): Leta 2009 je Oliver Maxwell ugotovil, da obseg čebelarstva na Danskem upada. Nove kmetijske metode, eksotične bolezni čebel, podnebne spremembe ter upadanje števila čebelarjev so močno ogrozili dansko proizvodnjo medu. Maxwell je v gospodarski krizi in naraščanju brezposelnosti videl priložnost za oblikovanje čebelarstva zadruga. Sestal se je s čebelarji in biologi, da bi se čim več naučil o čebelarstvu, nato pa organiziral sestanke še z delavci različnih združenj in projektov ter poslovnimi in občinskimi vodji, ki so znali svetovati, kako priti do pomembnih virov in strokovnjakov. S skupnim delom in sodelovanjem so kmalu spoznali prednosti oblikovanja zadruga in razvoja proizvodnje medu v državi. Projekt so podprla lokalna in državna čebelarska združenja in s pomočjo pravne in poslovne podpore se je oblikoval uspešen poslovni model, ki je postavil zgled drugim socialnim podjetjem. Delovanje podjetja je imelo pozitivne gospodarske in družbene učinke, saj je podjetje izučilo in zaposlilo nove čebelarje in (ponovno) zagnalo proizvodnjo medu v državi, poleg tega je ponudilo delo mnogim migrantom, ki so imeli težave pri iskanju službe, s čimer je pripomoglo k socialnemu vključevanju ogrožene skupine, ter poskrbelo za bolj kakovostno okolje, polno zelenic in rož.

2. *Siel Bleu* – Francija (glej Evropska komisija 2010c, 26–27): Zaradi demografskih sprememb se soočamo z velikim povečanjem deleža starejših prebivalcev, kar predstavlja pritisk na zdravstveni sistem in izpostavlja problem pomanjkanja preventivnih programov in primerne nege za starejše. V tej niši deluje *Siel Bleu*, ki poskuša ozavestiti družbo in odgovorne, da so poškodbe in bolezni starejših lahko predvidljive in da lahko nekaj storimo v smeri zmanjševanja njihovega števila. Čeprav obstaja veliko dokazov, da fizična aktivnost pomaga zmanjševati tveganje bolezni in poškodb in da se finančno bolj izplača delovati preventivno kot potem zdraviti, so preventivne aktivnosti še vedno zelo podcenjene. *Siel Bleu* organizira skupinske vadbe za starejše prebivalce in jih spodbuja, da postanejo aktivni udeleženci družbe, s tem ko jim nudijo možnost socializacije (druženja z ostalimi), fizično avtonomijo, dvig samozavesti in spodbudo za aktivno sodelovanje v družbi. Poleg neposredne pomoči starejšim prebivalcem se *Siel Bleu* aktivno ukvarja tudi z ozaveščanjem pomena rekreativne vadbe in preventivnih tehnik na nivoju države, preko sodelovanja in partnerstva z ministrstvi in oddelki za zdravje, šport in starejše prebivalce. Prav tako sodeluje z različnimi inštituti, Evropsko komisijo in državnimi ter regionalnimi oblastmi v raziskavah o učinku fizične aktivnosti in preventivnega zdravljenja. V letu 2009 je *Siel Bleu* izvedel več kot 105.000 organiziranih aktivnosti in pomagal tudi do 60.000 uporabnikom na teden. *Siel Bleu*

zaposluje več kot 250 oseb, od tega ima 160 oseb stalno zaposlitev. S svojo aktivnostjo nudi alternativo zdravstvenemu sistemu, saj na principu preventive in zmanjševanja stroškov prispeva h gospodarskemu razvoju in omogoča mnogim starejšim bolj kakovosten in zdrav način življenja.

3. **The Big Issue** (Velik problem/izvod)²⁹ – London, Anglija (glej Hetherington 2008, 6–7) ter **Kralji ulice**, Slovenija (glej Kralji ulice 2012c): Primer socialne inovacije, ki se je prenesel tudi v Slovenijo, je projekt prodaje cestnih časopisov brezdomcev. Pri nas ga poznamo kot Kralji ulice, izvira pa iz ameriškega projekta *Street news* (Ulične novice) in njegove angleške različice *The Big Issue*. Koncept je enak v Angliji in Sloveniji: gre za preprost poslovni model, kjer brezdomci kupijo izvod časopisa s 50-odstotnim popustom in ga potem preprodajajo naprej lokalnim kupcem po polni ceni, dobiček pa obdržijo. Ulični prodajalci morajo podpisati pogoje prodaje (pravila o obnašanju), kar je še ena socialna inovacija, ki zagotavlja uspeh projekta. Namen projekta je zagotavljati brezdomnim in socialno izključenim ljudem legitimen vir zaslužka, pozitivno izkušnjo plačanega dela, ki jim pomaga pri izboljšanju samopodobe, priložnost za pridobivanje delovnih navad, izkušenj in veščin, ki jim olajšajo dostop do družbenih virov, in njihovo ponovno vključevanje v družbo. Zaslužek s prodajo časopisa ponuja alternativo beračenju ali drugim nezakonitim načinom pridobivanja denarja (Kralji ulice 2012b). Prenos projekta v različne države in oblikovanje glede na specifične lokalne razmere (v nasprotju s preprostim podvajanjem) odraža tipično lastnost socialne inovacije (glej Howaldt in Schwarz 2010, 31). V Sloveniji so projekt nadgradili s prodajo dodatnih izdelkov (koledarjev, stripov ipd.), prodajalci in prodajalke pa sodelujejo tudi pri izboru prispevkov in možnosti njihove objave v časopisu. Časopis je pravzaprav del društva za brezdomce, ki se loteva še številnih drugih projektov na tem področju (glej Kralji ulice 2012a). Prodaja cestnih časopisov kot projekt prispeva h gospodarski rasti in družbenemu razvoju, saj krepi človeški kapital, socialno vključuje ranljivo skupino prebivalstva in izboljšuje kakovost njihovega vsakdana.

Pri pregledu usmeritev EU na področju socialnih inovacij smo torej lahko videli, da EU socialne inovacije podpira iz dveh glavnih razlogov: prvič, s pomočjo socialnih inovacij kot novega pristopa k reševanju krize lahko uredi razmere znotraj svojega območja in se ponovno vrne na pot uspešnega gospodarskega razvoja; in drugič, pod pogojem, da ji uspe prejšnja

---

²⁹ Gre za besedno igro, saj se *Big issue* dobesedno prevaja kot »Velik (časopisni) izvod«, a pravzaprav pomeni »Velik problem«, kar brezdomstvo, ki se ga projekt dotika, tudi predstavlja.

točka, bi lahko postavila nove temelje v svetovnem gospodarstvu in postala konkurenčna ter uspešna tudi na mednarodnem prizorišču.

Da bi ji to uspelo, je EU sprejela novo strategijo in pozvala države članice, naj vsaka glede na svoje okoliščine in vire poskuša izboljšati razmere na svojem območju. A tudi sama je prevzela del odgovornosti nase, s tem ko spodbuja in financira tako posamezne državne ali lokalne aktivnosti, kot tudi lastne projekte, programe ipd.

Opisani primeri dobrih praks so pomembno prispevali k reševanju določenih gospodarskih in družbenih problemov, zato lahko ponovno potrdim tezo naloge, da so socialne inovacije pomembne za družbeno-gospodarski razvoj. Poleg tega se ti projekti nanašajo neposredno na evropski in tudi slovenski prostor, zato njihovi pozitivni rezultati potrjujejo tudi tezo, da je razvoj socialnih inovacij ključnega pomena pri iskanju izhoda iz gospodarske krize.

4 SOCIALNE INOVACIJE V SLOVENIJI

Namen tega poglavja je pokazati, da so socialne inovacije tista novost, ki bi Sloveniji lahko pomagala pri reševanju obstoječih težav. Socialne inovacije v Sloveniji namreč še niso dobile prave pozornosti in priložnosti, čeprav imajo velik potencial, saj ponujajo ravno tisto, kar potrebujemo: nove in boljše ukrepe za reševanje izzivov in težav.

Najprej bom prikazala podporo in spodbudo socialni inovativnosti državi v veljavnih slovenskih dokumentih. Temu bo sledil pregled inovacijske dejavnosti v Sloveniji in morebitne podpore socialni inovativnosti. Nato bo na vrsti pregled splošne uveljavljenosti oziroma temeljev socialnih inovacij v državi, potem pa še dejanski primeri in intervjuji z akterji na področju socialnih inovacij.

4.1 SOCIALNE INOVACIJE V DOKUMENTIH

Slovenija ima kar nekaj strateških dokumentov, ki opredeljujejo smernice gospodarskega razvoja v državi in pomen inovacijske dejavnosti za razvoj. V to kategorijo spadajo Strategija razvoja Slovenije (glej UMAR 2005), Državni razvojni program (glej Vlada RS 2008), Nacionalni strateški referenčni okvir (glej SVLR 2008), Raziskovalna in inovacijska strategija Slovenije (glej ReRISS12–20 2011), Program stabilnosti Slovenije (glej Vlada Republike Slovenije 2011b) ter Nacionalni reformni program (glej Vlada Republike Slovenije 2011a).

Po številu dokumentov in njihovi vsebini, ki podpira pomen inovacij in spodbuja trajnosten družbeno-gospodarski razvoj, bi lahko sklepali, da je slovensko okolje inovacijam zelo naklonjeno. Kot pravi Bučarjeva (2010, 78), so dokumenti dobro strukturirani in zelo optimistični v postavljanju ciljev, vendar so, kar se tiče učinkovitosti, v njihovem izvajanju daleč od zastavljenih okvirjev. Razumevanje inovacij v dokumentih je klasično gospodarsko – s poudarkom na izdelkih, procesih, organizaciji in trženju. Socialne inovacije niso posebej izpostavljene, a jih lahko najdemo v posrednih povezavah in metodah, s katerimi lahko prispevajo k uresničevanju državnih ciljev. V slovenskih dokumentih lahko najdemo številne tovrstne povezave:

- Strategija razvoja Slovenije: pomembnost neprestanega dopolnjevanja in iskanja najboljših rešitev družbenega razvoja (UMAR 2005).
- Državni razvojni program: povečanje gospodarskega, okoljskega in družbenega kapitala ter povečanje učinkovitosti v smislu konkurenčnosti gospodarstva, kakovosti življenja in trajnostne rabe naravnih virov; naložbe v okoljski in družbeni kapital, vključno s človeškim, socialnim in kulturnim kapitalom (Vlada RS 2008, 19); podpora inovativnim ukrepom na področju krepitev socialne vključenosti in boja proti diskriminaciji (*ibid.*, 43); pomembna vloga šol (preko povečanja socialno-integracijske vzgoje), spodbujanje delovne aktivnosti brezposelnih, zaposlovanja v storitvenih dejavnostih, zaposlovanja in razvoja kadrov v neprofitnem sektorju, socialnega podjetništva, razvoja novih programov in možnosti zaposlitve (predvsem v storitvenih dejavnostih in na področju dejavnosti, ki pomenijo širitev ponudbe socialnih storitev), vseživljenjskega učenja in usposabljanja, medgeneracijskega sodelovanja, vključevanja lokalnih skupnosti in podjetij v izvajanje storitev socialnega varstva, novih programov in storitev za skrb otrok in starejših odvisnih oseb, priprave in izvedbe socialnih projektov itd. (*ibid.*, 41–43).
- Nacionalni strateški referenčni okvir: spodbujanje podjetništva, inovativnosti, raziskovalno-razvojne dejavnosti in tehnološkega razvoja; bolj kakovosten sistem izobraževanja, spodbujanje socialnega vključevanja in varovanje okolja; izboljšanje institucionalne in administrativne usposobljenosti, sploh v državnem sektorju (SVLR 2008, 5); spodbujanje delovanja državnih ter civilno-družbenih institucij, ki lahko k izboljšanju trajnostnega razvoja prispevajo z oblikovanjem metod, spodbud in inovacij; podpora socialnemu podjetništvu kot dodatnemu instrumentu na trgu dela in zagotavljanju moderne socialne države (*ibid.*, 17).

- Raziskovalna in inovacijska strategija Slovenije: podpora tehnološkim in netehnološkim inovacijam; sodelovanje javnih raziskovalnih organizacij pri reševanju obstoječih izzivov družbenega razvoja ter preverjanje rezultatov preko deleža vloženih sredstev za osrednje družbene izzive v državnih proračunskih sredstvih za raziskovalno-razvojno dejavnost (ReRISS12–20 2011).
- Program stabilnosti Slovenije: modernizacija pokojninskega sistema, boljša usmerjenost socialnih transferjev, racionalizacija zdravstvenega sistema in modernizacija institucij javnega sektorja; prehod v učinkovito, nizkoogljično družbo (Vlada Republike Slovenije 2011b, 16).

Takšno spodbujanje razvoja družbene in okoljske blaginje ob strani gospodarske uspešnosti nakazuje slovenske vrednote in možnost za (bolj neposredni) razvoj socialnih inovacij v prihodnosti.

Korak naprej pri razvoju socialnih inovacij v Sloveniji predstavlja *Zakon o socialnem podjetništvu* (ZSocP), ki se je začel uporabljati z začetkom leta 2012. Zakon o socialnem podjetništvu je dokument, ki najbolj neposredno spodbuja razvoj socialnih inovacij v Sloveniji. Zakon spodbuja razvoj socialnih podjetij, ki predstavljajo eno od ključnih orodij za razvoj in izvajanje socialnih inovacij. Zakon opredeljuje dve vrsti socialnega podjetništva: socialna podjetja so tista, ki zaposlujejo ranljive skupine; ali pa tista, ki opravljajo dejavnost, ki krepi inovativno sposobnost družbe za reševanje socialnih, gospodarskih, okoljskih in drugih problemov (ZSocP, 3. čl.). Področja in dejavnosti socialnih podjetij vključujejo vse bistvene elemente zagotavljanja družbeno-gospodarske blaginje, kjer lahko socialne inovacije odigrajo zelo pomembno vlogo – od varstva ranljivih skupin, ekološke proizvodnje hrane, promocije zdravja, zaščite narave, okolja in živali, do znanosti, raziskovanja, izobraževanja, turizma, kulture in športa (*ibid.*, 5. čl.).

Cilji, ki jih zakon želi doseči, so naslednji (MDDSZ 2011a, 7–8):

- uvesti inovacije v tradicionalne javne storitve, predvsem na lokalnem nivoju (ponudba novih dobrin, storitev ter priložnosti na trgih, na katere javni in zasebni sektor ne želita ali ne moreta vstopati),
- spodbuditi in omogočiti podjetno naravnost v organizacijah civilne družbe (aktivno iskanje novih področij delovanja in samostojno ustvarjanje dohodka),

- vključevanje prostovoljnega dela v opravljanje gospodarskih dejavnosti ter zagotavljanje alternativnih sredstev, ki bi omogočila cenejše storitve oziroma trajno opravljanje dejavnosti, ki sicer ne morejo biti rentabilne,
- vključevanje izključenih skupin oziroma skupin, ki jim grozi izključenost, na trg dela (npr. z omogočanjem fleksibilnih oblik zaposlovanja),
- preusmerjanje javnih sredstev in pasivnih oblik pomoči v aktivne oblike,
- zmanjševanje dela na črno in sive ekonomije,
- povezovanje ljudi in priložnosti ter zagotavljanje inovativnih rešitev za območja, ki zaostajajo v razvoju,
- dvigniti stopnje zaposlenosti tistih skupin ljudi, kjer drugi ukrepi niso dosegli pričakovanih rezultatov,
- doseči zagotavljanje gospodarske rasti na raven, ki jo socialno podjetništvo prispeva v drugih evropskih državah,
- razvijati družbo vključenosti, spodbujati aktivno državljanstvo ter krepiti socialni kapital lokalnih skupnosti in s tem njihovo samostojno sposobnost za soočanje s problemi.

MDDSZ v Strategiji razvoja socialnega podjetništva v Sloveniji (glej MDDSZ 2011a) poudarja, da vsaj na deklarativni ravni vse politične opcije v razvoju socialnega podjetništva vidijo možnosti za izboljševanje razmer v Sloveniji – za reševanje gospodarske krize ter odpravljanje številnih nepravilnosti na področju družbenega življenja. S sprejemom ZSocP je socialno podjetništvo dobilo normativni okvir in politično podporo, vendar bo za njegovo dejansko uveljavljanje potrebno dodatno poskrbeti za večjo prepoznavnost njegove vloge in pomena ter zagotoviti primerno podporno okolje. To bo nadalje omogočilo povečanje števila zaposlenih v civilnem sektorju in v socialnih podjetjih, povečanje deleža prihodkov civilnega sektorja v BDP, razvoj novih proizvodov in storitev, ki so v javnem interesu, ter izboljšanje pogojev za delovno in socialno vključenost ranljivih skupin na trgu dela.

4.2 INOVACIJSKA DEJAVNOST V SLOVENIJI

Za statistične podatke o inovacijski dejavnosti v Sloveniji obstajata dva pomembna vira. Prvi je *Innovation Union Scoreboard* (IUS), preko katerega Evropska komisija ocenjuje inovacijsko dejavnost držav članic v okviru Unije inovacij, drugi pa so statistični (harmonizirani) popisi inovacijske dejavnosti (CIS – *Community Innovation Survey*), ki se izvajajo v državah članicah v skladu s Priročnikom Oslo in metodologijo Eurostata.

IUS pri ocenjevanju upošteva 25 kazalcev, ki so razdeljeni v tri širše skupine (s podskupinami): spodbujevalniki (človeški viri, raziskovalni sistemi, finančna in druga podpora), podjetniška aktivnost (naložbe, povezovanje in podjetništvo, intelektualno premoženje) in dosežki (inovatorji, gospodarski učinek). Slovenija se po ocenah IUS po inovacijski uspešnosti uvršča med države sledilke, skupaj z Avstrijo, Belgijo, Ciprom, Estonijo, Francijo, Veliko Britanijo, Nizozemsko, Luksemburgom in Irsko (UNU-MERIT 2012, 6–7). Slovenija je nadpovprečno uspešna na področju človeških virov ter pri naložbah v R&R (% vlaganja v R&R, število znanstvenih publikacij), zaostaja pa pri rezultatih inovacijske dejavnosti s strani države in poslovnega sektorja (število patentov, novi proizvodi in storitve). Kot razlaga Kolarjeva (2011), država razmeroma veliko vlaga v raziskovalno in inovacijsko dejavnost, a je slovenski inovacijski sistem kljub temu sorazmerno neučinkovit, ker daje počasne in slabe rezultate. IUS se osredotoča na gospodarske inovacije, socialno inovativnost pa je zaznati le preko spodbujanja razvoja znanja in zaposlovanja na podlagi uvajanja z znanjem intenzivnih delovnih mest.

CIS vključuje vprašalnik za podjetja, ki morajo podati zahtevane podatke na podlagi svojih evidenc. Statistični zajem poteka vsako drugo leto, zadnji podatki vključujejo obdobje 2008–2010. Inovacijski podatki³⁰ so na voljo v tematski skupini Ekonomsko področje, v podskupini Raziskovanje in razvoj, znanost in tehnologija, in sicer kot Inovacijska dejavnost v predelovalni dejavnosti in izbranih storitvenih dejavnostih (SURS 2011b). Na voljo so tri skupine podatkov:

- Splošni podatki o podjetju (inovacijsko aktivna in neaktivna podjetja).
- Podjetja, ki so uvedla tehnološko inovacijo (proizvod, postopek ali storitev).
- Podjetja, ki so uvedla netehnološko inovacijo (inovacijo na področju organizacije, trženja).

Inovacijsko aktivnih podjetij z netehnološkimi inovacijami je bilo v obdobju 2008–2010 39,2 odstotka, od tega jih je bilo 24,5 odstotka tehnološko in netehnološko inovacijsko aktivnih hkrati (SURS 2012). Čeprav znotraj kategorije netehnoloških inovacij niso posebej izpostavljene socialne inovacije (v navodilih se izdvajajo inovacije na področju organizacije metod v poslovnih praksah podjetja, metod za organiziranje delovnih odgovornosti in odločanja ter v odnosih z drugimi podjetji ali državnimi ustanovami, uporabe novih medijev

---

³⁰ Statistični inovacijski podatki za Slovenijo so zbrani na podatkovnem portalu SI-STAT (pxweb.stat.si). Za krajši povzetek inovacijske dejavnosti za obdobje 2008–2010 glej SURS (2012).

ali tehnike za plasiranje proizvodov, metod za oblikovanje cen izdelkov in storitev itd. (SURs 2011b)), lahko predvidevamo, da so v tem podatku zajete tudi socialne inovacije. Glede na razvoj spremljanja različnih področij inoviranja je pričakovati, da bodo postopoma tudi socialne inovacije izpostavljene kot posebna podkategorija.

Podatki CIS so omejeni na podjetniško dejavnost in ne vključujejo drugih morebitnih inovacijskih institucij (zavodov, organizacij ipd.). Podatki prav tako (še) ne obsegajo (ločeno) aktivnosti socialnih podjetij (glede na čas veljavnosti zakona in možnosti registracije socialnih podjetij v državi to niti ni bilo mogoče) niti ne omenjajo socialnih inovacij.

Ker splošno sprejeta metodologija za merjenje socialnih inovacij še ne obstaja, je težko pričakovati nazorne statistične podatke o takšni aktivnosti. Težave pri vzpostavljanju enotnih meritev in postopkov povzročajo že sam neobstoje splošno sprejete definicije socialne inovacije. Druge težave pri merjenju socialnih inovacij vključujejo še pomanjkanje objektivnosti (na primer o tem, kaj je dobro za družbo), določanje spremenljivk, problem merjenja uspeha ali učinka socialnih inovacij, nezmožnost standardizacije postopkov ipd.³¹ Socialno inovativne aktivnosti moramo zato iskati v sorodnih podatkih in jih skušati čim bolj pravilno interpretirati v povezavi s socialnimi inovacijami.

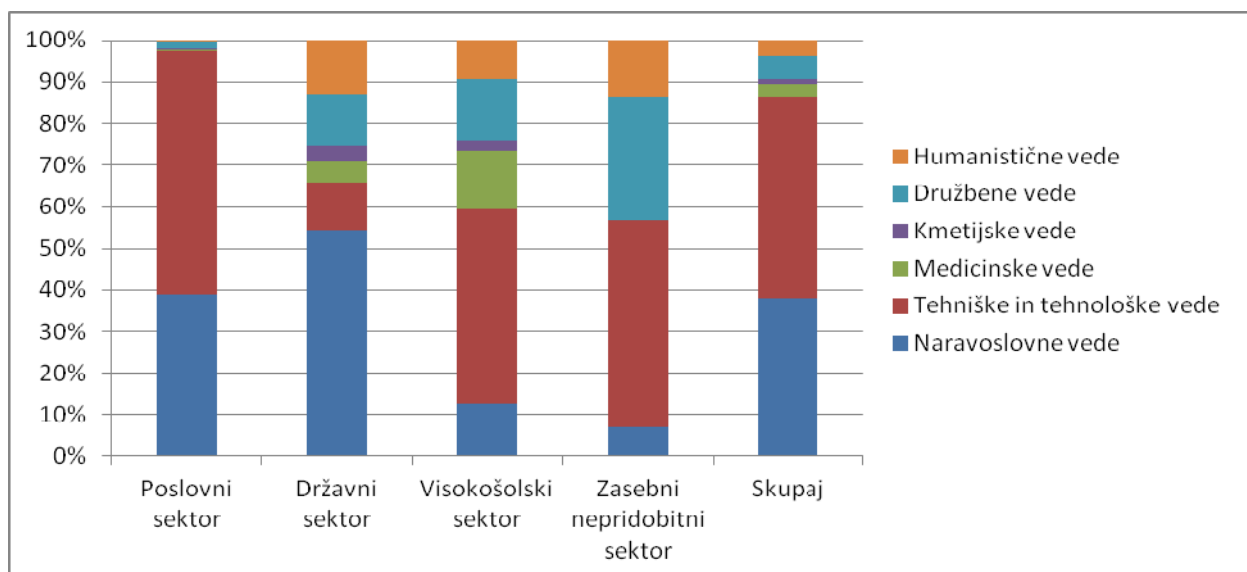
Podatki, ki morda bolj nazorno prikazujejo inovacijsko dejavnost Slovenije tudi izven poslovnega sektorja, so podatki o raziskavah in razvoju (R&R). R&R namreč predstavljajo pomembno komponento slovenskega inovacijskega sistema, saj se Slovenija pri zagotavljanju dolgoročnega trajnostnega gospodarskega in družbenega razvoja veliko zanaša na R&R kot pomembne determinante gospodarske rasti (Bučar 2010, 13). Glavne akterje raziskovalno-razvojnne dejavnosti v Sloveniji predstavlja zasebni sektor (67,8 odstotka R&R aktivnosti leta 2010) ter državna R&R aktivnost v visokošolskih ustanovah in javnih raziskovalnih inštitutih (32,1 odstotka R&R aktivnosti leta 2010). Manj je dejaven civilni sektor (0,06 odstotka R&R aktivnosti leta 2010) (SURs 2011c; Bučar 2010, 35). Večina R&R izdatkov gre v naravoslovne znanosti ter tehniške in tehnološke vede. To še posebej drži za zasebni sektor, kjer sta samo dva odstotka namenjena drugim znanostim. Tudi v izdatkih države prevladuje poraba za naravoslovne znanosti ter tehniške in tehnološke vede (66 odstotkov), medtem ko gre za družbene vede in humanistiko 25 odstotkov – glej Graf 4.1 (Bučar 2010, 34; SURs 2011c).

---

³¹ Za več o problematiki merjenja socialnih inovacij glej npr. Challenge Social Innovation (2011) ali Mulgan (2010).

Graf 4.1: Bruto domači izdatki za R&R dejavnost po sektorjih izvedbe in področjih znanosti, Slovenija, 2010.

Vir: SURS (2011c).

Glede na podatke o R&R aktivnosti lahko gledamo slovensko inovacijsko dejavnost in aktivnost primarno v gospodarsko-inovacijski luči. Socialnih inovacij se ne izpostavlja, dvig družbene blaginje pa se predpostavlja kot stranski učinek uspešnih gospodarskih inovacij. Zaradi pomanjkanja statističnih podatkov se je pri raziskovanju socialnih inovacij bolj kot na statistične podatke primerno sklicevati na vsebinske podatke, posamezne primere dobrih praks in študije primerov. V nadaljevanju najprej sledi pregled stanja socialnih inovacij v Sloveniji glede na obstoječe vire, nato pa še prikaz socialnih inovacij s pomočjo študij primerov.

4.3 PRIKAZ STANJA NA PODROČJU SOCIALNIH INOVACIJ V SLOVENIJI

Da koncept socialnih inovacij v Sloveniji še ni splošno sprejet, v veliki meri prispeva problem same besede *socialno*. Ker izhaja iz preteklega socialističnega sistema, ustvarja terminološko zmedo v razumevanju (OECD/MDDSZ 2010, 7–8). To velikokrat vodi do tega, da odločevalci neustrezno razumejo dodano vrednost socialnega inoviranja – ki je aktivno in dinamično prispevanje k vsestranskemu gospodarskemu razvoju – in v *socialnem* vidijo le pasivno reševanje ranljivih skupin – tj. dajanje denarne pomoči (Kovač in Kluzer v OECD/MDDSZ 2010; Stritar 2012). Medtem so drugod po Evropi izrazi *socialna inovacija*, *socialno podjetje* in *socialno gospodarstvo* zelo dobro prepoznavni in visoko cenjeni izrazi (OECD/MDDSZ 2010, 42).

Nekateri socialni inovatorji v Sloveniji socialne inovacije raje imenujejo *družbene inovacije* (Bulc 2012; Stritar 2012), a zaradi razčlenitve pomena družbenih inovacij v drugem poglavju v magistrskem delu *socialne inovacije* vseeno ostajajo primernejši termin. Kot pravita Kovač in Kluzer (v OECD/MDDSZ 2010, 8), je morda bolj kot spreminjanje termina potrebno ozaveščanje odločevalcev in splošne javnosti o pomembni potencialni vlogi socialnih inovacij za gospodarstvo, družbo in okolje.

Po mnenju predstavnice slovenskega socialnega podjetništva (glej Mesojedec 2011) so podporne organizacije in mehanizmi za razvoj socialnih inovacij v Sloveniji zelo šibko razviti. Poleg nekaterih javnih skladov in fundacij, ki niso specifično usmerjeni v socialne inovacije, se je v letu 2012 začel uporabljati Zakon o socialnem podjetništvu, ki je bil sprejet v okviru strategije EU in cilja socialnega vključevanja. Zakon je odprl pot prvim socialnim inkubatorjem in podobnim podpornim storitvam za socialne inovacije, čeprav še vedno brez prave finančne pomoči in naložb. V Sloveniji je kar nekaj podjetij, organizacij in posameznikov, ki delujejo socialno inovativno, ne da bi svoje delovanje predstavljali kot tako. Preprosto so se odzvali na potrebe, ki so jih zaznali v okolju in našli nove odgovore ali pa so preko vere v splošno dobro in v obojestransko pomoč prišli na dan s socialnimi inovacijami in naredili korak naprej za družbo. Sicer pa imajo v Sloveniji socialne inovacije zgodovinske temelje predvsem v delovanju civilnega sektorja ali civilne družbe, ki od nekdaj skrbi za zapolnjevanje vrzeli državnih in podjetniških aktivnosti na področju družbene blaginje.

Kot država v tranziciji je Slovenija prehodila posebno pot, ki se še danes odraža v značilnostih njenega gospodarstva. V Sloveniji je državni sektor tisti, ki ima vodilno vlogo pri zagotavljanju javnih dobrin in storitev. Struktura sistema socialne zaščite in javnih služb iz socialističnega obdobja se pravzaprav ni bistveno spremenila (Črnak-Meglič in Rakar 2009, 250). Morda se ravno zaradi tega v državi premalo upošteva potencial socialnih inovacij. Sistem socialne zaščite temelji na različnih subvencijah, ki bistveno prispevajo k zmanjševanju splošnih družbenih razlik. Vendar je visoka raven socialne podpore hkrati privedla do odvisnosti znatnega dela prebivalstva od sistema socialnega varstva, kar je nadalje prispevalo k ustvarjanju socialne izključenosti in segregacije ter je ustvarilo jasno ločnico med privilegiranimi in nepriviligiranimi skupinami na trgu dela, kot so invalidi, mladi, starejši in nizkokvalificirani delavci (Kovač in Kluzer; Rebernik v OECD/MDDSZ 2010, 5–6).

Zaradi gospodarske krize se je povečal pritisk na državo glede javnih financ, kar dodatno ovira izplačevanje socialnih nadomestil in drugih izdatkov (plače v javnem sektorju, pokojnine, subvencije za zaposlovanje ipd.). Hkrati se število oseb, ki potrebujejo socialno pomoč, v času krize povečuje. Borzaga in Tortia (v OECD/MDDSZ 2010, 5–6) kot najbolj učinkovit odgovor na aktualne gospodarske in družbene težave navajata samoorganizacijo državljanov in njihovo zanašanje nase. Samoorganizirane institucije (socialna podjetja, društva ...) se lahko prilagodijo razvoju lokalnega konteksta in tako lahko delujejo kot mehanizmi za reševanje problemov, s katerimi se državne in profitne organizacije ne morejo uspešno ukvarjati. V Sloveniji lahko najdemo številne takšne pobude, a te še vseeno delujejo v premajhni meri (imajo majhen učinek) in brez zadostne podpore državnih agencij. V času krize, ko pravzaprav potreba po tovrstnem civilnem delovanju dodatno naraste, so tudi na strani države pokazali večje zanimanje, kar potrjuje sprejem Zakona o socialnem podjetništvu. Socialna podjetja predstavljajo konkretno sredstvo, ki lahko uspešno obravnava ključna gospodarska in socialna vprašanja. Lahko odigrajo pomembno vlogo pri podpiranju lokalnega gospodarskega razvoja v Sloveniji, tako preko zagotavljanja široke palete storitev javnega pomena, kot tudi preko ustvarjanja zaposlitvenih možnosti in vključevanja ranljivih skupin na trg dela (*ibid.*, 6–7).

V Sloveniji se socialna podjetja še niso v popolnosti razvila, zato pa so v državi zelo aktivne organizacije civilne družbe. Slovenija spada med države z visokim deležem organizacij civilne družbe in ima na tem področju tudi bogato zgodovino. Prvi zametki delovanja civilne družbe v Sloveniji segajo v 13. in 14. stoletje v srednjeveška mesta. V tem obdobju so nastale številne organizacije, vključno z obrtniškimi cehi, verskimi dobrodelnimi organizacijami in skladi. Kasneje je katoliška cerkev igrala pomembno vlogo pri razvoju dobrodelnih in socialnih dejavnosti, do velike prelomnice pa je potem prišlo z meščansko revolucijo leta 1848, ki je prinesla svobodo združevanja kot klasično ustavno pravico ter pravne norme, ki so urejale ustanavljanje združenj in drugih oblik združevanja ljudi na podlagi skupnih interesov (Borzaga, Galera in Nogales v OECD/MDDSZ 2010, 11). Prvi zakon o zadrugah je bil v Sloveniji sprejet leta 1873, sistem zadrug pa se je nato razvil v množično družbeno gibanje, ki je kmetom, delavcem in obrtnikom predstavljal varovalni mehanizem proti naraščajočemu kapitalizmu. Pred drugo svetovno vojno so bila v obsežno mrežo civilne družbe vključena združenja, zadruge, dobrodelne organizacije, sindikati in strokovne organizacije ter razne zveze (OECD/MDDSZ 2010, 11).

Po drugi svetovni vojni in uvedbi socializma se je prekinila tradicija močne in razvite civilne družbe, saj je njene naloge v velikem obsegu prevzel državni sektor. V 1970-ih je zakon o društvih spodbudil novo nastajanje teh vrst organizacij, vendar jih država ni vključevala v proizvodnjo javnih dobrin in storitev niti v proces uveljavljanja interesov. 1980-ah so odprla pot razvoju številnim novim socialnim gibanjem, ki so se potem razvila v organizacije tretjega sektorja. Uspelo jim je oblikovati alternativno mrežo proizvodnje dobrin in storitev. Vendar se je večina teh gibanj kasneje integrirala v politične stranke in državne ustanove, le manjši delež gibanj se je ohranil v civilnem sektorju in se kasneje preusmeril v organizacije na področjih socialnega dela, psihološke in druge pomoči skupinam, alternativne kulture ipd. Šele v 1990-ih so novi zakoni omogočili zagon fundacij in drugih organiziranih oblik civilnega sektorja ter končali državni monopol nad socialnimi in podobnimi storitvami (Črnak-Meglič in Rakar 2009, 239–240).

Skupno je v državi v letih 2008/2009 delovalo 28.647 organizacij civilne družbe, od tega so bila najbolj zastopana društva (75 odstotkov), ostale organizacije pa so predstavljale še ustanove oziroma fundacije, zasebni zavodi, verske organizacije in zadrage (Kolarič in Rakar 2010, 7). Značilnosti organizacij civilnega sektorja so še vedno v veliki meri odraz obdobja socializma in se zelo razlikujejo od tovrstnih organizacij drugod po Evropi. V Sloveniji je vloga zagotavljanja storitev v civilnem sektorju zelo majhna, sploh pri ponudbi socialnih storitev ter storitev v zdravstvu in izobraževanju (Črnak-Meglič in Rakar 2009, 247). Organizacije civilnega sektorja namesto tovrstnih storitev, ki bi lahko predstavljale odličen izvor socialnih inovacij, izvajajo različne vrste drugih dejavnosti, ki vključujejo kulturo in umetnost, šport in rekreacijo, konservatorstvo, poklicna strokovna združenja in gasilstvo. Ker sektor ni ustrezno zakonsko urejen, vloga organizacij civilnega sektorja ni povsem jasna, njihov potencial pa zato ni v celoti izkoriščen (OECD/MDDSZ 2010, 15). Organizacije imajo glavno družbeno vlogo oziroma funkcijo predvsem v tem, da podpirajo sposobnost neformalnih socialnih mrež (npr. družine), da te lažje skrbijo za dobrobit svojih članov. Na ta način so organizacije civilnega sektorja pri izvajanju storitev marginalizirane (ločene od države), razen na področjih, kjer se pojavijo nove neizpolnjene potrebe. Takrat se pokaže nezmožnost javnih agencij za hitro in učinkovito odzivanje na vse večje potrebe, zato so dobrodošle alternativne rešitve na lokalni ravni. Organizacije civilne družbe so za širšo družbo zelo koristne, če dopolnjujejo ponudbo storitev državnega sektorja tam, kjer ta ponudba ni zadostna oziroma ni dovolj kakovostna. Po podatkih Kolaričeve in drugih (v Kolarič in Rakar 2010, 18), v Sloveniji morda prihaja do sprememb v takšni vrsti dejavnosti,

saj je na področjih socialnega varstva, izobraževanja in raziskovanja, zdravstva, varovanja okolja in živali že opazen rahel trend povečevanja števila organizacij, ki se ukvarjajo s storitveno dejavnostjo za zunanje uporabnike.

Kljub znatnemu povečanju števila organizacij po obdobju tranzicije pa podatki kažejo, da ni prišlo do bistvenih sprememb v strukturi prihodkov in stopnji zaposlenosti, kar potrjuje nizka stopnja profesionalizacije sektorja (OECD/MDDSZ 2010, 15). Glede na raziskavo Kolaričeve in drugih (v Kolarič in Rakar 2010, 20) je bila v letu 1996 stopnja profesionaliziranosti 0,73 odstotka, kar pomeni, da je bilo od vseh zaposlenih za polni delovni čas v civilno-družbenih organizacijah zaposlenih 0,73 odstotka prebivalcev. V mednarodni primerjavi je imela Slovenija takrat eno najnižjih stopenj profesionaliziranosti civilnega sektorja. V raziskavi Črnak-Megličeve (v Kolarič in Rakar 2010, 20) skoraj 20 let kasneje je bila v letu 2008 stopnja profesionaliziranosti slovenskih društev, zasebnih zavodov in fundacij 0,66 odstotka, kar pomeni, da je bilo v razmerju do vseh delovno aktivnih prebivalcev Slovenije 0,66 odstotka zaposlenih v civilno-družbenih organizacijah. Kolaričeva in Rakarjeva (2010, 20) sicer poudarjata, da podatki za leto 2008 niso povsem primerljivi s podatki za leto 1996, vendar vseeno zaključita, da je stopnja profesionaliziranosti slovenskih civilno-družbenih organizacij v več kot desetletnem obdobju ostala praktično nespremenjena. To pomeni, da kljub porastu števila organizacij civilnega sektorja, ki se ukvarjajo s storitveno dejavnostjo, njihovo delovanje še vedno temelji na dopolnjevanju državnih storitev in ne njihovemu nadomeščanju.

Pomemben razlog za nizko stopnjo profesionalizacije predstavlja struktura prihodkov. V Sloveniji civilno družbo predstavljajo pretežno prostovoljne organizacije, kjer članarine predstavljajo najpomembnejši vir prihodkov, na drugem mestu so prihodki iz občinskih sredstev ter posebnih državnih in mednarodnih programov, na tretjem pa sponzorska sredstva podjetij (Kolarič in Rakar 2010, 20; OECD/MDDSZ 2010, 15). Manj pa je takšnih organizacij, ki zaposlujejo prebivalce, ponujajo storitve zunanjim uporabnikom in so tržno usmerjene. Struktura dohodkov se med leti 1996 in 2005 ni bistveno spremenila (glej Kolarič in Rakar 2010, 20–21), posledica pa se kaže v tem, da v slovenskih civilno-družbenih organizacijah še nista zares stekla procesa komercializacije³² in etatizacije³³. Ta dva procesa sta pomembna, ker predstavljata osnovo za profesionaliziranje in razvoj omenjenih

---

³² Komercializacija pomeni usmeritev organizacij k prodaji storitev ali produktov na kvazi trgih (Kolarič in Rakar 2010, 21).

³³ Etatizacija je proces, kjer organizacije (do določene mere) postajajo proizvajalke storitev za državo (Kolarič in drugi v Kolarič in Rakar 2010, 21).

organizacij ter določata njihovo družbeno vlogo. Tako se tudi prej omenjeni porast civilno-družbenih organizacij na področjih socialnega varstva, izobraževanja in raziskovanja ter zdravstva, katerih nosilci so predvsem zasebni zavodi, fundacije in cerkvene organizacije, na ravni celotnega sektorja skoraj ne pozna. Torej kljub določeni stopnji prenosa storitev na zunanje izvajalce (v največji meri gre za podeljevanja koncesijskih pogodb organizacijam na navedenih področjih) proces vključevanja organizacij civilnega sektorja v izvajanje storitev ni zares stekel. O razbremenitvi države bi lahko govorili, v kolikor bi država, v večji meri kot do sedaj, prenesla breme zagotavljanja storitev z državnih organizacij na civilno-družbene organizacije.

Civilno-družbene organizacije v Sloveniji na eni strani podpirajo sposobnost neformalnih socialnih mrež, da lažje skrbijo za svoje člane, na drugi strani pa dopolnjujejo (in ne nadomeščajo) ponudbo storitev javnega sektorja. Takšna družbena vloga jim z vidika ohranitve visoke stopnje avtonomije morda povsem ustreza. Profesionalizacija civilnega sektorja ne predstavlja edine možne niti ne nujno najboljše poti razvoja civilnega sektorja in njegovega pomena na blaginjo družbe, vendar pa je njena prednost v tem, da bi prinesla bolj inovativno reševanje družbenih problemov (*ibid.*, 20–22). Zato Črnak-Megličeva in Rakarjeva (2009, 252) spodbujata njen razvoj in oblikovanje partnerskih odnosov med državo in civilno družbo, kjer bi slednja prevzela komplementarno in enakovredno vlogo pri zagotavljanju javnih storitev – čeprav menita, da to predstavlja težko dosegljiv cilj. Takšen odnos bi bil namreč lahko pozitiven za obe strani, saj bi bile na eni strani zaradi konkurence državne storitve primorane k stalnemu napredovanju v zagotavljanju kakovosti delovanja za prebivalce, poleg tega pa bi dodatne storitve državo razbremenile; na drugi strani bi organizacije civilne družbe postale bolj profesionalizirane, podprte s strani strokovnjakov in bolj organizirane (Črnak-Meglič in Rakar 2009, 252).

V raziskovanju slovenskega socialno inovacijskega prostora OECD (OECD/MDDSZ 2010, 15) ugotavlja, da imajo zasebni zavodi največje število zaposlenih med vsemi vrstami organizacij civilne družbe. Kljub temu se veliko takšnih ustanov odloča za preoblikovanje v javne zavode zaradi večje stabilnosti. Javni zavodi so namreč v boljšem položaju, saj imajo med drugim prednost pred privatnimi na javnih razpisih (kljub temu, da uradno postavljajo enake pogoje javnim in zasebnim organizacijam). Država in občine sicer do neke mere finančno podpirajo delovanje civilno-družbenih organizacij, predvsem z letnimi subvencijami ali financiranjem posameznih projektov, vendar le redko kdaj pride do dolgoročnega finančnega dogovora med njimi (na primer s koncesijsko pogodbo). Dobra stran nizke

finančne pomoči v Sloveniji je ta, da so se zasebni zavodi lotili opravljanja poslovne dejavnosti na trgu in s tem uveljavili močno podjetniško naravnost te organizacijske oblike v Sloveniji.

Civilno-družbene organizacije so v aktualnem programskem obdobju (2007–2013) postale del prednostnih nalog ESS (Ravnikar 2012, 61). Slednji podpira razvoj civilnega sektorja z namenom krepitev gospodarske in socialne kohezije, z izboljšanjem možnosti zaposlovanja in kakovosti delovnih mest. ESS podpira tiste politike držav članic, katerih cilj je doseči polno zaposlenost in spodbujanje socialne vključenosti. Pri tem (z zagotavljanjem sredstev) podpira razvoj civilno-družbenih organizacij, ki jih vrednoti kot enakovrednega partnerja države pri doseganju konkurenčnosti in trajnostnega družbeno-gospodarskega razvoja (*ibid.*, 27–28). Ravnikarjeva (2012, 61) zato v sredstvih ESS vidi nepogrešljivo priložnost za razvoj slovenskega civilnega sektorja.

Večja profesionalizacija civilno-družbenih organizacij v kombinaciji s socialnim podjetništvom³⁴ po mnenju OECD (2010, 40–41) pripomore k oblikovanju pluralnega gospodarstva in zdrave civilne družbe. Posebne prednosti, ki jih takšna naravnost prinese družbi, vključujejo:

- boljše mreženje civilne družbe in razvoj socialnega kapitala, ki velja za enega najpomembnejših dejavnikov v uspešnih gospodarstvih in odgovornih družbah;
- bolj angažirane in dejavne državljane, še posebej na lokalni ravni, saj to pomeni bolj vzajemno podpirajoče skupnosti, kjer so organizacije v lokalni lasti in upravljanju ter povezane z uporabniki;
- večja izbira za potrošnike, še posebej tiste, ki cenijo večjo udeležbo in poslovanje z organizacijami z močno zavezo k etičnim vrednotam za boljšo družbo;
- bolj prožne organizacije, ki so se sposobne hitro prilagajati zunanjim dejavnikom (tudi gospodarski krizi) z uvajanjem socialnih inovacij preko svojih mrežnih in povezanih struktur.

Poleg naštetih prednosti bi civilno-družbene organizacije in socialna podjetja lahko imeli dodatno pozitivno vlogo v gospodarstvu in sicer (*ibid.*, 41):

---

³⁴ Socialno podjetništvo poleg socialnih podjetij vključuje tudi druge vrste organizacij, ki delujejo v skladu s cilji socialnega podjetništva. OECD takšno splošno socialno-podjetniško delovanje, ki zajema vse vrste organizacij, imenuje *socialno gospodarstvo*.

- preko blažilne vloge ob preračunljivem vedenju drugih udeležencev v gospodarstvu; prikazujejo namreč bolj etično držo na trgu, na primer s sprejetjem bolj vključujočega pristopa do svojih uporabnikov namesto izbiranja le najboljših;
- preko regulativne vloge z ustvarjanjem in nadziranjem standardov na trgu (na ta način so programi certificiranja postali uveljavljena oblika neobvezujočega urejanja kmetijskih, okoljskih in delovnih standardov ter trgovskih praks);
- preko pogoste socialne inovativnosti – ustvarjanjem in privzemanjem novih tehnologij in poslovnih modelov (npr. mikrofinance po vzoru Banke Grameen); to izhaja iz njihovih mrežnih in povezovalnih značilnosti ter z uporabniki povezanih struktur (primer socialno inovativnega delovanja predstavlja *Institute for OneWorld Health*,³⁵ ki razvija zdravila v majhnem obsegu in ima velik vpliv po vsem svetu);
- z zmanjševanjem socialnih problemov in socialne izključenosti ter preprečevanjem nekaterih vrst ekonomske in finančne izključenosti (npr. v Veliki Britaniji prek kreditnih zadrug).

OECD (2010, 41) zaključuje, da je močno socialno gospodarstvo v interesu mnogih udeležencev. Interes za socialno podjetništvo in socialna podjetja, ki se kaže v Sloveniji, ponuja upanje za novo usmeritev in oživitvev sedanje civilne družbe. Da bi socialno podjetništvo izpolnilo svoj potencial, pa so potrebne reforme, razvoj in uskladitev obstoječih struktur ter krepitev zmogljivosti in vodstvo za socialno podjetništvo.

Razvoj civilnega sektorja predstavlja pomemben temelj za razvoj in implementacijo socialnih inovacij.³⁶ Socialne inovacije ponujajo veliko priložnost pri reševanju potreb prebivalcev (na primer recikliranje in pomoč na domu), vendar obstajajo številni zaviralni dejavniki, ki otežujejo njihov razvoj preko delovanja civilne družbe (in tudi socialnih podjetij). Večinoma so ti dejavniki dediščina preteklosti, vključujejo pa naslednje (OECD/MDDSZ 2010, 12):

- konceptualno zmedo (že omenjen problem negativne konotacije pojma *socialno*),
- stigmatizacijo podjetništva in pomanjkanje pozitivne vizije podjetnikov in podjetništva (ljudje znajo podjetništvo povezovati z nebrzdanim oportunistom in korupcijo takoj po koncu socializma, zato tovrstno dejavnost dojemajo kot zelo neprijetno)

³⁵ *Institute for OneWorld Health* (Inštitut za zdravje En svet) predstavlja neprofitno farmacevtsko podjetje, ki deluje od leta 1998 in prejema podporo Fundacije Gates. Preko partnerstev z univerzami, bolnišnicami in nevladnimi organizacijami si prizadeva za nizkocenovni model razvoja zdravil na osnovi odprte kode.

³⁶ Glej tudi poglavje 4.5 Intervjuji – mnenja o izvajanju socialnih inovacij.

(OECD/MDDSZ 2010, 22); poleg tega velja, da podjetništvo spremljajo veliko tveganje (ne)uspeha in veliki stroški, kar ljudi odvrača od te vrste dejavnosti),

- pomanjkanje podjetniških sposobnosti organizacij civilnega sektorja (podjetniška usmerjenost in vključevanje v trg bi organizacijam omogočila večjo finančno samostojnost in stabilnost),
- odsotnost jasne vloge civilnega sektorja v slovenskem socialnem sistemu (ker sektor še ni zakonsko urejen, je njegovo delovanje omejeno; večina aktivnosti je izrazne narave (športna in kulturna društva ipd.), medtem ko primanjkuje storitvenih dejavnosti, sploh tistih, ki so socialne narave in bi pomagale državi k večji učinkovitosti, hitrejšemu dostopu ipd. – npr. v zdravstvu),
- močna stigmatizacija nekaterih ciljnih skupin (npr. stigmatizacija invalidov, ki je kljub pozitivnim zaščitnim ukrepom in politiki v državi še vedno močno prisotna v družbi (OECD/MDDSZ 2010, 15),
- odsotnost posredniških ustanov med občino in državo (premajhna oziroma nedokončana decentralizacija, ki je ob slovenski regionalni raznovrstnosti še posebej pomembna za uresničevanje potreb regij),
- razkorak med civilno družbo in državo ter njuna nizka raven komuniciranja (država je dominantna pri zagotavljanju storitev za državljane in organizacij civilnega sektorja ne upošteva kot resne partnerje pri zadovoljevanju potreb ljudi ali pa se ji njihov prispevek k splošni družbeni blaginji ne zdi pomemben; na drugi strani organizacije civilnega sektorja morda preveč pričakujejo od države (glede finančne pomoči), namesto da bi se potrudile delovati bolj samostojno).

V tem podpoglavju sem skušala pokazati, da imajo socialne inovacije v Sloveniji močne posredne povezave obstoja in razvoja v lokalnih pobudah, v razvoju socialnih podjetij in drugih aktivnostih. Glede na velik pomen, ki ga različni avtorji, omenjeni v poglavju, pripisujejo razvoju civilne družbe, socialnega podjetništva ter posledično tudi socialnih inovacij za razvoj družbe in gospodarstva, lahko izpostavim in deloma potrdim tezo magistrskega dela, da so socialne inovacije potrebne za gospodarski razvoj in da je njihov razvoj pomemben pri iskanju izhoda iz gospodarske krize. V nadaljevanju sledi še pregled dejavnosti na področju socialnega inoviranja v Sloveniji na osnovi študij primera in intervjujev posameznikov, predstavnikov izbranih primerov, s katerimi bom skušala potrditi tezo še vsebinsko, na podlagi konkretnih rezultatov in učinkov.

4.4 ŠTUDIJE PRIMERA

V Sloveniji deluje kar nekaj akterjev, ki so na nek način povezani s socialnim inoviranjem. Za čim boljši pregled socialno inovacijske dejavnosti v državi sem izbrala primere iz različnih sektorjev in z različnimi prednostnimi nalogami. V tem poglavju pišem o osmih institucijah, s predstavniki katerih sem opravila intervjuje, ki so bolj podrobno analizirani v naslednjem poglavju, in sicer o organizaciji (Slovenska filantropija), zavodih (Socialni inkubator in Zavod Y), podjetjih (Vibacom in BTC družba), projektih (Nefiks in Socialni inovatorji prihodnosti) in ministrstvu (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve).³⁷ V njihovem delovanju bomo prepoznali socialno inovativno usmerjenost in kar nekaj primerov dobrih praks socialnih inovacij.

4.4.1 Slovenska filantropija

Gre za humanitarno organizacijo, ki deluje od leta 1992. Spodbuja razvoj prostovoljstva, dela z migranti, pomaga ogroženim skupinam in je zagovornik njihovih pravic. Verjame v solidarnost, spoštovanje soljudi in narave, strpnost, enakopravnost in enake možnosti za vse. Številne aktivnosti zaokroža v štiri glavne programe: prostovoljstvo, medgeneracijsko sodelovanje, promocijo zdravja ter mednarodno in razvojno sodelovanje. Z naštetimi programi ter aktivnostmi in projekti znotraj njih vstopa na področja, ki jih državne institucije ne pokrivajo ali jih ne pokrivajo dovolj (Slovenska filantropija 2012d). Preko tako imenovanega globalnega učenja, ki predstavlja vseživljenjski proces učenja in vpetosti v globalno dogajanje, spodbujajo »/.../ posameznike in skupnosti k lastnemu angažiranju in delovanju na področju razreševanja ključnih skupnih izzivov človeštva /.../« ali z drugimi besedami: spodbujajo socialno inovativnost (Slovenska filantropija 2012a). Njihovo delovanje je inovativno v tem, da se neprestano in na nove načine odzivajo na probleme in potrebe v družbi ter prenašajo dobre prakse v druge države in regije v razvoju (Slovenska filantropija 2012d). Organizacija pokriva veliko različnih področij ter zaposluje in sodeluje z veliko različnimi ljudmi, vsa ta raznolikost in fleksibilnost pa dodatno prispevata k inovativnosti njenega delovanja (Goričan 2012). Med njene pomembne socialno inovativne projekte spada Hiša Sadeži družbe, ki predstavlja prvi medgeneracijski skupnostni center v Sloveniji.

---

³⁷ Kot vir informacij za iskanje ustreznih primerov so služili spletna stran Socialne inovacije Evrope EU (<http://www.socialinnovationeurope.eu/>), kjer je bilo v času pisanja magistrskega dela prijavljenih šest slovenskih akterjev, ki so s svojim delom na nek način prispevali k socialnemu inoviranju, internetna poizvedba ter osebna priporočila intervjuvanih in mentorice.

Hiša Sadeži družbe, ki se nahaja v Murski Soboti, vključuje različne aktivnosti in različne skupine v pomurski regiji. Njeni medgeneracijski programi so zasnovani na potrebah in zmožnostih starejše in mlajše generacije, poudarek pa dajejo medgeneracijski izmenjavi znanj in izkušenj, vseživljenjskemu učenju in s tem novim možnostim zaposlovanja (Hiša Sadeži družbe 2012a). V sklopu Hiše so organizirane različne aktivnosti: delavnice za razvoj kreativnih spretnosti in tradicionalnih izdelkov iz slame, lončarstva, keramike ipd.; delavnice o zdravem načinu življenja preko kuharskih in vrtičkarskih nasvetov; tradicionalni glasbeni nastopi; fotografske in umetniške delavnice; gledališke igre; družabne igre na prostem; ter športne in kulturne ekskurzije. Vse aktivnosti ponujajo priložnost za druženje, skupno ustvarjanje, promocijo zdravega življenja in prostovoljstvo, pri njihovi pripravi in izvajanju pa lahko sodelujejo prav vsi, ki jih to zanima in vsi, ki so pripravljeni deliti svoje znanje in izkušnje (Hiša Sadeži družbe 2012b). Pozitivni vplivi, ki jih imajo dejavnosti Hiše na starejše ljudi, vključujejo širjenje pozitivne energije in optimizma, posredovanje znanja, oblikovanje pomena starosti v družbi (rušenje stereotipov in predsodkov) in ustvarjanje strpnega okolja, manj psihosomatskih obolenj ter zmanjševanje osamljenosti. Vključevanje v projekt pa mladim prinese razvoj empatije, izkustveno učenje, kvalitetno izrabo prostega časa in zmanjševanje rizičnega vedenja, pridobivanje kompetenc za delo in socialnih veščin, strpnost in potrpežljivost, spoznavanje vrednot tradicije, kulturnih izročil in načina življenja nekoč ter pripravo na lastno kakovostno starost (Slovenska filantropija 2012č).

Hiša Sadeži družbe spada v sklop medgeneracijskega projekta Sadeži družbe, ki ga od leta 2006 soustvarjajo Slovenska filantropija in društva upokojencev iz vse Slovenije (Hiša Sadeži družbe 2012c). Sadeži družbe predstavljajo projekt ustvarjanja in krepite vezi med mladimi in starejšimi. Medgeneracijsko sodelovanje se oblikuje preko povezav osnovnih in srednjih šol z društvi upokojencev in drugimi prostovoljskimi organizacijami, ki vključujejo starejše (Slovenska filantropija 2012č). Od leta 2006 se je v projekt Sadeži družbe vključilo okoli 60 šol in 108 društev ter zvez upokojencev iz vse Slovenije. S spodbujanjem prostovoljskega dela mladih za starejše je projekt zagotovil pomoč predvsem starejšim, ki živijo doma, hkrati pa je mlajšim omogočil pridobivanje izkušenj. Leta 2008 so Sadeži družbe naredili korak naprej in oblikovali prostor za srečevanje mlajše in starejše generacije, s čimer so dobili priložnost za prostovoljsko medgeneracijsko ustvarjanje in podporo v enem prostoru (Hiša Sadeži družbe 2012c). Načrti Hiše za bližnjo prihodnost vključujejo ponudbo dodatnih

storitev in prehod v obliko socialnega podjetja (Hiša Sadeži družbe 2012a).³⁸ Celoten medgeneracijski program Slovenske filantropije je predstavnica organizacije Goričanova (2012) izpostavila kot dober zgled in primer socialno inovativne prakse drugim državam.

V Slovenski filantropiji koordinirajo tudi socialno inovativen projekt tako imenovanega korporativnega prostovoljstva, kjer podjetja izkažejo družbeno odgovornost ne samo v denarni pomoči, ampak tudi preko udeležbe v konkretnih akcijah v svojem lokalnem okolju – v čistilnih akcijah, urejanju otroških igrišč ipd. (Goričan 2012). Korporativno prostovoljstvo obsega prostovoljsko neplačano delo zaposlenih za dobrobit širše skupnosti, ki ga z različnimi iniciativami podpira delodajalec oziroma podjetje. Včasih so podjetja družbeno odgovornost izražala preko sponzorstva in denarnih donacij, danes pa se vedno večkrat odločijo za inovativne oblike sodelovanja z deležniki v lokalnem okolju. Na ta način delujejo stimulatивно tako na zaposlene kot na poslovne cilje podjetja (Slovenska filantropija 2012b). Primer dobre prakse korporativnega prostovoljstva predstavlja Družba MDS, ki vsakemu zaposlenemu omogoča, da 20 ur svojega dela letno nameni prostovoljstvu v lokalni skupnosti. Na ta način so v letu 2011 Živalskemu vrtu v Ljubljani namenili 207 ur svojega dela. Tudi v podjetju Hewlett-Packard so zaposleni svoj čas namenili postavljanju otroških igral in urejanju zunanje okolice za Hišo Sadeži družbe (Slovenska filantropija 2012c).

Goričanova (2012) je poleg Hiše Sadeži družbe in korporativnega prostovoljstva kot socialno inovativno delovanje Slovenske filantropije izpostavila še sodelovanje s podjetji, ki zaposlujejo delavce migrante in izboljšujejo njihov socialni položaj (urejene delavske pravice, osebni status, pozitivna samopodoba ...),³⁹ intervjuvanka pa je napovedala tudi nekaj novih (socialno inovativnih) projektov, ki še čakajo na uresničitev, zato o njih (še) ni hotela bolj podrobno govoriti.

4.4.2 Socialni inovatorji prihodnosti

Socialni inovatorji prihodnosti (SIP) predstavljajo inovativen projekt vzpostavitve inkubatorja socialnih podjetij in socialnih inovacij (Socialni inovatorji prihodnosti 2012). Kot ime

---

³⁸ Nekateri izdelki Hiše Sadeži družbe se že lahko kupijo prek spleta (glej <http://www.filantropija.org/default.asp?FolderId=234>).

³⁹ Več o tem v sklopu programa Migracije na <http://www.filantropija.org/filantropija.asp?FolderId=129>.

projekta pove, se v SIP ukvarjajo s socialnimi inovacijami, ki jih želijo udejaniti predvsem v socialnih podjetjih (Mesojedec 2012).⁴⁰

Pobudnik projekta SIP je društvo Mladinski ceh, mladinska organizacija, ki se je s socialnimi inovacijami ukvarjala že pred SIP. Kot inkubator za novoustanovljena podjetja oziroma tako imenovane *spin-offe* deluje pravzaprav že od leta 1992, vendar ga prej niso tako imenovali (Mesojedec 2012). Koncept inkubatorja socialnih podjetij se je razvil kot odgovor na gospodarske okoliščine in izziv zaposlovanja ter samozaposlovanja mladih (Mesojedec v Mladinski ceh 2012). Projekt SIP se izvaja od septembra 2011. S strani ESS je financiran do konca leta 2013 in je mladim v celoti dostopen brezplačno. SIP z znanjem in izkušnjami podpirata še izobraževalni center Kadis 2002 in Skupnost privatnih zavodov – SKUP (Mladinski ceh 2012).

SIP mladim omogočajo pridobivanje znanja, veščin in sposobnosti za razvoj in vodenje socialnega podjetja. Konkretno posameznikom, ki se želijo ukvarjati s socialnim podjetništvom, a zaradi določenih razlogov ali ovir pri tem potrebujejo pomoč, nudijo poslovne nasvete, mentorstvo, pravno in finančno svetovanje (dejansko prisotnost odvetnika in/ali računovodkinje), začasno koriščenje prostorov za sedež (bodočih) podjetij, usposabljanje in pomoč pri vzpostavitvi spletne strani (Socialni inovatorji prihodnosti 2012). Poleg tega jim zagotavljajo tudi nenehno spremljanje in podporo pri izzivih na samostojni poti (po ustanovitvi socialnega podjetja) – pri trženju izdelkov, storitvah, pridobivanju vlagateljev, vstopu na trg, poznavanju zakonodaje ipd. S takšno celostno podporo, svetovanjem in usmeritvami mladi osvojijo ključne kompetence socialnega podjetnika, razširijo socialni kapital ter razvijejo svoje znanje in veščine do te mere, da lahko samostojno stopijo na pot uspešnega socialnega podjetnika (Mladinski ceh 2012).

Zanimanje za storitve SIP je precejšnje, vendar večina idej, s katerimi posamezniki pridejo po pomoč v inkubator, še ni dorasla nivoju specifičnih projektov ali ustanovitvi podjetja, problem pa predstavlja tudi nezadostno razumevanje koncepta socialnega podjetništva. V času intervjuja je bilo inkubiranih pet podjetij. V letu 2012 SIP načrtujejo vpeljati dodatne storitve in sicer razne delavnice, natečaje in tekmovanja za spodbujanje in razvijanje socialno inovativnih idej in projektov (Mesojedec 2012).

---

⁴⁰ Ni pa nujno, da se socialna inovacija realizira v socialnem podjetju, lahko se tudi na primer v organizaciji civilne družbe (Mesojedec 2012).

4.4.3 Socialni inkubator

Zavod za raziskovanje in razvoj socialnih inovacij ali Socialni inkubator je zasebni zavod z vizijo zagotavljanja ustreznega podpornega okolja za posameznike, skupine in organizacije, nosilce razvojnih idej na področju socialnega podjetništva, politike, ekonomije in varstva, ter razvoja socialnih inovacij in njihove implementacije. Podpira solidarnost, poštenost in enakopravnost. Ustanovljen je bil leta 2010 s strani Študentske organizacije Univerze v Ljubljani in Zveze svobodnih sindikatov Slovenije (Socialni inkubator 2012c).

Njegove aktivnosti v letu 2012 so usmerjene v promocijo socialnega podjetništva in socialnega gospodarstva, vključujejo pa organizacijo naslednjih aktivnosti (Socialni inkubator 2012a):

- različne okrogle mize (Socialno podjetništvo, zakaj, kako, čemu?, Kmetije kot socialna podjetja, Socialno podjetništvo – priložnost za pogumne ipd.);
- strokovne socialno podjetniške ekskurzije (v Prekmurje, »hub« na Dunaju in Akademijo socialnega podjetništva v Münchnu);
- različne seminarje in konference, ki pokrivajo teme, povezane s socialnim podjetništvom (mednarodna konferenca o socialnem podjetništvu z gosti strokovnjaki iz tujine);
- štiriurne interaktivne delavnice, skozi katere udeleženci spoznajo področje socialnega podjetništva in področje inovacij;
- individualno podjetniško svetovanje.

Splošni cilji, ki so si jih zadali v Socialnem inkubatorju, zajemajo še naslednje aktivnosti (Socialni inkubator 2012b):

- spodbujanje mreženja s ciljem razvijanja in implementiranja idej;
- zagon in podpora socialno-inovativnih projektov in idej študentov Univerze v Ljubljani, prenos raziskovalnih projektov v prakso;
- spodbujanje ustvarjanja grozdov organizacij in podjetij z namenom ustvarjanja novih projektov, ki bi predstavljali razvojni potencial za področje socialne politike, socialnega varstva, socialnega gospodarstva in socialnega podjetništva;
- razvijanje eksperimentalno razvojnih projektov in testiranje novih zakonodajnih in drugih predlogov ter ustrezno sodelovanje z zakonodajalcem, raziskovalnim okoljem in izvajalci;

- raziskovanje in razvoj socialnih politik in socialnega podjetništva, s poudarkom na trajnostnem družbenem, gospodarskem in ekološkem razvoju Slovenije, s ciljem oblikovanja ustreznih pogojev delovanja za socialno gospodarstvo ter z uvajanjem novih programov in projektov na lokalni in nacionalni ravni;
- oblikovanje in preizkušanje projektov novih zaposlitvenih programov ter zagotavljanje izvajanja pripravništva.

4.4.4 Zavod za medgeneracijsko sodelovanje, Ypsilon (Zavod Y)

Zavod Y, ki deluje od oktobra 2009, združuje mlade med 20. in 30. letom starosti.⁴¹ Preko povezovanja, izobraževanja, ozaveščanja in sodelovanja prispeva k dvigu ravni zavesti vsakega posameznika in družbe ter k tesnejšemu medgeneracijskemu sodelovanju. Jedro delovanja organizacije temelji tudi na kresanju mnenj in aktivnem sodelovanju pri reševanju sodobnih družbenih problemov ter izvajanju družbeno koristnih projektov in razvoju zanimivih produktov. Poslanstvo in vizija Zavoda vključujeta oblikovanje sedanjega sveta na način, ki bo pustil pozitivno sled na življenje ljudi tudi v prihodnosti. Pri tem se Zavod Ypsilon opira na sodelovanje uveljavljenih osebnosti z različnih področij, preko srečanj, debat, projektov in produktov (Zavod Y 2012).

Strokovni direktor Zavoda Y Vavpotič (2012) dejavnosti te neprofitne organizacije primarno opisuje kot socialno inovativne. Zavod zasleduje dve zgodbi in sicer povezovanje generacije Y na eni ter medgeneracijsko sodelovanje na drugi strani. Išče predvsem socialne inovacije na področju medgeneracijskega sodelovanja. Preko opazovanja družbe v Zavodu iščejo potrebe, ki lahko izboljšujejo ali pa koristijo družbi kot celoti ter prinesejo pozitivne spremembe. Da Zavod res deluje v smeri socialnih inovacij, potrjuje tudi dejstvo, da ves svoj presežek daje naprej v razvoj.

Socialno inovativne dejavnosti Zavoda Y se kažejo preko njegove štiristebne strukture, ki predstavlja osnovo za razvoj novih področij delovanja Zavoda:

1. Prvi steber predstavlja Klub Ypsilon, ki v osnovi združuje člane, jih medsebojno povezuje in jim preko mesečnih, neformalnih in sodelovalnih dogodkov širi obzorja. Ostali trije stebri so podpora prvemu (Zavod Y 2011b, 4).

---

⁴¹ Gre za tako imenovano generacijo Y, od tod ime Zavoda. Generacijo Y predstavljajo posamezniki, rojeni med letoma 1980 in 2000, za njih pa je značilno, da so rojeni v informacijski dobi, z vizijo mednarodne povezanosti in soodvisnosti ter verske, rasne in kulturne raznolikosti. Hkrati se generacija Y srečuje z veliko mero negotovosti zaradi hitrih sprememb, s težjim izražanjem in vplivom na socialne strukture (Zavod Y 2011a, 1).

2. Tako imenovani ThinkY predstavlja prvo miselno središče (*think tank*) v Sloveniji, kjer mladi iščejo rešitve in odgovore na družbene probleme. Njegovo delovanje je usmerjeno predvsem v poglobljeno analizo ali študijo določenega družbenega problema, ki mu sledi predlog konkretnega postopka reševanja problema, ki je lahko na primer pobuda za spremembo starega ali sprejetje novega zakona, prilagoditev določenih pravilnikov in sklepov ali kakšen drug inovativen način, ki ga bodo iznašli mladi. Posamezniki tako lahko preko ThinkY uporabijo svoje znanje v praksi, za korist celotne družbe in ga hkrati tudi poglobijo. Sedanje stanje v družbi kaže, da so spremembe pomembne, in prišel je čas, da mladi povedo, kako te spremembe vidijo, ter na kakšen način bi jih radi vzpostavili sami. Skupine v miselnem središču so oblikovane okrog treh tematskih sklopov: izobraževanje (šolski sistem), demografske spremembe (reformne) in izrazi svoj potencial (vloga posameznika) (Zavod Y 2011b, 15).

3. Izobraževalni steber AkademYa svojim članom ponuja dodatno, neformalno izobraževanje, ki zajema različne teme in področja ter jim tako pomaga pri širjenju obzorij, pridobivanju novih znanj in pri osebnostnem, poslovnem ter strokovnem razvoju (Zavod Y 2011b, 15–16).

4. AkcYa predstavlja projektni steber Zavoda. Tu se zbirajo ideje za prihodnje projekte, hkrati pa steber s svojim delovanjem članom ponuja podjetniško platformo za uresničitev lastnih projektov. Njegov primarni cilj je postavitve organiziranega postopka uresničevanja podjetniških in ostalih idej, ki bo zainteresiranim omogočal strukturiran pristop in vodenje skozi definiranje, realizacijo in rast ideje (Zavod Y 2011b, 4, 16). Največji projekt v okviru AkcYe in hkrati primer dobre socialno inovativne prakse pri nas je projekt Simbioza (Zavod Y 2011b, 4; Vavpotič 2012).

Simbioza oziroma Simbioz@ e-pismena Slovenija je bil vseslovenski prostovoljni projekt, ki je temeljil na medgeneracijskem sodelovanju. Osrednji namen projekta je bil omogočiti starejšim pozitivno izkušnjo z računalnikom, vzbuditi in okrepiti njihovo samozavest ter jih motivirati za nadaljnje učenje. Simbioza je potekala med 17. in 21. oktobrom 2011, v tem času pa so mladi prostovoljci na brezplačnih delavnicah v knjižnicah, šolah in drugih javnih ustanovah po vsej Sloveniji predstavnike starejše generacije navduševali nad uporabo računalnika in interneta. V projektu je sodelovalo 2.416 prostovoljcev in 5.721 starejših, v organizacijo in izvedbo projekta pa je bilo skupaj vloženih več kot 20.000 prostovoljskih ur. Povprečna starost udeležencev je bila 63 let (najstarejši udeleženec je imel 97 let), prostovoljcev pa 24 let. Program izobraževanja je bil razdeljen v tri skupine. Prva skupina je

bila namenjena začetnikom, ki so se (na)učili prižgati računalnik, upravljati miško in tipkovnico ter napisati in urediti kratek tekst v Microsoft Wordu. V drugi skupini so udeleženci spoznali internet ter številne uporabne spletne strani, ki jim lahko koristijo v vsakdanjem življenju – na primer odpiralne čase trgovin, novice, vreme, vozni red vlakov in avtobusov itd. V tretji skupini so vsi udeleženci dobili spletni poštni naslov ter se naučili napisati in prebrati spletno poštno sporočilo. Simbioza se je dotaknila treh ključnih problematik: prva je nizka stopnja računalniške pismenosti starejših v Sloveniji; druga je premalo medgeneracijskega sodelovanja, kar se kaže v oddaljevanju generacij, ki izgubljajo medsebojni stik; tretja pa je spodbujanje prostovoljstva, ki postaja vse bolj cenjeno in spoštovano, a še vedno premalo usidrano v življenja posameznikov, predvsem mladih (Zavod Y 2011b, 14–15).

Po besedah Vavpotiča (2012) je Zavod Y zapisal zgodbo v Sloveniji, želi in načrtuje pa jo širiti tudi v tujino – najprej v Črno goro in Srbijo. Za projekt Simbioza se prav tako zanimajo v tujini, med drugim v Saudovi Arabiji, tako da se bo verjetno zgodilo, da bo Simbioza postala izvozni artikel. S projektom bo Zavod nadaljevali tudi v Sloveniji. Naslednji socialno inovativen projekt Zavoda, ki se odvija v letu 2012, je projekt Pozitivnega medija, s katerim bodo v Zavodu skušali umestiti vse črnoglede informacije, ki so prevzele družbo, v pozitivno luč (Vavpotič 2012).

4.4.5 Nefiks

Nefiks je partnerski projekt mladinske organizacije Društva mladinski ceh in Urada RS za mladino, ki deluje od leta 1999 (Nefiks 2012). Temelji na ideji, da si neformalno učenje in izobraževanje mladih zasluži večjo veljavo. Njegov glavni namen je poenotiti sistem zapisovanja neformalno (tj. izven šolskega sistema) pridobljenega znanja in evidentiranje udeležbe mladih na različnih aktivnostih v Sloveniji in drugod po svetu. Neformalni indeks ali Nefiks je pravzaprav knjižica za beleženje neformalnega učenja za mlade od 14. leta starosti naprej. V njo posameznik vpisuje vsa svoja neformalno pridobljena znanja, dosežke in spretnosti (*ibid.*).

Projekt Nefiks deluje tako, da mladim predstavi možnosti dodatnega izobraževanja. Posameznike obvešča, kje se odvijajo določeni tečaji, dogodki, delavnice ipd. in kakšne prednosti jim to lahko prinese. Znanje, ki ga posamezniki z udeležbo določenega neformalnega izobraževanja pridobijo, se potem zapiše v beležko. Beležka je standardizirana, saj je vse neformalno pridobljeno znanje sistematično zbrano, ovrednoteno in potrjeno na

enem mestu. Vanjo se vpisuje neformalno pridobljeno znanje s šestih področij: pridobivanje znanj z aktivnim državljanstvom in odgovornim delom na projektih, pridobivanje znanj z delom, pridobivanje znanj v organiziranih oblikah izobraževanj, pridobivanje znanj na taborih in s prostovoljnimi delom, pridobivanje znanj v tujini ter drugi načini pridobivanja znanj. Poleg tega je Nefiks razvil sistem kompetenc,⁴² ki mladim omogoča lastni pregled nad tem, katero znanje že imajo in kaj še morajo osvojiti ali dopolniti, da bodo bolj zaposljivi (Barbič 2010, 15). Nefiksov sistem vsebuje osem kompetenc: sporazumevanje v maternem jeziku (sposobnost izražanja in interpretacije svojih razmišljanj ter medsebojno komuniciranje v različnih življenjskih okoliščinah – doma, v prostem času, na delu ipd.), sporazumevanje v tujih jezikih (poleg izražanja in komuniciranja sem spada tudi medkulturno učenje), matematična pismenost, znanost in tehnologija (logično in prostorsko razmišljanje, uporaba formul, modelov, grafov ipd., metodologija, uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije), učenje učenja (sposobnost slediti in vztrajati pri učenju), medosebne in družbene kompetence (obnašanje v družbenem in delovnem okolju, sposobnost reševanja konfliktov), inovativnost in podjetnost (sposobnost posameznika, da spreminja ideje v dejanja ter tudi sposobnost posameznika, da spodbuja in podpira inovacije, ki jih aktivirajo zunanji dejavniki) ter splošna kultura (glasba, književnost, likovna umetnost ipd.) (Nefiks 2008).

Čeprav je Nefiks primarno namenjen mladim, knjižico lahko uporabljajo tudi starejši, saj Nefiks (kot projekt) podpira koncepta vseživljenjskega učenja, ki pripomore k osebni rasti posameznika. Knjižica Nefiks ima tudi svojo elektronsko različico, e-Nefiks, ki omogoča avtomatsko sestavljanje življenjepisa v več evropsko priznanih oblik in izpis liste kompetenc, ki jo lahko oseba odnese na razgovor za zaposlitev ali pošlje v prijavi na zaposlitev (Barbič 2010, 15).

Projekt Nefiks v neformalnem učenju ne vidi nadomestka formalnemu učenju, pač pa skuša doseči njuno komplementarnost (Nefiks 2012). Pomaga tako posameznikom kot organizacijam. Posameznikom pomaga, da osmislijo svoje neformalno pridobljene izkušnje in jih vidijo kot naložbo v prihodnost, organizacijam pa pomaga pri pisanju potrdil o udeležbi na različnih dogodkih, neformalnih izobraževanjih, tečajih ipd. (Barbič 2010, 15).

Predstavnica Nefiksa me je pred intervjujem vprašala, če je Nefiks sploh ustrezen primer socialne inovacije, glede na to, da deluje že več kot deset let. Moj odgovor je bil pritrdilen, saj

---

⁴² Kompetence predstavljajo prenosljiv paket znanja, veščin in stališč, ki jih vsi posamezniki potrebujejo za osebno izpolnitev oziroma razvoj, vključenost in zaposljivost, ki bi morale biti razvite do konca obveznega izobraževanja ali usposabljanja in ki predstavlja osnovo vseživljenjskemu učenju (Nefiks 2008).

projekt prispeva k osebni rasti in razvoju posameznika, pomaga pri gradnji kariere in zaposlovanju, razvija zavest o potrebnosti vseživljenjskega učenja ter vzpostavlja most med delodajalci, fakultetami in študenti (Nefiks 2012). Na ta način vsekakor razvija socialno inovativen odnos in posledično spodbuja družbeno blaginjo. Poleg tega lahko Nefiks služi kot primer dobre prakse in morebiti socialne inovacije v drugih državah. Čeprav temelji na finski ideji, je edinstven v tem, da je prilagojen slovenskemu okolju (Blazinšek 2012). Intervjuvanka je povedala, da so v Belgiji poskusili kopirati Nefiksov sistem, vendar ni bil tako uspešen kot pri nas, saj ga niso ustrezno prilagodili. Projekt Nefiks v Sloveniji predstavlja »... edino nesistemsko uvrščeno orodje, ki se je uspelo ohraniti samostojno in se še razvija,« (Blazinšek 2012).

4.4.6 Vibacom d.o.o.

Vibacom je svetovalno podjetje za trajnostno rast in inovativne preboje (Vibacom 2012a). Kot opisuje njegova ustanoviteljica (Bulc 2012), je delo v podjetju tesno povezano z inovacijami, tudi socialnimi, ki jim v podjetju sicer raje rečejo *družbene*, ker *socialno* v Sloveniji zelo asociira na marginalne skupine in na nekaj, kar rabi pomoč. V Vibacomu pa v njih vidijo proaktivni trg – torej ne nekaj, kar je potrebno sanirati, ampak nekaj, kar odpira nove prostore. Na socialne inovacije gledajo kot na logično nadgradnjo predhodnih tipov inovacij.

Bulčeva delovanje socialnih inovacij opisuje kot ustvarjanje širšega družbenega konsenza, preko katerega se vpenjamo in razumemo soodvisnost in vpliv, ki ga ima neko podjetje ali poslovno okolje na širši družbeni prostor. Poslovni vidik socialnih inovacij je samo en delček. Če želimo napredno družbo, rabimo konstantne inovacije tudi v politiki, javni upravi, nevladnih organizacijah, v vsem družbenem dogajanju – tu pa smo zelo šibki. Po mnenju Bulčeve se je prvič v zgodovini človeštva zgodilo, da je gospodarstvo najbolj napredna komponenta razvoja, vse ostalo je začelo zaostajati. Prišli smo do točke, kjer se moramo vprašati, kam naprej. V svoji knjigi (Bulc 2006, 75) avtorica opisuje evlucijski družbeno-gospodarski razvoj kot prehajanje iz kmetijske dobe (18. stoletje), kjer je za glavno orodje napredka veljala produktivnost, v industrijsko dobo (19. stoletje) in znanje ter nadalje v informacijsko dobo (20. stoletje) in inovativnost. Avtorica nato nadaljuje razvojno zgodbo v 21. stoletju s konceptualno dobo, kjer prevladujoče orodje napredka in razvoja predstavlja intuicija. Izziv za podjetja in gospodarstvo na tem nivoju predstavlja prehod v tako imenovano ozaveščeno okolje.

V Vibacomu so se ravno zaradi opisanega evolucijskega poslovnega modela in spodbujanja prehoda v konceptualno fazo odločili razvijati socialne inovacije. Njihov prvi korak je bil odločitev, da bodo začeli razvijati poslovne ekosisteme, ki predstavljajo primer socialne inovacije. Poslovni ekosistem podjetje razume kot živ organizem, ki ima svoje vrednote, čustva, navade, sposobnosti ipd. Na ta način je vsako podjetje zgodba zase, drugačno od drugih. Poslovni ekosistem omogoči podjetje umestiti v prostor, ki je podjetju unikaten, mu pokaže možnosti razvoja, ga usmeri in nauči, kako se odzivati na potrebe prostora – ljudi in okolja. Socialna inovativnost poslovnega ekosistema se nahaja v njegovi skrbi za človeka in okolje (blaginjo) ter želji po neprestanem razvijanju (glej Bulc 2006).

Naslednjo fazo razvoja v poslovnih okoljih predstavlja InCo gibanje. Skozi InCo gibanje so v Vibacomu šli korak naprej in se začeli ukvarjati s tem, kaj vse lahko naredijo, da bodo ekosistemi resnično oživel. V času intervjuja so bili osredotočeni na intuicijo ter razvoj posameznika in organizacije. Podjetje je pri vseh svojih strankah pospešeno spodbujalo razvoj ekosistemov, rezultat takšnega delovanja pa so uspešna podjetja, ki so postala zelo napredna tudi v razvoju socialnih inovacij.⁴³

InCo gibanje je gibanje za inovativnen preboj, ki spodbuja aktiven medstrukturni dialog in razvoj orodij za trajnostni razvoj inovativne družbe. Pri tem je ključno inovacijsko komuniciranje, ki omogoča prenos znanj in izkušenj na osnovi odprtega dialoga tako znotraj posameznih deležnikov kot tudi med njimi (InCo gibanje 2012b). S povezovanjem in medsebojnim komuniciranjem vseh akterjev se današnja družba lahko razvije v družbo delavnosti, znanja, ustvarjalnosti in inovativnosti. Gibanje je plod podjetniško-civilne pobude, katere nosilec je Vibacom (Vibacom 2012a). Uradno je pričelo z delovanjem leta 2009, vendar se projekti v kontekstu gibanja po Sloveniji odvijajo že od leta 2006 pod imenom inovacijsko novinarstvo in inovacijsko komuniciranje (InCo gibanje 2012č).

Temelji inovacijskega komuniciranja izhajajo iz koncepta inovacijskega novinarstva (*innovation journalism* – InJo), ki se je kot izviren koncept izoblikoval v okviru organizacije Vinnova na Švedskem leta 2003. Koncept se je razvil preko poglobljenega razumevanja vpliva medijev na ustvarjanje inovativne družbe kot celote. Inovacijsko novinarstvo je poskus spodbujanja medijev k proaktivni vlogi pri ustreznih medijskih predstavitev inovacij in njihovem umeščanju v kontekst širšega družbenega dogajanja (InCo gibanje 2012č).

---

⁴³ Eno od uspešnih strank podjetja Vibacom predstavlja Družba BTC, ki je podrobneje opisana v nadaljevanju poglavja.

Univerza Stanford v ZDA koncept inovacijskega novinarstva s sodelavci uspešno nadgrajuje in širi v mednarodnem prostoru. Od leta 2006 v nadgradnji koncepta in implementaciji projektov sodeluje tudi Slovenija s programom InJo. Slednji spodbuja novinarje, da sledijo načelom, ki obravnavajo celoten inovacijski proces od ideje in prototipa do tržne manifestacije, umeščajo inovacijo v okolje in ocenjujejo njen vpliv na prihodnost. Z objavami prispevkov o inovativnosti ter posredovanjem izvernih zgodb in inovativnih prebojev širši javnosti mediji prevzamejo aktivnejšo vlogo pri preobrazbi države, regije in lokalne skupnosti v inovativno družbo (*ibid.*).

Nosilci InJo programa v Sloveniji so po večletnih izkušnjah koncept nadgradili v inovacijsko komuniciranje (InCo). Koncept se je razvil iz potrebe po ustrezni medstrukturni interakciji v celotnem naboru deležnikov inovacijskega prostora. Inovacijsko komuniciranje poudarja celovit proces prepoznavanja, razumevanja in spodbujanja inovativnosti s pomočjo njenega celovitega in sistematičnega komuniciranja. Namen inovacijskega komuniciranja je, da spodbuja povezovanje deležnikov skozi odpiranje/prevajanje različnih »jezikovnih« govoric, krepi vlogo konstruktivnega dialoga, vzpostavlja komunikacijske mostove med disciplinami in tako vzpostavlja pogoje za aktivacijo inovacijskega prostora (*ibid.*).

Iz opisanih temeljev se je razvilo InCo gibanje, ki se opira na InCo model deležnikov inovacijskega prostora. Za vsakega deležnika je razvit program, ki ozavešča pomen inovativnosti in spodbuja inovacijsko komuniciranje posameznega deležnika kot tudi povezovanje deležnikov med seboj. InCo model deležnikov inovacijskega prostora predstavlja soodvisnost ter vpetost prostora in njegovih deležnikov v ustvarjalnem in inovativnem procesu. Sestavlja ga devet deležnikov, ki so združeni v petih skupinah (InCo gibanje 2012a):

1. Negospodarstvo: država, lokalne skupnosti (ključna naloga teh deležnikov je vzpostavljanje prostora in oblikovanje pravil igre skozi vzvode politike, ukrepov in aktivnosti – npr. davčna politika, finančne spodbude ...).
2. Izobraževanje: univerze, vzgojno-izobraževalni sistem, tj. vrtci, osnovne šole, srednje šole (njihova ključna naloga je promocija znanja in širitev meja znanega s poudarkom na razvoju ustvarjalnosti posameznika in odkrivanju njegovih oziroma njenih naravnih talentov).
3. Raziskave in razvoj: inštituti (ključna naloga te skupine je oblikovanje bazičnih in aplikativnih prebojev znanja).

4. Usmerjevalci javnega mnenja: mediji, umetniki in ustvarjalna industrija, nevladne organizacije (z nalogo zagotavljati ustvarjalne dimenzije, sistema vrednot in izzivanje mej znanega v dojemanju sebe in vsega, kar je okoli nas).
5. Gospodarstvo: podjetja (s ključno nalogo oblikovanja vrednosti in usmerjanja slednje v nadaljnji razvoj ključnih virov (človeških, finančnih in materialnih); podjetja predstavljajo ključnega spodbujevalca sistematičnih sprememb prostora).

Gibanje ima devet področij delovanja, ki ozaveščajo in spodbujajo pomen ustvarjalnosti, inovativnosti, inovacijskega komuniciranja med vsemi deležniki, ki ustvarjajo inovativen prostor, in sicer (InCo gibanje 2012c):

1. **InCo Jr** predstavlja program za osveščanje pomena ustvarjalnosti in inovativnosti ter spodbujanje inovacijskega komuniciranja v vzgojno-izobraževalnih sistemih. Usmerjen je tako na mlade kot na vzgojitelje, učitelje in vodstvo v vrtcih, osnovnih ter srednjih šolah. Šolstvo oziroma vzgojno-izobraževalni sistem predstavlja enega ključnih protagonistov ustvarjalnosti v družbi, saj je njegova vloga vzgajati nove generacije aktivnih ustvarjalcev, nosilcev sprememb in inovatorjev. Namen programa vključuje spodbujanje ter razvijanje inovativne zavesti, timskega dela, komunikacijskih sposobnosti, ustvarjalnosti in inovativnega delovanja. Vse to se poskuša doseči preko izvedbe različnih delavnic, predavanj, srečanj in natečajev na temo inovativnosti.
2. **InCo Ba** je program za ozaveščanje pomena inovativnosti in spodbujanje inovacijskega komuniciranja na univerzitetnem nivoju. Namenjen je predvsem študentom slovenskih fakultet, vendar spodbuja tudi sodelovanje profesorjev, asistentov, mentorjev, raziskovalcev ipd. Ozaveščanje študentov predstavlja pomemben korak za razvoj inovativne družbe, zato skuša program študente navdušiti za novo, drugačno in napredno – kar jih bo vodilo pri njihovem razmišljanju, obnašanju in delovanju. Program se izvaja prek natečaja v okviru letne InJo nagrade za najboljše študentske prispevke na temo inovativnosti, prek predavanj, seminarjev in okroglih miz na slovenskih fakultetah o inovativnosti in konceptu InCo ter prek podobnih aktivnosti na drugih obstoječih dogodkih, ki so vezani na študentsko populacijo.
3. **InJo** je program za spodbujanje inovacijskega novinarstva v slovenskih medijih in ozaveščanje o pomenu inovativnosti. Mediji so pomembni, ker predstavljajo stičišče vseh idej in ker vzdržujejo komunikacijski nivo med vsemi deležniki, ki ustvarjajo

inovativni prostor (država, lokalne skupnosti, izobraževalne ustanove, inštituti, umetniki in ustvarjalna industrija, podjetja, mediji in nevladne organizacije). S strokovnimi in poglobljenimi prispevki lahko zagotovijo višjo stopnjo splošne družbene zavesti, višjo ozaveščenost ter razumevanje dolgoročnih vplivov razvoja in napredka. Namen programa vključuje sistematično izobraževanje novinarjev, urednikov in medijskih strokovnjakov o temeljih inovativnosti ter vplivu medijev na spodbujanje inovativnosti, prenos globalnih izkušenj s področja inovacijskega novinarstva v Slovenijo, predstavitev konkretnih orodij in izkušenj za učinkovito komuniciranje o inovativnosti, spodbujanje profesionalnega razvoja novinarjev ter uveljavitev Slovenije kot pomembne pobudnice razvoja inovacijskega novinarstva. Program se izvaja preko regionalnih konferenc o inovacijskem novinarstvu, natečajev v okviru letne InJo nagrade za najboljše novinarske prispevke na temo inovativnosti, udeleževanja slovenskih predstavnikov na mednarodnih konferencah, predstavitev koncepta na raznih dogodkih ter aktivnega delovanja v evropskih in globalnih mrežah za razvoj inovacijskega novinarstva.

4. **InCo Corp** predstavlja program za spodbujanje inovacijskega komuniciranja v podjetjih. Temelji na inovacijski komunikacijski strategiji, s katero podjetje razvija svojo inovacijsko kulturo in jo komunicira ciljnim javnostim znotraj in izven podjetja. Inovacijska komunikacijska strategija temelji na razvojni zgodbi podjetja, se vpenja v njegove strateške usmeritve in vključuje tako zunanje kot notranje ciljne deležnike. Namen programa je ozaveščanje inovativnosti kot vrednote v podjetjih ter vloge inovacijskega komuniciranja in medstrukturnega sodelovanja v gospodarstvu, spodbujanje komunikacije podjetij s ciljno javnostjo ter predstavitev konkretnih orodij in izkušenj za učinkovito komuniciranje o inovativnosti v podjetjih. Program se izvaja preko natečajev, promocije slovenskih inovacij in inovatorjev v slovenski in globalni javnosti preko medijev in osebnih predstavitev, produkcije filmov o uspešnih poslovnih zgodbah, delavnic, predavanj in svetovanj o inovacijski komunikacijski strategiji.
5. **InLoCom** je program, ki preko spodbujanja inovativne lokalne skupnosti poskuša ustvarjati odprt in napreden prostor, ki temelji na trajnostnem razvoju. Temelji na InLoCom modelu, ki omogoča razvoj potencialov in pomembnih sposobnosti posameznikov, ki se skrivajo na nivoju lokalne skupnosti in običajno ne pridejo do izraza in veljave. Model sledi ideji postopne izgradnje poti, intenzivnega komuniciranja in vključevanja vseh deležnikov v celoten proces. Namen programa je

spodbujati aktivnejšo vlogo lokalne skupnosti v promociji inovativnosti kot vzvoda blaginje in trajnostnega razvoja, prenesti model InLoCom na čim več lokalnih skupnosti, krepiti ustvarjalnost, odprtost do sprememb in povezovanja ljudi, ozaveščati prebivalce lokalne skupnosti o pomenu inovativnosti in aktiviranju lastnih ustvarjalnih potencialov, prenos uspešnih zgodb in primerov v lokalne skupnosti, uveljaviti spodbujanje inovativnosti v razvojnih strategijah občinskih uprav, vzpostaviti uspešne prakse inovativnih lokalnih skupnosti v Sloveniji in jih prenesti v svet ter uveljaviti Slovenijo kot pomembno spodbudnico InLoCom modela. Vse to program skuša doseči preko izobraževanja prebivalcev lokalnih skupnosti, organizacije dogodkov na temo inovativnih lokalnih skupnosti, sodelovanja na različnih projektih – delavnicah, predavanjih, srečanjih, konferencah, natečajih in spletnih portalih – ter promocije uspešnih inovativnih primerov in povezovanj preko npr. člankov in predavanj.

6. **InCo Gov** je pobuda za spodbujanje inovativnosti, preko katere se skuša motivirati predstavnike države, da prek raznih ukrepov in aktivnosti spodbujajo inovativno Slovenijo, in ozaveščati vlogo države kot nosilke inovativnosti oziroma inovacijskega komunikatorja v odnosu do svojih državljanov. Program poskuša osvestiti državljane o pomenu inovativnosti in svojih lastnih ustvarjalnih potencialih, spodbuditi zagotovitev finančnih sredstev države za učinkovit razvoj ustvarjalnosti in inovativnosti različnih deležnikov, povečati stopnjo zavesti o inovativnosti med zaposlenimi v javni upravi ter uveljaviti Slovenijo kot primer dobre prakse za spodbujanje inovativnosti v državi. Program se izvaja preko izobraževanja predstavnikov javne uprave o pomenu inovativnosti in načinih inovativnega delovanja, preko sodelovanja na državnih dogodkih, promocije uspešnih primerov in povezovanja na nivoju države preko člankov in predavanj ter preko sodelovanja v evropskih in globalnih mrežah za spodbujanja inovativnosti na nivoju države.
7. **InCo NGO** predstavlja pobudo za inovativno delovanje in inovacijsko komuniciranje med nevladnimi organizacijami. Slednje v inovacijskem prostoru delujejo kot usmerjevalec javnega mnenja, ki s svojim delovanjem zagotavljajo predvsem pogoje za razcvet posameznikove ustvarjalnosti ter povezovanje, in posledično ustvarjajo sistem vrednot v družbi. Pogosto so del lokalne skupnosti in predstavljajo posameznikov stik z ustvarjalnim svetom ter omogočajo osnove za inovativne preboje. Članstvo v nevladni organizaciji je tudi vir posameznikove samozavesti, saj si na ta način uresničuje svoje talente in krepi sposobnosti. Namen pobude je ozavestiti vlogo

nevladnih organizacij pri spodbujanju posameznikove ustvarjalnosti in povezovanju skupnosti, osveščati nevladne organizacije o pomenu inovativnosti za družbo in principih vodenja po inovativnih načelih ter spodbujati komuniciranje nevladnih organizacij s ciljnim javnostmi. Način izvajanja pobude pa vključuje sodelovanje na dogodkih nevladnih organizacij, izvedbo delavnic in predavanj o inovativnosti in inovacijskem komuniciranju med predstavniki nevladnih organizacij ter svetovanje in podporo pri implementaciji inovacijskih strategij v nevladnih organizacijah.

8. **InCo Art** je pobuda za inovacijsko komuniciranje med umetniki in predstavniki ustvarjalne industrije (pisanje, fotografija, multimedija, oblikovanje, arhitektura, slikanje, glasba ...). Ti so pomembni, ker ustvarjajo okolje, ki odpira naše čute in spodbuja drugačno, inovativno razmišljanje, izražanje in komuniciranje. S tem spodbujajo našo drznost, podirajo tabuje in ustaljene koncepte razmišljanja ter dojemanje samega sebe in ljudi okoli nas. Namen pobude je ozavestiti vlogo umetnosti in ustvarjalne industrije pri spodbujanju ustvarjalnosti in inovativnosti, spodbujati medstruktarno sodelovanje in komuniciranje umetnikov z ostalimi deležniki inovacijskega prostora ter znotraj ustvarjalne industrije in ozavestiti uspešnost slovenskih umetnikov na nacionalnem in svetovnem nivoju. Pobuda se izvaja preko natečaja v okviru letne InJo nagrade za najboljše osnovnošolske in srednješolske prispevke na temo inovativnosti v različnih umetniških oblikah (spis, risba, fotografija, multimedija), preko promocije slovenskih umetnikov ter preko predavanj in sodelovanj na okroglih mizah na temo spodbujanja posameznikove ustvarjalnosti.
9. **InCo Sci** je pobuda za razvoj inovacijskega komuniciranja v razvojno-raziskovalnih institucijah, predvsem v odnosu deljenja in prenašanja znanja do drugih deležnikov. Institucije s svojim razvojno-raziskovalnim delovanjem v inovacijskem prostoru prispevajo poglede izven okvirov znanega na svojih strokovnih področjih in pokažejo nove poti in načine delovanja. Njihove raziskave in rezultati dela so pomembni za razvoj družbe, zato je pomembno, da znajo o njih tudi dobro poročati. To pomeni, da morajo svoja znanstvena in strokovna dognanja prevesti v govorico splošne javnosti in jih z njo deliti, ne samo komunicirati z ozkim znanstvenim krogom. Na ta način se bodo zunanji deležniki lahko vključevali v njihov proces razmišljanja in hkrati pravočasno integrirali rezultate institucij v svoje rešitve. Namen pobude je ozavestiti vlogo komuniciranja rezultatov projektov, ki jih izvajajo inštituti, spodbujati medstruktarno sodelovanje predstavnikov institucij z ostalimi deležniki inovacijskega prostora, spodbujati komuniciranje inovativnosti samih inštitutov, vpeljati inovacijske

komunikacijske strategije na nivo inštitutov ter ozavestiti uspešnost slovenskih znanstvenikov na nacionalnem in svetovnem nivoju. To nameravajo doseči s promocijo slovenskih znanstvenikov in raziskovalcev slovenski in svetovni javnosti preko različnih medijev in osebnih predstavitev, preko izobraževalnih delavnic in predavanj ter svetovanja in podpore pri implementaciji inovacijsko komunikacijskih strategij v inštitutih.

InCo gibanje je za svoje socialno-inovativne programe in pobude že dobilo priznanje Gospodarske zbornice Slovenije (InCo gibanje 2012č; Vibacom 2012b). Gibanje s svojo enkratnostjo daje pomemben impulz v domač in svetovni prostor in kaže na morebitne oblike bodočega delovanja civilne družbe (InCo gibanje 2012b).

4.4.7 Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ) je med drugim pristojno za vodenje politike na področju trga dela in zaposlovanja, socialnega varstva in socialnega skrbstva, celovito družbeno varstvo invalidov, otrok, mladine in družine, družbeno pomoč ogroženim družinam, posameznikom in skupinam prebivalstva, usposabljanje otrok z motnjami v razvoju in varstvo oseb, ki ne morejo same skrbeti zase (MDDSZ 2011a, 19). V okviru naštetih področij je veliko potreb po dodatnih, novih storitvah, morebitnih socialnih inovacijah, ki jih ministrstvo delno lahko zagotovi tudi v okviru svojih pristojnosti na področju socialnega podjetništva.

MDDSZ predstavlja eno izmed odgovornih ministrstev za nadzor razvoja socialnih podjetij in socialnega podjetništva. Ker je to področje zelo interdisciplinarno, je težko določiti eno samo ministrstvo, ki bi bilo pristojno za njegov nadzor. Vlada RS je v ta namen ustanovila Svet za socialno podjetništvo,⁴⁴ MDDSZ pa je tisto ministrstvo, ki je odgovorno za zagotavljanje in usklajevanje strokovnih nalog Sveta.

Poleg tega Zakon o socialnem podjetništvu MDDSZ nalaga naslednje naloge (MDDSZ 2011a, 19):

---

⁴⁴ Svet za socialno podjetništvo sestavljajo po en predstavnik ministrstev, ki so pristojni za področje socialnega podjetništva, predstavnik službe Vlade, pristojne za lokalno samoupravo in regionalno politiko, predstavnik socialnih partnerjev na predlog reprezentativnih sindikalnih konfederacij in dva predstavnika socialnih podjetij ter en predstavnik strokovnih institucij na predlog organizacij civilne družbe. Svet s svojim delovanjem zagotavlja usklajevanje politik na področju socialnega podjetništva z ministrstvi, vladnimi službami, občinami, socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe. Naloga Sveta je tudi pripraviti strategijo razvoja socialnega podjetništva in spremljati njeno izvajanje, dati mnenje k programu ukrepov in spremljati njegovo izvajanje ter usmerjati in spremljati delo izvajalcev ukrepov. Svet mora skrbeti tudi za zakonito, učinkovito in smotno porabo sredstev iz proračunskih in evropskih virov (MDDSZ 2011b).

- spremljanje aktivnosti socialnih podjetij in njihovega izpolnjevanja zakonskih pogojev za poslovanje ter tudi za prepoved poslovanja kot socialno podjetje,
- priprava programa ukrepov za izvajanje strategije razvoja socialnega podjetništva v sodelovanju z drugimi ministrstvi in vladnimi službami,
- usklajevanje izvajanja ukrepov za spodbujanje socialnega podjetništva,
- priprava analiz, poročil in drugih strokovnih gradiv za Svet za socialno podjetništvo v sodelovanju z drugimi ministrstvi in vladnimi službami,
- vodenje evidence socialnih podjetij.

Na državnem nivoju trenutno ne obstaja pisarna, projekt ali resurs, ki bi se konkretno ukvarjal s socialnimi inovacijami, a po mnenju predstavnice Ministrstva za delo družino in socialne zadeve (Samec 2012) vsi stremijo v smer njihovega razvoja. MDDSZ v okviru razvojne prioritete operativnega programa ESS spodbuja in podpira socialno vključenost ter razvoj človeških virov. S primarnim namenom spodbujanja socialne vključenosti je ministrstvo pripravilo javni razpis za razvoj socialnega podjetništva. Kot pravi intervjuvana predstavnica ministrstva (Samec 2012), so na ministrstvu želeli združiti že obstoječe prakse, med katere lahko uvrstimo tudi invalidska podjetja, ki so že ustaljene, a jih ni nihče imenoval socialno podjetništvo, poleg tega pa še dodatno spodbuditi nastanek novih tovrstnih podjetij, ki bi pripomogla k razvoju socialnega podjetništva. Vse to z namenom boljšega socialnega vključevanja ranljivih skupin, ki so definirane v operativnem programu. S tega vidika ministrstvo socialno podjetništvo podpira posredno, torej kot sredstvo za doseg cilja socialne vključenosti. Tako s podpiranjem socialnih podjetij kot socialne vključenosti pa posredno podpira tudi razvoj socialnih inovacij.

Samčeva (2012) področje socialnih inovacij podobno kot socialno podjetništvo opisuje kot zelo interdisciplinarno, zato spodbuda MDDSZ ni dovolj za konkreten razvoj področja. Če npr. v MDDSZ ugotovijo, da marginalne skupine rabijo tudi zdravstveno pomoč, ne morejo diktirati pristojnemu ministrstvu, kako naj ukrepa. Na posameznem ministrstvu lahko le oblikujejo in vpeljejo svojo politiko, vendar brez zagotovila, da bo drugo ministrstvo izvajalo komplementarne ukrepe. Samčeva rešitev vidi v boljšem sodelovanju in komuniciranju med ministrstvi.

Kot primer dobre prakse spodbujanja in podpiranja socialnih inovacij v MDDSZ je potrebno omeniti, da je omenjeno ministrstvo partner pri izvajanju certificiranja, od leta 2010 pa tudi imetnik certifikata Družini prijazno podjetje. Gre za ukrep, ki ga je izvedel inštitut Ekvilib z

namenom lažjega in boljšega usklajevanja poklicnega in družinskega življenja. Podjetja so prepričali, da je dober partnerski odnos med vodstvom podjetja in zaposlenimi pozitiven za obe strani. To ni sindikalna pobuda ali iskanje pravic, ampak gre za partnersko sodelovanje. Podjetja uvajajo razne ukrepe, da so zaposleni v prvi vrsti bolj motivirani v službi, lažje opravljajo privatne obveznosti, posledično pa se doseže boljšo učinkovitost, boljše vzdušje v podjetju itn. Ta inovacija je pravzaprav prišla iz civilnega sektorja, podjetja so bila nad njo navdušena ter jo prevzela, s tem pa so podprla delovanje in razvoj civilno-družbene organizacije. Projekt je tudi sofinanciran s strani ESS (za podjetja, ki si ne morejo finančno omogočiti procesa pridobitve certifikata).

4.4.8 Družba BTC

BTC je uspešno podjetje, ki ves čas razvoja dosega stabilno poslovanje in rast. Socialne inovacije imajo pomembno vlogo v tržni strategiji podjetja in v veliki meri prispevajo k njegovemu uspehu. Družba BTC na ta način predstavlja primer uspešne sinergije med tržnim delovanjem in socialnim inoviranjem.

Poleg dobrih poslovnih rezultatov sta za razvoj podjetja zelo pomembna ugled in prepoznavnost v očeh javnosti (BTC 2012). To si podjetje poskuša pridobiti s prijaznim odnosom do širšega okolja – tako ljudi, kot narave (Malis 2012). Dejavnost družbe BTC je takšne narave, da je vpeta in povezana s širšo javnostjo, zato so zanjo pomembne socialne inovacije, nasploh vse spremembe v obnašanju ljudi ter spremembe njihovih vrednot in navad. V ta namen so v podjetju razvili socialno inovacijo, poslovni model Ekoindeks, ki je bil uveden v poslovanje kot del srednjeročnega poslovnega načrta v letu 2008. Z njim spremljajo in merijo neposredne učinke delovanja družbe BTC na okoljskem in trajnostnem področju (EkoBTC 2011a).

Vodstvo družbe BTC se je v svojem poslanstvu zavezalo k trajnostnemu razvoju družbe (EkoBTC 2011b). V podjetju so ocenili, da je pomemben del varovanja okolja tudi družbena odgovornost in s tem odnos do ljudi. Na področju delovanja družbe pa so pomembne pravilno usmerjene naložbe. Praviloma se vlaga na daljši rok, zato so naložbe, ki so sporne z ekološkega in družbenega vidika, toliko bolj nezaželene. Ekoindeks predstavlja spodbudo in motivacijski dejavnik k odgovornejšemu ravnanju. Zanj je podjetje prejelo nagrado za najbolj inovativen poslovni model in nagrado Okolju prijazno podjetje 2010 (EkoBTC 2011a; EkoBTC 2011b).

Ekoindeks sestavljajo trije vsebinski sklopi (EkoBTC 2011b):

- varčevalna poraba vode in energije,
- zagotavljanje varnosti (požar, poškodbe, vlomi), urejanje prometa (izpusti, hrup) in skrb za odpadke ter
- družbeno odgovorna ravnanja (donatorstva, pokroviteljstva, izobraževanja, sodelovanje z ekošolami) in rezultati poslovanja (uspešnost, dobičkonosnost, dodana vrednost) kot pogoj za izvajanje okoljskih standardov.

Na področju energije se rezultati projektov modernizacije ter uporabe novih tehnologij in alternativnih virov kažejo v nižji porabi električne in toplotne energije in posledično v znižanju stroškov. Obnova vodnih, hidrantnih in kanalizacijskih omrežij je zmanjšala porabo in izgubo vode, kar je prav tako znižalo stroške za vodo in nadalje ugodno vplivalo na poslovni izid družbe. Modernizacija sistema ravnanja z odpadki ter ozaveščanja javnosti o pravilnem ravnanju z odpadki sta povečala delež sekundarnih surovin in zmanjšala delež komunalnih odpadkov. Sekundarne surovine so tiste, ki so primerne za reciklažo, strošek njihovega odvoza pa je nižji od stroška odvoza navadnih komunalnih odpadkov. Na področju prometa se rezultati iskanja alternativnih načinov prevoza, vlaganja v infrastrukturo ter ozaveščanja javnosti kažejo v hitrejšem pretoku prometa skozi območje, uporabi okolju prijaznih prevoznih sredstev in s tem manjšem obremenjevanju okolja z izpusti emisij. Takšni projekti na poslovni izid družbe ne vplivajo neposredno, vplivajo pa na zadovoljstvo obiskovalcev in poslovnih partnerjev. Nenehno izboljševanje sistema varnosti je pripeljalo k večji splošni zavesti obiskovalcev, poslovnih partnerjev in zaposlenih, da so na območju BTC varni. Pri vračanju širši družbi pa se rezultati vlaganja v družbo na področju športa, kulture, znanosti ter sponzorstva in donatorstva kažejo v dobrem odnosu do interesnih skupin družbe BTC – obiskovalcev, poslovnih partnerjev, zaposlenih, medijev ter lokalne skupnosti. Prednosti, ki jih delovanje v skladu z Ekoindeksom prinese podjetju, so zmanjšani stroški (dolgoročno), povečanje vrednosti blagovne znamke BTC in ugled v družbi kot okolju prijazno podjetje.

Projekt Ekoindeks je zasnovan enostavno in je tudi prenosljiv na druga podjetja in institucije. Uspeh podjetja se izraža z enostavnim seštevanjem točk glede na dejavnosti oziroma posamezne projekte, ki vključujejo pomen za družbo, pomen za podjetje ter zahtevnost akcije

(možen seštevek za posamezen projekt je od tri do devet točk). Tako je na primer v letu 2011 Družba BTC izvedla 103 projekte in zbrala 418 točk⁴⁵ (EkoBTC 2012).

V tem podpoglavju smo natančneje spoznali izbrane institucije, katerih delovanje in aktivnosti vsebujejo konkretne primere dobrih praks socialnih inovacij. Z opisom preučevanih subjektov zaključujem prvi del študij primera. V naslednjem podpoglavju sledi še drugi del, analiza intervjujev, ki se bolj natančno posveti razmišljanju in izkušnjam posameznikov, predstavnikov opisanih institucij, ki so na takšen ali drugačen način povezani s socialnim inoviranjem v Sloveniji. Namen intervjujev je bilo spoznavanje aktualnega dogajanja v Sloveniji oziroma spoznavanje dejanskega stanja »na terenu«, ki bi bralcu pomagal ustvariti najboljšo možno predstavo o položaju socialnih inovacij v državi.

4.5 INTERVJUJI

Za namen preučevanja socialnih inovacij v Sloveniji sem izvedla polstrukturirane intervjuje.⁴⁶ Vprašani so bili izbrani glede na njihovo dejavnost in vpletenost v socialno inoviranje. Med intervjuvanci so akterji iz državnega, zasebnega ter civilnega sektorja in socialni podjetniki.⁴⁷

1. Barbara Goričan je koordinatorka projekta Hiša Sadeži družbe v Slovenski filantropiji.
2. Tadeja Mesojedec je vodja inkubatorja Socialni inovatorji prihodnosti.
3. Tomaž Stritar je direktor Socialnega inkubatorja.
4. Alenka Blazinšek je vodja projekta Nefiks.
5. Žiga Vavpotič je strokovni direktor Zavoda Y.
6. Mag. Violeta Bulc je ustanoviteljica, lastnica in direktorica Vibacoma ter pobudnica in koordinatorka InCo gibanja.
7. Polona Samec je zaposlena na MDDSZ v Službi za ESS.
8. Franci Malis je vodja sektorja za organizacijo, razvoj in nove medije v Družbi BTC.

---

⁴⁵ V primerjavi z letom 2010: 394, 2009: 340 in 2008: 297. Zanimivo bi bilo primerjati rezultat z drugimi podjetji, vendar bi bilo to mogoče le, če bi podjetja prevzela Ekoindeks. Bulčeva (2012) je povedala, da se trenutno model Ekoindeksa poskuša širiti v šole.

⁴⁶ Več podrobnosti o intervjujih je podanih v prilogi.

⁴⁷ Bilo bi zanimivo, če bi imeli tudi pogled bančnikov/finančnikov, ki so na nek način glavni nasprotniki in zaviralci socialnega inoviranja in nasploh družbenega razvoja in okoljevarstva (glej na primer George 2010), vendar – po pričakovanjih? – se niso odzvali povabilu za sodelovanje. Nasprotno so bili vsi ostali vprašani zelo prijazni in so se takoj odzvali povabilu, za kar se jim na tem mestu zahvaljujem.

Odgovore na okvirna vprašanja sem razdelila v naslednje točke:

- Pomen socialnih inovacij za Slovenijo:

Vsi intervjuvani so se strinjali, da so socialne inovacije pomembne za Slovenijo. Goričanova (2012) je kot razlog pri tem izpostavila hitre spremembe v svetu ter številne faktorje vpliva na življenje posameznikov in družbenih skupin ali družbe v celoti. Dodala je, da je pri tem pomembno biti fleksibilen, kar se lahko doseže ravno z inoviranjem. Ker je bila v preteklosti v največji meri država tista, ki je skrbela za socialne potrebe prebivalcev, sedaj pa se je ta naloga prenesla tudi na druge segmente družbe, lahko socialne inovacije odigrajo pomembno vlogo pri prilagajanju na spremembe in pri reševanju družbeno-socialnih problemov. Socialne inovacije so po mnenju Blazinškove (2012) in Mesojedčeve (2012) najbolj pomembne ravno takrat, ko v državi ali družbi pride do gospodarske recesije ali krize. Kadar ni na voljo materialnih sredstev za reševanje problemov, socialne inovacije ponujajo najprimernejšo alternativo. Socialne inovacije so po mnenju Blazinškove (2012) pomembne tudi zato, ker je slovenska družbena usmeritev naravnana zelo socialno, kar pa »kapitalizem vztrajno in vedno bolj zavrača, s čimer se počasi izgublja tradicionalne vrednote naroda,« (Blazinšek 2012). Bulčeva (2012) se strinja, da imamo Slovenci to v zapisu prostora. Povedala je, da se je Slovenija v osnovi kot prostor, narod in kultura, ki se v tem prostoru razvija, obdržala, razvijala in je bila uspešna ravno zaradi socialnega inoviranja. Pri tem je izpostavila inovativnost pri organiziranju vasi in krajev ter povezovanje ljudi v času različnih formalnih struktur pod Avstro-Ogrsko, Jugoslavijo ipd. Stritar (2012) in Vavpotič (2012) sta dejala, da socialne inovacije niso pomembne le za Slovenijo, temveč za ves svet. Po njunem mnenju prav socialne inovacije ponujajo najbolj učinkovit odgovor na reševanje aktualnih problemov. Stritar (2012) je pri tem poudaril, da živimo v paradigmi tehnoloških inovacij, kjer se neprestano razvijajo novi izdelki, vendar pa ravno te vrste inovacij povzročajo največ družbenih problemov ter zelo obremenjujejo okolje. Čeprav zagovarja tehnološki napredek, se mu zdi ta tako velik, da so ljudje v delovnem procesu vedno manj pomembni in potrebni (Stritar 2012): »Ker stroji opravljajo delo namesto ljudi, se izgublja človeški kapital. Na eni strani nam je tehnologija poenostavila življenje, a če bo šel razvoj naprej samo v smeri tehnoloških inovacij, ljudi ne bomo več rabili.« Socialne inovacije močno podpira, saj meni, da so najbolj pomembne ravno za tiste ljudi, ki jih tehnološke inovacije izrinjajo. »Če ne bomo kot družba prepoznali potencial socialnih inovacij, bo tehnika pretehtala in bo počilo, takrat pa bo hudo,« je še dodal (*ibid.*).

Predstavnica državnega ministrstva (Samec 2012) je socialne inovacije opisala kot zelo pomemben segment, ki prinaša optimiziranje tistega dela sredstev, ki jih država namenja socialni pomoči ali nadomestilom za brezposelnost. Slovenija kot socialna država nosi veliko finančno breme pri zagotavljanju podpore državljanom. Socialne inovacije bi z novimi rešitvami državo rešile prevelikega finančnega pritiska in hkrati pomagale veliki skupini ljudi. Socialne inovacije pridejo prav predvsem tam, kjer se dajejo nepovratne, enkratne pomoči. »Drugače je to hitro izgubljen denar – nekomu sicer pomaga, a samo enkratno, za kratek čas, potem je spet na istem. Če bi ta denar nekdo uporabil kot zagonski kapital in bi pravilno vlagal, imel dolgoročno korist, bi bil bolje izkoriščen,« (Samec 2012). Na ta način so socialne inovacije poleg finančne razbremenitve za državo pomembne tudi zato, ker omogočajo optimalen in dolgoročen učinek državnih (in tudi evropskih) sredstev.

- Področja in problemi v Sloveniji, kjer so najbolj potrebne socialne inovacije:

Med področji, kjer so v Sloveniji najbolj potrebne socialne inovacije, so intervjuvani izpostavili zaposlovanje mladih ter pokojninski in zdravstveni sistem. Socialne inovacije v zdravstvu bi lahko na primer olajšale življenje številnim ljudem in jim pomagale do dostopnosti zdravnika od doma (Blazinšek 2012). Mesojedčeva (2012) je poudarila področja, ki jih je s stališča socialnega podjetništva država opredelila z zakonom: zaposlovanje ranljivih skupin in mladih, stanovanjska problematika, demografske spremembe (staranja prebivalstva, zdravstvena oskrba) in skrb za marginalne skupine.

Zanimiv pogled je podala Bulčeva (2012), ki je razmišljala s stališča družbeno-gospodarsko-političnih struktur in metod. »V državi prevladujejo absolutno zaostale politične strukture, ki predstavljajo enega od stebrov, ki se ni uspel podrediti potrebam sodobnega človeka.« Ravno socialne inovacije lahko odigrajo pomembno vlogo pri preoblikovanju države in njene strukture. Po mnenju podjetnice je potrebna večja zavzetost civilno-družbenih organizacij v smeri socialnega inoviranja in njihove vključitve v gradnjo družbe, saj bi to lahko predstavljalo zelo zanimiv in predvsem trajnosten vzvod za ustvarjanje sodobne družbe. Pri tem lahko veliko vlogo odigrajo gibanja, ki ne potrebujejo strogih struktur in fiksne organizacije, pač pa jih do novih oblik sodelovanja, sobivanja in soustvarjanja vodita le skupen sistem vrednot in vizija. To je potrdila tudi izkušnja gibanja InCo.

Bulčeva (2012) je še dodala, da pomemben vidik pri razvoju socialnih inovacij v družbi ustvarjajo mediji. Komuniciranje in komunikacijsko-medijski modeli so po njenem mnenju ključni elementi pri socialnem inoviranju, saj brez pretoka informacij težko govorimo o

uspešni implementaciji določenega družbenega modela.⁴⁸ Slovenski mediji so po mnenju sogovornice v procesu spreminjanja, kjer postajajo veliko bolj dovzetni za povezovanje. Njihovi novi modeli vključujejo profesionalno in analitično novinarstvo ter javljanje s terena navadnih državljanov, ki znajo naslovniku na razumljiv način razložiti, s čim imajo opravka. S takšnim načinom informiranja se odpirajo meje za izmenjavo informacij, s tem pa se ustvarja nov poligon za socialne inovacije.

- Pomen socialnih inovacij za gospodarski razvoj:

Vsi intervjuvani so se strinjali, da so socialne inovacije pomembne tudi za reševanje gospodarstva, ne samo za družbo in okolje, saj so ti trije elementi med seboj povezani.

Po mnenju Stritarja (2012) reševanje družbenih in okoljskih problemov pravzaprav *je* reševanje gospodarstva. Ključnega pomena je ozaveščanje o socialnih inovacijah tistih ljudi, ki imajo kapital. Veliko je namreč uspešnih ljudi, lastnikov kapitala in odločevalcev, ki bi verjetno podprli socialne inovacije, če bi jim jih nekdo predstavil na pravi način. Zato sogovornik zavrača splošno prepričanje, da so takšni ljudje »pokvarjeni« in nepripravljeni za sodelovanje.

Predstavnica ministrstva (Samec 2012) je omenila državno politiko zaposlovanja kot konkreten primer vplivanja na gospodarstvo prek socialnih inovacij, prav tako kot primer lahko služi že omenjeni certifikat Družini prijazno podjetje. Tudi Blazinškova (2012) se je strinjala, da so zaposleni, ki doma lažje opravljajo privatne obveznosti, bolj zadovoljni in so lahko v službi zato bolj motivirani, dosežejo boljšo atmosfero v podjetju in posledično boljše rezultate in večjo učinkovitost. Kot poskus reševanja gospodarstva s pomočjo socialnih inovacij je Goričanova (2012) izpostavila Zakon o socialnem podjetništvu. Po njenem mnenju je sicer precej pomanjkljiv, a predstavlja eno izmed stvari, ki prečijo polja – kjer se je družba povezala z gospodarstvom. Določena spodbuda povezovanja gospodarstva in finančnih institucij z družbo prihaja tudi iz civilnega sektorja. Predvsem okoljske organizacije, a vedno bolj tudi socialne organizacije, uspešno dvigujejo zanimanje državnih in zasebnih institucij za projekte kot je družbeno odgovorno ravnanje. Goričanova (2012) meni, da bi organizacije civilnega sektorja morale neprestano iskati nove načine povezovanja ter iskati inovacije, ki bodo pritegnile gospodarsko zanimanje.

---

⁴⁸ Kot dober primer inovativnega družbenega modela je Bulčeva (2012) omenila *Wikileaks*, ki odpira prostor za nova razmišljanja ter nove načine sobivanja in ustvarjanja.

Mesojedčeva (2012) je poudarila, da v prvi vrsti potrebujemo pravo metodologijo, ki bo znala izmeriti učinke socialnih inovacij – koliko dobrega so naredile, kolikim ljudem so pomagale, koliko ljudi zaradi njih lažje živi. Če socialne inovacije olajšajo življenje posameznikom iz ranljivih skupin, jim s tem omogočijo več možnosti za uspeh in že to predstavlja prispevek h gospodarstvu, saj tudi človeški viri spreminjajo (višajo) BDP. V primeru, da je socialna inovacija produkt, lahko s tem neposredno prispeva h gospodarstvu. Sogovornica meni, da bi uspešna metodologija za merjenje učinkovitosti socialnih inovacij prispevala k njihovi prepoznavnosti in priznavanju tudi v gospodarstvu. V klasičnih inovacijah država vidi več priložnosti ravno zato, ker lahko izmeri učinke. Vavpotič (2012) na to dodaja, da je morda smisel socialnih inovacij ravno v tem, da je potrebno gledati preko metodologije in pogledati vrednost, ki jo lahko ustvarijo socialne inovacije. S spodbujanjem socialnih inovacij bi lahko oblikovali nov družben sistem (Vavpotič 2012) in spremenili zavest posameznikov v odnosu do okolja in družbe (Bulc 2012).

Vavpotič (2012) je še povedal, da socialno podjetništvo predstavlja dober primer, kako lahko v gospodarstvu najdemo socialno inovacijo. Kot pomembno povezavo med socialnimi inovacijami in gospodarstvom je omenil tudi zadruga in družbeno odgovornost podjetij. Blazinškova (2012) in Malis (2012) sta dodala, da gospodarstveniki in podjetja preko večje družbene odgovornosti in socialnega prispevanja pridobijo ugled pri potrošnikih in partnerjih, kar je že pomemben faktor na trgu. Vendar je Blazinškova izpostavila, da v Sloveniji še ni takšne družbene realnosti kot na primer v Veliki Britaniji, kjer sta prostovoljstvo in socialno-družbena odgovornost izjemno cenjena in imajo ljudje, ki tovrstno ravnanje spodbujajo in izvajajo, visok ugled. Morda bi večja posvečenost socialnim inovacijam v prihodnosti pri nas to lahko spremenila.

Bulčeva (2012) je poudarila, da noben akter v družbi ni osamljen in da brez naprednega okolja ne moremo ne prodajati ne razvijati naprednih proizvodov. Sogovornica meni, da so za (so)ustvarjanje določene družbe nujno potrebne socialne inovacije, ki pripomorejo k temu, da ljudje začnejo drugače živeti in da prevzamejo nove vrednote. Kot primer je omenila ekološko osveščenost: »Zelena industrija se ne bi nikoli zgodila, če se ne bi spremenila zavest posameznika v odnosu do okolja. Tu sta šli z roko v roki socialna inovacija, ki bi lahko rekli, da je okoljska osveščenost, in zelena industrija, ki ji je sledila oziroma jo je delno ustvarila,« (Bulc 2012). Učinki socialne inovacije imajo po mnenju Bulčeve (2012) nedvomno tudi gospodarske koristi, saj je »inovacija po »defaultu« to, da jo trg opazi, oceni in plača.«

- Medsebojno sodelovanje socialnih inovatorjev v Sloveniji:

Iz pogovorov je razvidno, da so socialni inovatorji v Sloveniji zelo povezani med sabo, se spodbujajo in sodelujejo. Stritar (2012) daje s svojim delovanjem še posebej dober zgled, saj pravi, da poskuša predvsem poslovno sodelovati z drugimi socialnimi inovatorji in jim s tem ustvarjati priložnosti. Pri organizaciji konference se na primer zanaša na usluge socialnih podjetij za hrano in letalske karte. Stritar je kot najbolj uspešno socialno inovativno društvo izpostavil Mozaik, ki že dolgo deluje kot socialno podjetje in bi verjetno na ta način deloval tudi brez kakršnih koli zakonov. Poudaril je še, da obstaja veliko primerov, kjer ljudje socialno inovirajo, ne da bi se zavedali, da to dejansko počnejo.

Tudi Goričanova (2012) je kot eno izmed najbolj socialno inovativnih organizacij izpostavila Mozaik, ki povezuje veliko stvari, zaradi česar deluje na inovativen način: vključuje zelo veliko uporabnikov, zaposluje ljudi, ki so težje zaposljivi, ter zagotavlja ekološko pridelano hrano za njihove družine. Slovenska filantropija tudi sicer sodeluje z mnogimi organizacijami. Med drugim povezuje mrežo organizacij prostovoljstva, kjer je bilo v času intervjuja 798 članic.

Mesojedčeva (2012) je povedala, da je Slovenija tako majhna, da se hitro povežejo tisti, ki podobno razmišljajo. Omenila je Skupnost privatnih zavodov (SKUP), Dobro borzo, Spletno trgovino Brez dobička, Socialni inkubator, Slovenski forum socialnega podjetništva, Gostilno dela in Koreniko. Kot zgled sodelovanja je omenila zadruga in kooperative v Italiji, Španiji in Angliji, ki spodbujajo razvoj. Morda bi bilo v Sloveniji tudi potrebno spodbujati kaj podobnega, saj trenutno večina deluje na individualni ravni.

Blazinškova (2012) je izpostavila Nefiksovega glavnega podpornika – Društvo mladinski ceh, ki mladim omogoča in dopušča, da začnejo razvijati svoje ideje in produkte.

Po mnenju Bulčeve (2012) je vsak, ki je uspešen, inovativen, a večina še ne ve, kje so inovativni. Tudi tisti, ki kopirajo, so sledilci, a so vseeno inovatorji, saj morajo biti dobri inovatorji v poslovnem modelu, ekosistemu ipd. Kot dober primer socialnega inoviranja je izpostavila miselno središče *Challenge Future* (Izziv prihodnosti), ki je uspel povezati mlade z vseh koncev sveta.

Vavpotič (2012) je kot tipično socialno podjetje izpostavil Tovarno dela, kot konkreten primer socialne inovacije pa Kralje ulice. Omenil je še Socialni inkubator, ki je začel postavljati temelje, ter Forum socialnega podjetništva. Poudaril je, da je trend razvoja organizacij na

področju socialnega inoviranja precej velik. Predvsem imajo velik potencial za socialno inoviranje tisti, ki so že tako (gospodarsko) inovativni, saj so gospodarske in socialne inovacije povezane. Tisti, ki so najbolj inovativni, bodo najhitreje našli socialne inovacije in jih bodo lahko tudi v gospodarstvu pokazali kot primer oziroma možnost, da se nekaj spremeni. Zavod Y sodeluje s podjetji, ki so inovacijsko aktivna. Tudi člane Zavoda usmerjajo v (socialno) inovativnost.

- Prednosti in koristi ukvarjanja s socialnimi inovacijami:

Kot prednosti in koristi ukvarjanja s socialnimi inovacijami so vprašani našli reševanje družbenih problemov, zadovoljstvo ciljnih skupin, vpliv na dobro v družbi, doseganje pozitivnih sprememb in družbene blaginje ter osebno zadovoljstvo in rast. Intervjuvani so socialne inovacije označili kot protiutež kapitalističnemu sistemu in gospodarskim inovacijam.

Blazinškova (2012) koristi vidi tudi v tem, da socialne inovacije ponujajo veliko možnosti in odpirajo različna polja učenja. Konkretno Nefiks pomaga mladim pri zaposlovanju. Zaradi izkušenj, ki jih zabeležijo v indeks, lažje dobijo zaposlitev. Poleg tega mladi z neformalnim učenjem razvijajo svoje talente, postanejo motivirani. Nefiks pomaga mladim tam, kjer formalni šolski sistem zataji – na karierni orientaciji in pri zaposlovanju.

Kot veliko prednost socialnih inovacij je Stritar (2012) izpostavil aktiven pristop k reševanju določenih problematik ter dinamično reševanje problemov z vključevanjem posameznikov nasproti pasivnim pristopom kot so klasična nakazila denarja. Kot socialni delavec se je namreč bolj ali manj srečeval s pasivnimi pristopi, ki ne prispevajo k dolgoročni rešitvi problema. Pri iskanju dinamičnega reševanja družbenih problemov pa se je srečal s konceptom socialnega podjetništva, skrbjo za ranljive skupine, socialnim gospodarstvom in pravično razdelitvijo dobička.

Z vidika zasebnega sektorja socialne inovacije prispevajo k večjemu ugledu in zaupanju poslovnih partnerjev, obiskovalcev, kupcev in širše skupnosti (Malis 2012).

Bulčeva (2012) je razložila, da so na družbenem nivoju socialne inovacije lahko pozitivne ali negativne, saj so bili v končni fazi tudi najbolj ekstremni sistemi – npr. fašizem in nacizem – socialne inovacije. Podjetnica socialne inovacije opisuje kot vse, kar na nov način organizira nek širši družbeni način delovanja glavnih deležnikov družbe. Po njenem mnenju tudi gibanje InCo in Vibacom spadata v to kategorijo, saj sta že pustila pomemben pečat v družbi.

Puščanje sledi je pomembno tudi za Vavpotiča. Po njegovem mnenju lahko le s socialnimi inovacijami ustvarimo pomembne spremembe v družbi. Potrebno je zelo dobro opazovati okolje, imeti dobro idejo in jo realizirati – tudi v okolju, ki morda ni spodbudno za socialne inovacije. Največja prednost, ki jo prinese socialna inovacija, je gotovo pozitivna sprememba v družbi. Simbioza je povezala 8.000 ljudi, zaradi tega projekta pa se je več kot 5.000 starejših naučilo nekaj o računalniku. Takšni projekti imajo pomemben vpliv na razvoj družbe. Ko bo nekdo kupil dobrino, bo to dobrino imel, pri socialnem inoviranju pa se pusti sled (Vavpotič 2012).

- Ovire in problemi pri socialnem inoviranju:

Intervjuvani so izpostavili kar nekaj velikih ovir in problemov, s katerimi se srečujejo pri socialnem inoviranju. Med drugim gre za pomanjkanje spodbude in podcenjevanje civilnega sektorja, pomanjkanje finančnih sredstev, nepripravljenost tvegati, nepriznavanje in nepoznavanje tematike ter premajhno povezanost med sektorji. Velik izziv predstavlja tudi spreminjanje obstoječih miselnih vzorcev, razmišljanj in obnašanja.

Goričanova (2012) je kot glavno oviro izpostavila pomanjkanje spodbude, tako finančne kot drugačne. Pravi, da država ne spodbuja socialnih inovacij ter da na večino organizacij civilne družbe, sploh manjših, gleda kot »da se nekaj grejo«. Organizacije civilne družbe tudi ne predstavljajo kredibilnih strank v bankah, saj ne morejo dobiti kredita, tudi če imajo zagotovilo Evrope ali države, da bo projekt financiran. V Sloveniji je velik problem najti pokrovitelja ali vlagatelja. Ti sicer zahtevajo inovativnost v projektih, a ko jim predstaviš nekaj res inovativnega in nimaš zagotovljene trajnosti, kar je pri inovacijah relativno težko zagotavljati, niso pripravljeni sodelovati.

Tudi Stritar (2012) je izpostavil odsotnost finančnih mehanizmov. Povedal je, da se večina potencialnih vlagateljev posmehuje, ko jim ponudiš, da bi vlagali v socialne inovacije, saj naj se ne bi ukvarjali z »revčki«. Izpostavil je Slovenski podjetniški sklad ter Javno agencijo za podjetništvo in tuje investicije, ki veliko vlagata v podjetništvo, a nič v socialne inovacije. Vlagatelji so bolj pripravljeni podpreti idejo za načeloma nepomemben produkt (na primer svetovanje pri hujšanju na podlagi genskega zapisa), saj jim je v prvi vrsti pomemben zaslužek od potencialne inovacije. Sogovornik zato meni, da bi bilo prav, če bi podjetja v svojih finančnih shemah delež sredstev namenila za socialne inovacije. Poleg finančnih ovir ključno oviro vidi v nepoznavanju socialnih inovacij. V človeški naravi je namreč, da tisto, česar ne poznamo, avtomatsko zavrnemo in nismo pripravljeni tvegati. Velikokrat ljudje

nočejo poslušati o socialnih inovacijah, a Stritar (2012) je optimističen: »/.../ poveš tisočkrat, enkrat se bo že prijelo.«

Mesojedčeva (2012) velik izziv vidi v prepoznavnosti njenega dela, priznavanju socialnih inovacij in socialnega podjetništva v družbi. Poleg tega tudi ona problem vidi v financiranju. V tujini se na primer razvijajo novi viri finančnih pomoči, ki jih v Sloveniji še ne uporabljamo. Za večji uspeh bi morali vsi sektorji v večji meri sodelovati med seboj. Prav tako bi prišla prav posebna nagrada za socialne inovacije – a ne finančna, pač pa v smislu motivacije in prepoznavnosti.

Bulčeva (2012) je pri svojem delu na največji izziv naletela, ko je bilo potrebno prebijati določene miselne vzorce, razmišljanja in obnašanja. Povedala je, da vedno naletiš na odpor, kadar širiš meje – predvsem tistih, ki so najbolj pomembni akterji v družbi v tistem trenutku, saj spreminjaš in izzivaš njihove vloge. Vendar je ravno to pravilo inoviranja: »Kadar inoviraš, podiraš,« (Bulc 2012). Verjetno so se ravno zaradi tega v podjetju Vibacom osredotočili na intuicijo, saj so videli, da je pravzaprav vse odvisno od posameznika oziroma njegove stopnje dožemanja.

Vavpotič (2012) je poudaril, da slovensko okolje težko sprejema novosti in spremembe, zato še ni pripravljeno na socialne inovacije. Poleg tega zapleteni birokratski postopki dodatno ovirajo razvoj socialno inovativnih projektov. Pravi, da morajo socialni inovatorji vložiti veliko truda, da bi uresničili svoje ideje, vendar so potem toliko bolj zadovoljni z rezultati. Najtežje je začeti. Ko pa dosežeš uspeh, pridobiš zaupanje ljudi in je potem lažje nadaljevati.

Predstavnica vlade (Samec 2012) je na socialne inovatorje v Sloveniji gledala precej kritično. Povedala je, da je pri nas slabo razvit civilni sektor, ki bi moral proizvajati socialne inovacije. Zelo malo je dobrih predlogov, ki pridejo do ministrstva. V civilnem sektorju se sicer porodi veliko idej, a so te nepreizkušene. Ko se jih dejansko preizkusi, se ugotovi, da pravzaprav niso dobre ali da imajo pomanjkljivosti. Samčeva meni, da ne bi smela biti država tista, ki preizkuša ideje. Država bi morala podpirati že dobro preizkušene ideje. Velik problem civilnega sektorja po njenem mnenju predstavlja preveliko zanašanje na državne vire financiranja. Namesto tega bi se lahko civilno-družbene organizacije na primer bolj povezale s podjetji in se potrudile pritegniti privatne naložbe, za katere bi lahko tudi razvijale ideje, ali pa se odločile za vstop na trg dela.

- Pogoji za socialno inoviranje v Sloveniji:

Glede na opisane ovire in probleme, s katerimi se soočajo vprašani predstavniki civilne družbe, ni presenetljivo, da so pogoje za socialno inoviranje v Sloveniji označili kot slabe. Povedali so, da imamo šibko podporno okolje – odsotnost finančnih mehanizmov, nepripravljenost na tveganja, nerazumevanje pomena socialnih inovacij ter pomanjkanje izobraževanja. Ker pa smo šele na začetku, na nivoju ozaveščanja, in je hkrati vseeno dovolj akterjev ter še več problemov in/ali priložnosti za socialne inovacije, lahko pričakujemo razcvet, če se bo razvoj odvijal v pravi smeri.

Goričanova (2012) je povedala, da predstavniki države težko prepoznajo priložnosti in niso pripravljeni tvegati. Za primerjavo z ostalimi državami je omenila, da imajo na primer v Angliji izračunan prispevek za socialni kapital (da na primer s preprečevanjem vračanja prestopnikov v zapor država privarčuje, ima koristi). A po njenem mnenju v Sloveniji ne znajo razmišljati na ta način. Države, ki imajo malo daljšo tradicijo na področju socialnega inoviranja, si upajo več tvegati in vlagati.

Blazinškova (2012) je poudarila, da velik problem v Sloveniji povzroča beseda *sociala*, saj ob njej večina najprej pomisli na reševanje z družbenega dna. Posledično ima beseda zelo nizek ugled med morebitnimi vlagatelji, še posebej med podjetniki. Morda je dobra stran slabše finančne podpore (tj. s strani države in podjetij) manjši pritisk različnih lobijev, zaradi česar lahko socialno inovativni akterji delujejo toliko bolj samostojno in kreativno.

Slabe finančne pogoje je izpostavil tudi Stritar (2012), ki je dodal, da je bil ključnega pomena sprejem Zakona o socialnem podjetništvu. S sprejemom zakona je Slovenija priznala socialno podjetništvo in socialno inoviranje ter pospešila razvoj tega področja. Stritar je optimističen glede prihodnosti, saj se veliko ljudi v Sloveniji ukvarja z in zanima za socialne inovacije, zaradi česar lahko pričakujemo, da se bo razvoj socialnih inovacij pri nas pozitivno odvijal.

Vavpotič (2012) je za slabe pogoje za socialno inoviranje v državi naštel dva ključna elementa: prvi je preteklost, kjer smo bili vsi enaki in je država poskrbela za vse inovacije in novosti; drugi pa, da smo družba, ki ne dovoljuje napak.

Mesojedčeva (2012) je povedala, da so osnova za njeno delo ravno slabi pogoji v državi. Inkubator Socialnih inovatorjev prihodnosti predstavlja vrsto podpornega okolja, saj pokrije vsaj začetne stroške odpiranja podjetja – prostore, pravno pomoč, računovodstvo in druge stvari. S tem ustvarja pogoje za razvoj socialnih inovacij. Po mnenju sogovornice Slovenija

potrebuje več izobraževanja, tako formalnega kot neformalnega, še posebej v obliki inkubatorjev, »hubov«, parkov ipd. Po drugi strani pa niti še ni bilo pokazanega dovolj zanimanja za tovrstno izobraževanje, zato bi bila najprej potrebna večja pobuda. Tudi vlaganja je verjetno zato premalo. Dovolj pa je ljudi, ki si želijo delati ali pa že delajo na področju socialnih inovacij.

Bulčeva (2012) je na to dodala, da smo pri ozaveščanju socialnih inovacij v Sloveniji šele na začetku in moramo še veliko narediti v tej smeri, a prvi koraki so obetajoči. Pri nas je socialno podjetništvo napačno predstavljeno, saj premalo spodbuja socialno inoviranje, medtem ko so se v drugih državah ravno prek socialnih podjetij v največji meri razvile socialne inovacije. Sogovornica je razložila, da je svet socialne inovacije odkril šele v zadnjih nekaj letih, čeprav so ljudje pravzaprav vedno socialno inovirali. Tako sta bili tudi odprava suženjstva in demokracija socialni inovaciji. Gre za mnoge velike zgodbe, ki pa se niso ozaveščale kot inovacije. Pri razvoju družbe gre za konstanten proces spreminjanja in izboljševanja, zato so socialne inovacije njen sestavni del.

- Stališča EU pri spodbujanju socialnih inovacij v Sloveniji:

Stališča EU pri spodbujanju socialnih inovacij so z vidika države zelo pomembna, saj postanejo del dokumenta, ki ga je država dolžna izpolnjevati in financirati (Samec 2012). Blazinškova (2012) je pri tem povedala, da Slovenija kot majhna država nima veliko vpliva na oblikovanje stališč, zato v veliki meri zakonodajo zgolj prepisuje.

Za predstavnike civilne družbe je EU pomembna predvsem z vidika financiranja projektov, ne pa toliko vsebinsko in pri določanju prednostnih nalog, saj se bodo organizacije zavzemale za enake cilje tudi brez podpore EU. Vavpotič (2012) je pri tem razložil, da se na EU največ opirajo akademiki, birokrati in politiki; medtem ko na primer v Zavodu Y v prvi vrsti gledajo družbo, stvari na terenu. Sicer so v Zavodu zadovoljni, kadar gredo njihova razmišljanja vzporedno z razmišljanji EU – lansko leto je bilo na primer leto prostovoljstva, letos medgeneracijskega sodelovanja –, vendar v Zavodu niso izhajali s stališč EU.

Mesojedčeva (2012) je povedala, da se brez spodbude EU Slovenija ne bi navezala na socialne inovacije, socialna podjetja in celega niza podobnih izrazov. Bulčeva (2012) pa je dodala, da je pri razvoju in inovacijah prav, da obstaja proces tako od spodaj navzgor kot obratno, če želimo imeti proces transformacije, zato da je učinek hitrejši in trajnejši. Zato je pomembno, da socialne inovacije podpira tudi EU ali država. Vendar bi se morali država in

EU umakniti iz vsebin in predvsem ustvarjati prostor ter pogoje, kjer se lahko vsebine (prebojna razmišljanja), ki jih oblikujejo njeni člani, v popolnosti razvijajo.

- Vloga sektorjev pri razvoju socialnih inovacij:

Glede vloge sektorjev pri spodbujanju in izvajanju socialnih inovacij so stališča različna. Večina vprašanih v glavni vlogi izvajalca in pobudnika vidi civilno družbo, saj je v neposrednem stiku s terenom in ima posledično hitro zmožnost zaznavanja težav ali priložnosti. Pomembno vlogo kot pobudnik in izvajalec bi lahko odigral tudi izobraževalni sektor, saj lahko daje pobudo številnim mladim. Izobraževalni sektor pa bi lahko socialne inovacije tudi izvajal, če bi bil bolj fleksibilen in družbeno odgovoren. Verjetno bi bilo najbolje, če bi vsak vsaj delno doprinašal.

Goričanova (2012) meni, da najbolj primernega pobudnika in izvajalca predstavlja civilna družba. Bilo bi prav, če bi pobude prihajale tudi od drugih sektorjev, ampak jih trenutno ni. Pravzaprav niti ni potrebe, da bi bili vsi sektorji pobudniki ali izvajalci, dovolj bi bilo, da bi vsi podpirali socialne inovacije in da bi vladalo skladje med sektorji. To bi dalo bistveno boljše rezultate. Mesojedčeva (2012) se strinja, da je najboljši izvajalec civilni sektor. Povedala je, da je v preteklosti to nalogo imela država, vendar v današnjih razmerah organizacije civilne družbe z delovanjem na terenu najlažje prepoznavajo priložnosti za socialne inovacije. Po njenem mnenju pa bi glavni pobudnik morala biti država – v smislu sprejemanja zakonov in drugih pomembnih odločitev. Bolj pa bi bilo potrebno vključiti gospodarstvo, tudi prek ukrepov države. Stritar (2012) je še dodal, da delovanje države ovirata predvsem birokracija in rigidnost, ki zavirata razvoj inovacij, zato je civilna družba kot fleksibilna in neomejena v svojem delovanju bolj primerna za socialno inoviranje.

Podobno o delovanju države misli Bulčeva (2012), ki je povedala, da ima država morda zadržek, saj njeni predstavniki s socialnimi inovacijami veliko tvegajo. Namesto civilne družbe pa je podjetnica kot pobudnike socialnih inovacij podprla podjetnike in podjetja, saj slednja po njenem mnenju predstavljajo najbolj napredne sisteme v zadnjih desetletjih. Podjetja so že ugotovila, da brez socialnega inoviranja ne bodo imela možnosti za popolno rast in razvoj. Podjetja, ki imajo dolgo življenjsko dobo in so pri svojem delu uspešna, so morala biti oziroma morajo biti zelo socialno inovativna. Le da o tem nihče ne ozavešča, lahko pa skozi delovanje podjetja to prepoznamo.

Vavpotič (2012) je izpostavil vlogo izobraževalnega sektorja kot pobudnika in izvajalca. Oblikoval je zanimivo tezo, ki predpostavlja, da so socialne inovacije temeljna družbena odgovornost družboslovnih fakultet, tako kot so tehnološke inovacije pomembna zgodba tehničnih fakultet. Po njegovem mnenju bi moral izobraževalni sistem sloneti na spodbujanju (socialnih) inovacij. Izobraževalni sistem je namreč še vedno izjemno rigid in osredotočen na to, da se podatke učimo na pamet, namesto da iščemo rešitve za obstoječe težave.

- Kaj se pričakuje od državnega sektorja:

Socialne inovacije so z vidika države preširok spekter, da bi bil zanje odgovoren le en resor, saj obsegajo preveč različnih področij. V vladi ima posamezen resor določene spodbude za razvoj novih praks in idej. MDDSZ je imelo na primer razpis za spodbujanje socialne vključenosti, ki je puščal zelo odprt prostor inoviranju, s ključnim poudarkom, da bodo projekti določeno ciljno skupino, tako ali drugače prikrajšano, socialno vključevali. Vendar pa država ne more biti izvajalec socialnih inovacij. Lahko jih podpira, pri njih sodeluje, a same inovacije prihajajo s terena. Ko pa je inovacija preizkušena, ko se vidi, da gre za dobro prakso, takrat lahko vstopi v določeno politiko, plan aktivnosti ali načrt razvoja (Samec 2012).

Po mnenju vprašanih predstavnikov civilne družbe se od države pričakuje večjo finančno pomoč, izobraževanje ter usposabljanje uradnih oseb o dejavnostih civilnega sektorja in socialnem inoviranju. Država bi morala biti spodbujevalka, zagotavljati bi morala boljše pogoje, poenostaviti birokracijo, sodelovati z drugimi državami in prenašati primere dobrih praks.

Goričanova (2012) je slabo podporo države predstavila na primeru civilno-družbene organizacije Mozaik, ki se med drugim ukvarja z organsko pridelavo hrane, vendar ne more dobavljati hrane lokalnim šolam, ker velja tako imenovano »pravilo o najugodnejšem ponudniku«. ⁴⁹ Za takšne stvari s strani države ni zadostne podpore, čeprav bi bilo tovrstno sodelovanje koristno za obe strani – učenci bi jedli zdravo, Mozaik pa bi se lahko financiral samostojno in morda povečal obseg delovanja, število zaposlenih itd.

---

⁴⁹ *Zakon o javnem naročanju (ZJN – 2)* določa, da mora naročnik v primeru oddaje pridržanega javnega naročila ob izpolnjevanju vseh razpisanih pogojev izbrati ponudnika, ki izkaže status invalidskega podjetja ali zaposlitvenega centra in katerega ponudbena cena oziroma ekonomsko najugodnejša ponudba ni višja kot 5 odstotkov ponudbene cene najugodnejšega ponudnika, ki ni invalidsko podjetje ali zaposlitveni center (19. čl.).

- Socialna podjetja:

Mnenja o tem, kaj so socialna podjetja in kakšna bi morala biti njihova vloga v družbi, so med intervjuvanci različna. Z zaposlovalnega vidika (ministrstva) na primer socialna podjetja pripomorejo k boljši socialni vključenosti in boljši reintegraciji določenih skupin na trg dela. Na njih lahko gledamo tudi kot na centre za socialno inoviranje ter motorje in motivatorje za gospodarstvo. Lahko pa jih definiramo širše – kot vsa podjetja, ki izvajajo družbeno koristno delo in v okviru tega ustvarjajo dobiček.

Goričanova (2012) je dejala, da v Sloveniji socialna podjetja še niso odigrala bistvene vloge, saj je bil Zakon o socialnem podjetništvu šele nedavno sprejet. Poleg tega še niso zagotovljeni ostali podporni ukrepi in olajšave, (socialna) podjetja pa se v času intervjuja še niso mogla registrirati. Sicer pa se predstavnici Slovenske filantropije zdi Zakon o socialnem podjetništvu nepotreben. Zakon bi po njenem mnenju namreč moral bolj varovati in spodbujati civilni sektor – tisti, kateremu ni omogočeno podjetniško delovanje. V Sloveniji je bil zakon preširoko zastavljen, zato da ne bi nikogar izključevali. Ampak zaradi tega lahko pride do izkoriščanja naziva socialnega podjetja. Socialna podjetja bi le morala biti bolj *socialna*, kot *podjetja*. Goričanova je še dodala, da socialna podjetja lahko prinesejo pozitivno spremembo v družbi, saj bo z njihovo pomočjo več ranljivih skupin vključenih v delo, spodbujajo pa tudi trajnostno naravnanje. Nasprotno Blazinškova (2012) bolj podpira njihovo podjetniško naravnost, saj tako socialna podjetja istočasno pomagajo posameznikom in družbi ter ustvarjajo dobiček in prispevajo k višanju državnega BDP, s čimer pritegnejo večje zanimanje in podporo države.

Mesojedčeva (2012) kot socialno podjetje opisuje tisto institucijo, ki ni nujno registrirana kot takšna, a po svoji obliki, načelih in poslanstvu uresničuje socialno inovacijo. In to na tak način, da je družbi v korist. Če se socialna inovacija izvaja in zgodi znotraj zasebnega sektorja, mogoče izgubi del pomena, čeprav je veliko socialnih inovacij nastalo ravno v klasičnih podjetjih. Stritar (2012) je pri tem povedal, da socialna podjetja s primeri dobrih praks dajejo zgled tudi klasičnim zasebnim podjetjem, kar je ključno za njihov obstoj in razvoj. Meni, da tudi klasična podjetja lahko socialno inovirajo, vendar zaradi načina deljenja dobička ne morejo delovati po principu socialnih podjetij.

Čeprav Vibacom ni uradno socialno podjetje, ga Bulčeva (2012) opisuje kot takšnega, saj trdi, da je socialno podjetje tisto, ki sicer ustvarja dobiček, a njegov glavni namen ni povečevanje lastniškega kapitala, temveč ustvarjanje družbenega dobrega. V to kategorijo pa spada tudi

Vibacom. Podjetnica je povedala, da je socialno podjetje v slovenski zakonodaji preozko usmerjeno in se posveča predvsem marginalnim skupinam – ljudem, ki so potrebni pomoči. V globalnem smislu pa je socialno podjetje vsako podjetje, ki je kot cilj svojega delovanja določilo družbeno koristno in aktivno delovanje. Podjetja pa morajo ustvarjati dobiček, saj drugače niso podjetja. Glede na takšno definicijo si Bulčeva želi, da bodo na dolgi rok vsa podjetja socialna – da bodo ustvarjala družbeno koristno delo in v okviru tega dobiček. Da bi to dosegli, je potrebno delati na dolgi rok, se razvijati z odprtim dialogom, saj vsaka prisila sproži odpor. Zato je tako pomemben evolucijski pristop, saj počasi, na pravilen način – s socialnimi inovacijami – odpira nove prostore.

Tudi Vavpotič (2012) se strinja, da socialna podjetja s socialnimi inovacijami lahko ustvarijo nov družbeni red. Meni, da prve zametke tega že lahko vidimo: nove vrednote in nove zgodbe, ki dajejo zgled mladim ljudem. Socialna podjetja so tista, kjer dobiček ni prvi in primarni fokus. Dobiček je sicer dobrodošel, a le zato, da se lahko vlaga naprej. Kot pravi sogovornik: »Podjetje delamo zato, da lahko nekaj spreminjamo, da imajo lahko zaposleni pozitivno delovno okolje, da radi delajo, da uživajo v tem, kar delajo, in potem hkrati stremimo k temu, da smo uspešni, da ustvarimo dobiček, ki pa ga ponovno vložimo naprej in delamo še več pozitivnih zadev, konec koncev socialnih inovacij,« (Vavpotič 2012). Po njegovem mnenju ne bi bilo prav, da bi vse gospodarstvo usmerili v socialno podjetništvo, saj je prav, da je cilj gospodarstva dobiček. Klasična podjetja na drugačen način »vračajo družbi«, na primer prek družbeno odgovornega ravnanja. Sogovornik spodbuja idejo, da bi najuspešnejša (klasična) podjetja podprla sklad, ki bi vlagal v socialna podjetja. Pri tem ne bi šlo za konkurenčno delovanje, ampak spodbujanje.

- Razvoj socialnih inovacij v praksi:

Na vprašanje, zakaj se socialne inovacije ne razvijajo hitreje, medtem ko so problemi vedno večji, se v odgovorih v veliki meri krivdo pripisuje prevladujoči neoliberalni logiki in kapitalistični strukturi, ki prikriva resnost krize in zavira družbeni razvoj. Za bolj učinkovito delovanje socialnih inovacij bi bilo potrebno boljše sodelovanje med sektorji, več pobude, poguma in aktivnosti s strani posameznikov, sprememba miselnosti, več prepoznavnosti, primeri uspešnih praks, večja lokalna povezanost ter vztrajnost.

Vavpotič (2012) je kot razlog, zakaj se socialne inovacije (še) niso razcvetele, izpostavil nezanimanje politikov in akademske sfere. Socialnih inovacij se je potrebno lotiti sistemsko, zato potrebujemo odločnost tistih ljudi, ki lahko vplivajo na spremembe. V Sloveniji še ni bilo

izpeljanih dovolj projektov, ki bi pozitivno vplivali na državo in družbo. Prav bi bilo, da bi bilo čim več nacionalnih akcij, kjer bi ravno s socialnimi inovacijami pokazali, da tudi civilni družbi in posameznikom ni vseeno in da lahko vsak spreminja družbo. Potrebno je predvsem ozaveščati mlade. Vavpotič (2012) je še povedal, da bo za pravi razvoj socialnih inovacij potrebna večja kriza in večje zavedanje, da je nekaj potrebno spremeniti. »Pri nas je problem, da ljudje sedijo in čakajo, da se bo nekaj spremenilo,« (Vavpotič 2012). Redki posamezniki poskušajo aktivno reševati težave. Izpostavil je primer brezposelnosti: »/.../ dokler bomo imeli socialno državo, ki bo z mesečnim prispevkom nekomu omogočala, da preživi, se bodo socialne inovacije težko razvile. Lahko bi na primer rekli brezposelnim, da vsak mesec dobijo denar, ampak pod pogojem, da razvijejo idejo, kako bodo naredili nekaj dobrega za družbo,« (*ibid.*).

Bulčeva (2012) je poudarila, da je velika ovira v naši lastni zavesti razvoja. »Ko se bo posameznik razvil in ozavestil, bil sposoben samostojno stati, potem bo lahko zavestno spreminjal sistem. Nekaj se je v tisoč letih že zgodilo, razvilo. Posameznik pa se je zelo prilagodil strukturi in pozabil, da je sam ustvaril strukturo. Ne bi smeli biti sužnji strukturi, struktura bi morala služiti našim namenom,« (Bulc 2012).

4.6 UGOTOVITVE

Koncept socialnih inovacij v Sloveniji še ni dovolj razširjen, da bi bil splošno sprejet. Podporne organizacije in mehanizmi za njihov razvoj so zelo šibko razviti. Temelji socialnih inovacij obstajajo predvsem v delovanju civilnega sektorja in zgodovini delovanja lokalnih skupnosti. Zaradi obdobja socializma v državi se za najbolj socialno oziroma družbeno odgovoren sektor (napačno?) smatra država, a tudi če bi ta funkcija v prihodnosti ostala državi, bi bile potrebne reforme in posledično socialne inovacije, ki bi storitve državnega sektorja iz tipično pasivnih ukrepov spremenile v takšne, kjer državljani aktivno sodelujejo pri iskanju rešitev in pripomorejo k večji učinkovitosti socialne države.

Civilni sektor, ki si želi večje odgovornosti in vloge pri socialnem inoviranju, je v primerjavi z drugimi evropskimi državami premalo razvit in/ali podprt s strani države in podjetij. Primanjkujejo mu finančna sredstva, ker morda preveč pričakuje od države. V tujini so razviti novi viri financiranja, npr. »tvegana filantropija«, ki bi se kot primer dobre prakse in socialne inovacije morda lahko prenesla tudi v naše prostore. Nekaj podobnega že zagotavlja Dobra

borza,⁵⁰ a v premajhni meri. Lahko bi se tudi bolj okrepilo partnerstvo civilnega sektorja s zasebnim sektorjem, sploh zdaj, ko trend nakazuje vse večje zanimanje za družbo in okolje s strani podjetij. Premalo je tudi primerov tržne naravnosti organizacij civilne družbe, ki bi jim prinesla dodatne finančne vire. Priložnosti in potenciala za socialno inoviranje na teh področjih je ogromno. Z letom 2012 je v veljavo stopil zakon o socialnem podjetništvu, ki veliko obeta, vendar bomo šele s časom lahko poročali o morebitnem uspehu.

Zaradi pomanjkanja literature o socialnem inoviranju v Sloveniji sem se odločila za pregled tovrstnega delovanja na terenu. Preko izbranih študijskih primerov in narejenih intervjujev sem odkrivala dometa socialnih inovacij v Sloveniji. Na našem prostoru se s socialnimi inovacijami ukvarja kar nekaj akterjev. V večini so to predstavniki civilnega sektorja, s sprejetjem zakona o socialnih podjetjih pa se pričakuje porast tega sektorja. Med intervjuvanci sta tudi dva uspešna podjetnika velika zagovornika socialnega inoviranja oziroma vsaj družbene odgovornosti in po njunih besedah se ta trend že pozna v našem zasebnem sektorju. Na državnem nivoju trend socialnega inoviranja obstaja, vendar ni nihče konkretno usmerjen v to področje. Vsekakor je bila med intervjuvanci očitna dobra seznanjenost in podpora za socialno inoviranje, tako da lahko trdimo, da so socialne inovacije v Sloveniji do neke mere razvite. Problemi, ki se jih s pomočjo socialnega inoviranja intervjuvanci lotevajo, vključujejo področja medgeneracijskega sodelovanja, socialnega vključevanja, razvoja človeških virov, socialnega podjetništva, zaposlovanja in podjetniškega poslovanja. Pri uvajanju v družbeni prostor jim največje težave predstavljajo pomanjkanje podpornega okolja in finančnih virov ter nepripravljenost države in drugih pomembnih akterjev na tveganje in spremembe. Po njihovem mnenju so socialne inovacije pomembne za reševanje tako družbenih in okoljskih problemov, kot tudi gospodarskih, saj v veliki meri vplivajo na vsestranski gospodarski razvoj. Za slovensko gospodarstvo in družbo so socialne inovacije pomembne na številnih področjih, še posebej na področjih demografskih sprememb, zaposlovanja, socialnega vključevanja, zdravstva, izobraževanja, financ, političnih struktur in integracije družbe. Glede na podane odgovore in razmišljanja o pomenu socialnih inovacij v gospodarstvu so se vsi vprašani zelo očitno in brez dvoma strinjali s tezo dela, da so socialne inovacije potrebne za gospodarski razvoj in izhod iz krize.

---

⁵⁰ Glej <http://www.dobraborza.si>.

5 SKLEP IN USMERITEV ZA PRIHODNOST

Namen magistrskega dela je bil seznaniti bralca o socialnih inovacijah ter njihovem pomenu za gospodarski razvoj v EU in še posebej v Sloveniji. Videli smo, da gre za dokaj širok in kompleksen pojem, zato sem za lažje razumevanje v delu podala svojo definicijo, ki jo povzemam na kratko kot: »Socialna inovacija je vsaka novost ali sprememba, ki pozitivno vpliva na razmere v družbi.« Ker socialne inovacije še ne predstavljajo samostojnega področja in nimajo razvite enotne definicije niti metodologije, je o njih težko konkretno zaključevati. Jasno pa je, da gre za *inovacije*, in to posebno podmnožico inovacij, ki skrbi za družbeno blaginjo. Pomembna je tako njihova vsebina, kot njihov cilj. Predstavljajo konstanten proces, v katerem se vedno znova iščejo novi, boljši načini za reševanje družbenih problemov. Ti pa so številčni in, kot kaže, ne mislijo kar tako izginiti. Ravno zaradi razsežnosti aktualnih problemov so potrebni novi načini za njihovo obvladovanje in reševanje.

S sedanjim stanjem v svetu je očitno nekaj narobe, prevladujoči načini reševanja problemov pa ne delujejo. Taktika večine (razvitih) držav je, da se iz krize poskušajo izvleči preko uspešnega inoviranja. Ker v praksi gospodarska determinanta prevladuje nad družbo in okoljem, so bile do sedaj gospodarske inovacije bolj pomembne od socialnih, zato se tudi države v svojih strategijah zanašajo predvsem na gospodarske inovacije. Magistrsko delo gre v tem pogledu dlje in skuša v sklop inovacij, ki so jih države podpirale do sedaj, dodati socialne inovacije. Od slednjih pričakuje nove, boljše načine za reševanje obstoječih težav, ki bodo prispevali k vsestranskemu družbeno-gospodarskemu razvoju. Pravzaprav delo predpostavlja, da brez socialnih inovacij do pričakovanega napredka sploh ne more priti.

Socialne inovacije niso nov pojav in so bile od nekdaj prisotne v naših življenjih. Vendar niso bile nikoli toliko izpostavljene kot gospodarske inovacije, saj je v preteklosti veljalo, da bo pozitivna gospodarska rast vplivala tudi na napredek v družbeno-socialnem in okoljskem razvoju. Takšno razmišljanje so močno omajale posledice globalne krize, zato je bilo po novem več pozornosti posvečene vključevanju družbene dimenzije v gospodarski razvoj. Socialne inovacije ne dajejo vedno konkretnih rezultatov oziroma ne vplivajo vedno neposredno na gospodarsko rast in razvoj, ampak posredno, preko urejenih družbenih razmer, dobrih življenjskih pogojev, čistega okolja in zadovoljnih ter zdravih prebivalcev prispevajo k uspešnemu gospodarstvu in trajnostnemu razvoju. V tem kontekstu se je razvila trdna osnova in potreba za razvoj socialnih inovacij kot pomembnega pristopa za reševanje globalne krize.

V EU se spodbuja večdimenzionalni gospodarski razvoj, ki upošteva prepletenost gospodarske rasti in ugodnih okoljskih ter družbenih pogojev. V ta namen EU podpira tudi socialne inovacije, ki so v veliki meri pomembne za uresničevanje zastavljenih ciljev, saj vsebujejo vse elemente, ki so za to potrebni. Socialne inovacije so pomembne za vzpostavljanje boljših razmer znotraj Unije, in sicer preko vključevanja vseh sektorjev v aktivno reševanje problemov, zagotavljanja splošne blaginje, optimalne izrabe sredstev in zniževanja stroškov, spodbujanja k drugačnemu razmišljanju in sprejemanju sprememb, omogočanja priložnosti za boljše življenje in dostopa do javnih storitev vsem prebivalcem. Hkrati so zelo pomembne tudi za usmerjenost navzven, saj bi evropski primat v socialnih inovacijah skupaj z urejenimi zadevami znotraj regije prinesel tudi večjo konkurenčnost in uspehe na mednarodnem prizorišču.

Razvoj dogodkov v EU je pomemben za Slovenijo, saj je vpeta v evropski prostor in ima kot članica EU svoje obveznosti in dolžnosti, ravno tako kot je deležna morebitnih prednosti in koristi, ki izhajajo iz Unije. Tako so socialne inovacije za Slovenijo pomembne iz enakih razlogov kot za EU. Specifično lahko pripomorejo k reševanju najbolj perečih problemov v državi, spodbujanju trajnostnega razvoja in k oblikovanju uspešne družbe znanja, ki bi lahko predstavljala zgled drugim državam. V Sloveniji se izvaja kar nekaj socialno inovativnih aktivnosti, potencial za socialno inoviranje je ogromen, a socialne inovacije vseeno še niso dovolj razvite. V bližnji prihodnosti se veliko pričakuje od razvoja socialnega podjetništva, vsekakor pa bodo morali vsi sektorji prispevati svoj delež in poskrbeti za pozitivne spremembe.

V skladu z ugotovitvami, podanimi v prejšnjih poglavjih, lahko delno potrdim glavno tezo magistrskega dela, da socialne inovacije dopolnjujejo sklop inovacij, potrebnih za družbeno-gospodarski razvoj in da je njihov razvoj ključnega pomena tudi pri slovenskem iskanju izhoda iz krize. Tezo lahko le delno potrdim, saj za namene raziskovanja vpliva in uspešnosti socialnih inovacij še ni razvite enotne metodologije, ki bi s številkami in kazalci prikazala njihov dejanski uspeh. Kljub odsotnosti statističnih podatkov pa je vsebinska analiza teorije ter različnih primerov jasno pokazala, da socialne inovacije lahko prispevajo tako h gospodarski rasti kot družbenemu in okoljskemu razvoju. Ali lahko socialne inovacije res dosežejo vsesplošno blaginjo in izhod iz krize, pa je nemogoče predvideti, dokler se jih ne preizkusi in razvije v popolni meri.

V prihodnosti bo v prvi vrsti potrebno večje ozaveščanje odločevalcev in splošne javnosti o potencialni vlogi socialnih inovacij za gospodarstvo, družbo in okolje. Pri tem lahko zelo veliko vlogo odigrajo različni mediji, ki predstavljajo pomembno informacijsko-komunikacijsko sredstvo. Na državni ravni je potrebno več komuniciranja in sodelovanja med sektorji in znotraj sektorjev. Potrebna je tudi večja motiviranost in aktivnost vzgojno-izobraževalnih ustanov, saj imajo zelo velik potencial tako za razvoj kot izvajanje socialnih inovacij in v prihodnosti zatorej lahko odigrajo pomembno vlogo. V preteklosti so se izobraževalne ustanove osredotočale predvsem na tehnično-tehnološki vidik raziskovanja, vedno bolj pa se uveljavlja razmišljanje v smeri družbenih sprememb. Učenje pomembnosti družbene in okoljske dimenzije se začne že v vrtcu, kjer na primer otroke učijo varčevati z vodo in ločevati odpadke.

Potrebnih bo veliko sprememb, a je težko natančno določiti, česa bi se v Sloveniji morali lotiti najprej. Jasno je, da se morajo v aktivnosti vključiti vsi sektorji in da morajo vsi akterji med seboj bolje sodelovati. Država se mora zavzeto lotiti preoblikovanja vladnega sektorja in učinkovitejšega izvrševanja politik; zasebni sektor mora postati še bolj dovzeten za družbena in okoljska vprašanja; civilni sektor mora nadaljevati s svojim delom, vztrajati in morda poskušati najti nove vire financiranja; vsi državljani pa se morajo ozreti okoli sebe in se vprašati, kako lahko sami prispevajo k boljšemu stanju. Saj konec koncev velja, da mora vsak začeti pri sebi, zato bodo primarne socialne inovacije, ki prinašajo spremembe v razmišljanju ljudi, najtežje uresničljive, vse nadaljnje socialne inovacije bodo samoumevne.

LITERATURA

1. Bacon, Nicola, Nusrat Faizzullah, Geoff Mulgan in Saffron Woodcraft. 2008. *Transformers. How local areas innovate to address changing social needs*. London: NESTA. Dostopno prek: <http://www.nesta.org.uk/publications/assets/features/transformers> (12. september 2011).
2. Barbič, Staša. 2010. Nefiks. *Organizirano samostojno učenje* 2 (2): 15. Dostopno prek: http://www.europass.si/files/userfiles/europass/%C4%8Dlanki%20in%20publikacije/OSU_02_10_sep_oblikovano.pdf (21. maj 2012).
3. Barroso, José Manuel Durão. 2011. *Europe leading social innovation*, SPEECH/11/190. Dostopno prek: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/11/190> (15. marec 2012).
4. BEPA. 2010. *Empowering people, driving change: Social innovation in the European Union*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/bepa/pdf/publications_pdf/social_innovation.pdf (12. september 2011).
5. Blazinšek, Alenka. 2012. Intervju z avtorico. Ljubljana, 30. januar.
6. Box, Sarah. 2009. *OECD Work on Innovation – A Stocktaking of Existing Work*. OECD Science, Technology and Industry Working Papers, 2009/2, OECD Publishing. Doi: 10.1787/227048273721. Dostopno prek: http://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oecd-work-on-innovation-a-stocktaking-of-existing-work_227048273721 (12. september 2011).
7. BTC. 2012. *O družbi*. Dostopno prek: <http://www.btc.si/vsebina.php?idm=383> (15. marec 2012).
8. Bučar, Maja, ur. 2010. *National system of innovation in Slovenia*. Ljubljana: Založba FDV. Dostopno prek: <http://www.mednarodni-odnosi.si/cmo/cir-analyses.htm> (22. september 2011).
9. Bučar, Maja in Metka Stare. 2003. *Inovacijska politika male tranzicijske države*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
10. Bulc, Violeta. 2006. *Ritmi poslovne evolucije: sistemi, orodja in izkušnje za viharna razmišljanja*. Ljubljana: Vibacom. Dostopno prek: <http://vibacom.si/upload/RPE.pdf> (17. september 2012).
11. --- 2012. Intervju z avtorico. Ljubljana, 3. februar.
12. Cahill, Geraldine. 2010. Primer on Social Innovation: A Compendium of Definitions Developed by Organizations Around the World. *The Philanthropist* 23 (3): 259–271.
13. Challenge Social Innovation. 2011. *Measuring Social Innovation*. Dostopno prek: http://www.socialinnovation2011.eu/wp-content/uploads/2011/03/Abstracts_Parallel-Session-1-5.pdf (16. junij 2012).
14. CSI. 2011. *Social Innovation*. Dostopno prek: <http://socialinnovation.ca/about/social-innovation> (25. julij 2011).

15. Črnak-Meglič, Andreja in Tatjana Rakar. 2009. The Role of the Third Sector in the Slovenian Welfare System. *Teorija in praksa* 46 (3): 237–254.
16. Dobrescu, Paul. 2009. Wealth of Nations is the Wealth of Ideas. The Social Innovation Imperative. *Romanian Journal of Communication and Public Relations* 11 (3): 7–15. Dostopno prek: EBSCOhost.
17. EkoBTC. 2011a. *Družba BTC prejela nagrado za najbolj inovativen poslovni model*. Dostopno prek: <http://eko-btc.si/ekobtc/clanki/ekoindeks/242/Dru%C5%BEba%20BTC%20prejela%20nagrado%20za%20najbolj%20inovativen%20poslovni%20model/> (17. september 2012).
18. --- 2011b. *Ekoindeks je jedro trajnostnega razvoja družbe BTC*. Dostopno prek: <http://eko-btc.si/ekobtc/clanki/207/Ekoindeks%20je%20jedro%20trajnostnega%20razvoja%20dru%C5%BEbe%20BTC/> (17. september 2012).
19. --- 2012. *Ekoindeks v letu 2011*. Dostopno prek: <http://eko-btc.si/ekobtc/clanki/ekoindeks/275/%20Ekoindeks%20v%20letu%202011/> (17. julij 2012).
20. Euclid Network. 2011a. *Euclid Network: An Overview*. Dostopno prek: <http://www.euclidnetwork.eu/about-us/euclid-network-an-overview.html> (17. september 2012).
21. --- 2011b. *Projects and Advocacy*. Dostopno prek: <http://www.euclidnetwork.eu/projects.html> (18. avgust 2012).
22. Eurostat. 2011a. *Income distribution statistics*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Income_distribution_statistics#Income_inequalities (15. avgust 2012).
23. --- 2011b. *Migration and migrant population statistics*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics#Further_Eurostat_information. Dostopno prek: (15. avgust 2012).
24. --- 2012a. *Headline indicators*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/europe_2020_indicators/headline_indicators (18. avgust 2012).
25. --- 2012b. *Income and living conditions*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/income_social_inclusion_living_conditions/data/main_tables (14. februar 2012).
26. --- 2012c. *Information society statistics at regional level*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Information_society_statistics_at_regional_level (25. september 2012).
27. --- 2012č. *Water statistics*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Water_statistics (18. avgust 2012).
28. Evropska komisija. 1995. *Green Paper on Innovation*. Dostopno prek: <http://aei.pitt.edu/1218/> (12. september 2011).

29. --- 2006. *Health in Europe: A Strategic Approach*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/health/ph_overview/Documents/strategy_discussion_en.pdf (12. september 2011).
30. --- 2010a. *Communication from the Commission: Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/europe2020/documents/related-document-type/index_en.htm (12. september 2011).
31. --- 2010b. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Europe 2020 Flagship Initiative, Innovation Union*. Dostopno prek: <http://www.lex.unict.it/eurolabor/en/documentation/com.htm> (12. september 2011).
32. --- 2010c. *This is European Social Innovation*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/enterprise/flipbook/social_innovation/ (17. september 2012).
33. --- 2011. *Ocena Nacionalnega reformnega programa in Programa stabilnosti Slovenije za leto 2011*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/recommendations_2011/swp_slovenia_sl.pdf (16. marec 2012)
34. Evropska unija. 2009. *President Barroso discusses how to boost "social innovation"*. Sporočilo za javnost IP/09/81, 20. januar. Dostopno prek: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/81> (12. avgust 2012).
35. FORA. 2009. *New nature of innovation*. Dostopno prek: <http://www.newnatureofinnovation.org> (20. julij 2011).
36. George, Susan. 2010. *Whose crisis, whose future?* Cambridge, Malden: Polity Press.
37. Goričan, Barbara. Intervju z avtorico. Ljubljana, 27. januar.
38. Grameen Social Bussiness. 2009. *Grameen Danone*. Dostopno prek: http://www.grameensocialbusiness.org/index.php?option=com_content&view=article&id=96&Itemid=94 (15. avgust 2012).
39. Harrisson, Denis, Gyorgy Szell in Reynald Bourque, ur. 2009. *Social Innovation, the Social Economy, and the World Economic Development*. Frankfurt: Peter Lang GmbH.
40. Heiskala, Risto. 2007. Social Innovations: Structural and Power Perspectives. V *Social Innovations, Institutional Change and Economic Performance*, ur. Timo J. Hämmäläinen in Risto Heiskala, 52–79. Cheltenham: Edward Elgar.
41. Hetherington, David. 2008. *Case Studies in Social Innovation, A Background Paper*. Dostopno prek: http://www.percapita.org.au/_dbase_upl/Social%20Innovation%20Cases.pdf (18. avgust 2012).
42. Hiša Sadeži družbe. 2012a. *Kaj je Hiša Sadeži družbe?* Dostopno prek: <http://hisa.sadezidruzbe.org/index.php?id=2&lang=sl> (2. maj 2012).
43. --- 2012b. *Kdo se srečuje v Hiši?* Dostopno prek: <http://hisa.sadezidruzbe.org/index.php?id=4&lang=sl> (2. maj 2012).
44. --- 2012c. *Zgodovina*. Dostopno prek: <http://hisa.sadezidruzbe.org/index.php?id=6&lang=sl> (2. maj 2012).

45. Hochgerner, Josef. 2009. *Innovation processes in the dynamics of social change*. Vienna: ZSI. Dostopno prek: http://www.socialinnovation2011.eu/wp-content/uploads/2011/04/JoH_Innovation-processes_20091.pdf (16. julij 2011).
46. --- 2011. *The Analysis of Social Innovations as Social Practice*. Dostopno prek: <http://socialinnovationexchange.org/node/5951> (12. september 2011).
47. Howaldt, Jürgen in Michael Schwarz. 2010. Social Innovation: Concepts, research fields and international trends. V *Studies for Innovation in a Modern Working Environment – International Monitoring, Volume 5*, ur. Klaus Henning in Frank Hees. Aachen: Eigenverlag. Dostopno prek: <http://www.sfs-dortmund.de/v2/rubriken/publikationen/datenbanksuche/index.php?Id=1289> (12. september 2011).
48. Huddart, Stephen. 2010. *Patterns, Principles, and Practices in Social Innovation*. Montreal: The J. W. McConnell Family Foundation. Dostopno prek: <http://www.thephilanthropist.ca/index.php/phil/article/view/852> (12. september 2011).
49. InCo gibanje. 2012a. *Deležniki inovacijskega prostora*. Dostopno prek: <http://www.incogibanje.si/delezniki-inovacijskega-prostora> (28. januar 2012).
50. --- 2012b. *Osebna izkaznica*. Dostopno prek: <http://www.incogibanje.si/osebna-izkaznica> (28. januar 2012).
51. --- 2012c. *Področja delovanja*. Dostopno prek: <http://www.incogibanje.si/> (28. januar 2012).
52. --- 2012č. *Temelji gibanja*. Dostopno prek: <http://www.incogibanje.si/temelji-gibanja> (28. januar 2012).
53. Kemfert, Claudia. 2005. *Global Climate Protection: Immediate Action Will Avert High Costs*. Dostopno prek: http://www.diw.de/documents/publikationen/73/diw_01.c.43084.de/diw_wr_2005-12.pdf (1. marec 2012).
54. Kolar, Jana. 2011. *Posnetek stanja raziskovalnega in inovacijskega sistema v Republiki Sloveniji*. Dostopno prek: <http://www.drznaslovenija.mvzt.gov.si/ch03s02.html> (5. januar 2012).
55. Kolarič, Zinka in Tatjana Rakar. 2010. *Obseg, struktura in vloga/funkcija slovenskih civilno-družbenih organizacij*. Dostopno prek: http://www.irssv.si/index.php?option=com_content&view=article&id=280&Itemid=75 (22. februar 2012).
56. Komisija evropskih skupnosti. 2009. *Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Obvladovanje vpliva staranja prebivalstva v EU (Poročilo o staranju prebivalstva 2009)*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009DC0180:EN:NOT> (1. marec 2012).
57. Kralji ulice. 2012a. *Kaj delamo*. Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/kaj-delamo/> (18. september 2012).
58. --- 2012b. *Namen*. Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/casopis/o-casopisu/namen> (18. avgust 2012).

59. --- 2012c. *O časopisu*. Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/casopis/o-casopisu> (18. avgust 2012).
60. Leadbeater, Charles. 2007. *Social enterprise and social innovation: Strategies for the next ten years*. Dostopno prek: http://www.charlesleadbeater.net/cms/xstandard/social_enterprise_innovation.pdf (12. september 2011).
61. Liddle, Roger in Frederic Lerais. 2007. *Europe's Social Reality. A consultation paper from the Bureau of European Policy Advisers*. Dostopno prek: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/07/83> (12. september 2011).
62. Malis, Franci. 2012. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 21. februar.
63. MDDSZ. 2011a. *Strategija razvoja socialnega podjetništva za obdobje 2012–2015 – osnutek*. Dostopno prek: http://www.cnvos.si/UserFiles/File/Zagovornistvo/Strategija%20ZocP_osnutek_16_12_2011.doc (16. julij 2012).
64. --- 2011b. *Vlada ustanovila Svet za socialno podjetništvo*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/article/1939/6753/094aaf0dc7/ (16. julij 2012).
65. Mesojedec, Tadeja. 2011. *Social innovation in Slovenia*. Dostopno prek: <http://www.socialinnovationeurope.eu/directory/slovenia/social-innovation-slovenia> (5. januar 2012).
66. --- 2012. Intervju z avtorico. Ljubljana, 30. januar.
67. Mladinski ceh. 2012. *Socialni inovatorji prihodnosti – mladinski inkubator socialnega podjetništva*. Dostopno prek: http://www.mladinski-ceh.si/index.php?option=com_content&view=article&id=652:socialni-inovatorji-prihodnosti-mladinski-inkubator-socialnega-podjetnitva&catid=147:bilo-je&Itemid=342 (15. maj 2012).
68. Mulgan, Geoff. 2007a. *Ready or not? Taking innovation in the public sector seriously*. London: NESTA. Dostopno prek: <http://www.youngfoundation.org/publications/reports/ready-or-not-april-2007> (30. julij 2011).
69. --- 2007b. *Social Innovation. What it is, why it matters and how it can be accelerated*. London: The Young Foundation. Dostopno prek: <http://www.youngfoundation.org/publications/reports/social-innovation-what-it-why-it-matters-how-it-can-be-accelerated-march-2007> (12. september 2011).
70. --- 2010. *Measuring Social Value*. Dostopno prek: http://www.ssireview.org/articles/entry/measuring_social_value (16. junij 2012).
71. Mulgan, Geoff in David Albury. 2003. *Innovation in the public sector*. London: Cabinet Office. Dostopno prek: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.cabinetoffice.gov.uk/upload/assets/www.cabinetoffice.gov.uk/strategy/pubinov2.pdf> (18. september 2012).
72. Murray, Robin, Julie Caulier-Grice in Geoff Mulgan. 2010. *The Open Book on Social Innovation*. Dostopno prek: http://www.nesta.org.uk/publications/assets/features/the_open_book_of_social_innovation (12. september 2011).

73. Nefiks. 2008. *Nefiks spodbuja osem ključnih kompetenc*. Dostopno prek: http://www.mladinski-ceh.si/datoteke/nefiks/Nefiks_spodbuja_8_kljucnih_kompetenc.doc (22. maj 2012).
74. --- 2012. *Predstavitev*. Dostopno prek: http://www.mladinski-ceh.si/index.php?option=com_content&view=article&id=364&Itemid=250 (21. maj 2012).
75. NESTA/The Young Foundation. 2007. *Making the most of local innovations*. Dostopno prek: <http://www.youngfoundation.org/publications/reports/making-most-local-innovations-november-2007> (1. marec 2012).
76. OECD. 2010. *Ministerial report on the OECD Innovation Strategy, Innovation to strengthen growth and address global and social challenges, Key Findings*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dataoecd/51/28/45326349.pdf> (12. september 2011).
77. --- 2011. *LEED Forum on Social Innovation*. Dostopno prek: http://www.oecd.org/document/53/0,3746,en_2649_34417_39263221_1_1_1_1,00.html (1. julij 2011).
78. OECD/Eurostat. 2005. *Oslo Manual. Guidelines for collecting and interpreting innovation data, Third edition*. Paris: OECD Publishing.
79. OECD/MDDSZ. 2010. *Izboljšanje socialne vključenosti na lokalni ravni preko socialne ekonomije: Poročilo za Slovenijo*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/seminar_soc_podjet_oecd_porocilo.pdf (16. marec 2012).
80. Ojo, Tokunbo. 2009. Global E-Litism: Digital Technology, Social Inequality, and Transnationality. *Canadian Journal of Communication* 34 (4): 759–760. Dostopno prek: Proquest Social Science Journals.
81. Phills, James Jr., Kriss Deiglmeier in Dale T. Miller. 2008. Rediscovering Social Innovation. *Stanford Social Innovation Review* 6 (4): 34–43. Dostopno prek: Proquest Social Science Journals.
82. *Resolucija o raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2011–2020 (ReRISS11–20)*. Uradni list RS 43/2011. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=103975> (2. marec 2012).
83. Rojec, Matija in Maja Bučar, 2003. *Odnosi sever – jug, študijsko gradivo, 1. del*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
84. Samec, Polona. 2012. Intervju z avtorico. Ljubljana, 1. februar.
85. Saul, Jason. 2011. *Social innovation, inc*. San Francisco: Jossey-Bass.
86. SIC. 2011. *EU a time of change. The Manifesto of the Social Innovation Coalition*. Dostopno prek: http://www.euclidnetwork.eu/files/Manifesto-of-Social-Innovation-Coalition_Feb-2011-v0-3-4-Draft-for-Comment-2.pdf (12. december 2011).
87. SIE. 2011. *Introducing SIE*. Dostopno prek: <http://www.socialinnovationeurope.eu/user-menu/introducing-sie> (12. december 2011).

88. SIX. 2011. *Social innovation exchange. The global community for social innovation*. Dostopno prek: <http://www.socialinnovationexchange.org> (12. december 2011).
89. SIX in The Young Foundation. 2010. *Study on Social Innovation*. Dostopno prek: <http://www.socialinnovationexchange.org/node/4959> (28. julij 2011).
90. Slovenska filantropija. 2012a. *Globalno učenje*. Dostopno prek: <http://www.filantropija.org/filantropija.asp?FolderId=197> (26. januar 2012).
91. --- 2012b. *Korporativno prostovoljstvo*. Dostopno prek: <http://www.prostovoljstvo.org/korporativno-prostovoljstvo> (9. maj 2012).
92. --- 2012c. *Primeri dobre prakse*. Dostopno prek: <http://www.prostovoljstvo.org/korporativno-prostovoljstvo/primeri-dobre-prakse> (9. maj 2012).
93. --- 2012č. *Sadeži družbe*. Dostopno prek: <http://www.filantropija.org/default.asp?FolderId=231Ž> (12. maj 2012).
94. --- 2012d. *Slovenska filantropija*. Dostopno prek: <http://www.filantropija.org/filantropija.asp?FolderId=69> (26. januar 2012).
95. Socialni inkubator. 2012a. *Aktivnosti*. Dostopno prek: <http://www.socialni-inkubator.si/aktivnosti.php> (16. maj 2012).
96. --- 2012b. *Cilji*. Dostopno prek: <http://www.socialni-inkubator.si/cilji.php> (16. maj 2012).
97. --- 2012c. *Poslanstvo*. Dostopno prek: <http://www.socialni-inkubator.si/poslanstvo.php> (16. maj 2012).
98. Socialni inovatorji prihodnosti. 2012. *Inkubator*. Dostopno prek: <http://socialni-inovatorji.si/aktivnosti/sip> (27. januar 2012).
99. Stiglitz, Joseph, Amartya Sen in Jean-Paul Fitoussi. 2009. *The Measurement of Economic Performance and Social Progress Revisited, Reflections and Overview*. Dostopno prek: <http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr> (12. september 2011).
100. Stritar, Tomaž. 2012. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 30. januar.
101. SURS – Statistični urad Republike Slovenije. 2011a. *Mednarodni dan boja proti revščini*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4262 (14. februar 2012).
102. --- 2011b. *Metodološka pojasnila: Inovacijska dejavnost v predelovalnih in izbranih storitvenih dejavnostih, Slovenija*. Dostopno prek: http://www.stat.si/doc/metod_pojasnila/23-059-MP.htm (16. junij 2012).
103. --- 2011c. *Raziskovalno-razvojna dejavnost, Slovenija, 2010 – začasni podatki*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4322 (3. marec 2012).
104. --- 2012. *Inovacijska dejavnost v predelovalnih in izbranih storitvenih dejavnostih, Slovenija, 2008–2010 – začasni podatki*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=4692 (16. junij 2012).
105. SVLR – Služba vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko. 2008. *Nacionalni strateški referenčni okvir 2007–2013*. Dostopno prek: http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_evropske_kohezijske_politike/kohezijsk

a_politika_v_obdobju_2007_2013/programski_dokumenti_slovenije_2007_2013/ (2. marec 2012).

106. *The Economist*. 1996. Making waves. 240 (7985): 7–10. London, 28. september. Dostopno prek: Proquest Social Science Journals.

107.--- 2010. Let's hear those ideas. New York, 12. avgust. Dostopno prek: <http://www.economist.com/node/16789766> (12. avgust 2012).

108. The Young Foundation. 2011. *Social Innovation Europe*. Dostopno prek: <http://www.youngfoundation.org/general/-/all/news/social-innovation-europe> (18. september 2012).

109. UMAR. 2005. *Strategija razvoja Slovenije*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/konference_in_projekti/projekti/#c135 (28. februar 2012).

110. UNU-MERIT. 2012. *Innovation Union Scoreboard 2011*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius-2011_en.pdf (16. marec 2012).

111. Vasconcelos, Diogo, Anne Stenros, Gianfranco Corini, Rüdiger Iden in Jan Lamser. 2009. *Reinvent Europe through innovation, From a knowledge society to an innovation society*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/panel_report_en.pdf (5. januar 2012).

112. Vavpotič, Žiga. 2012. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 1. februar.

113. Vibacom. 2012a. *Novice*. Dostopno prek: <http://www.vibacom.si/news.php> (18. september 2012).

114.--- 2012b. *CV-ji – Vibacom mreža*. Dostopno prek: <http://www.vibacom.si/page.php?31#VioletaBulc> (28. januar 2012).

115. Ville, Simon in Eduardo Pol. 2008. *Social Innovation: Buzz Word Or Enduring Term?* Dostopno prek: <http://ro.uow.edu.au/commwkpapers/194> (28. junij 2011).

116. Vlada Republike Slovenije. 2008. *Državni razvojni program Republike Slovenije za obdobje 2007–2013*. Dostopno prek: <http://www.svlr.gov.si/index.php?id=1182> (28. februar 2012).

117.--- 2011a. *National Reform Programme 2011–2012*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/europe2020/tools/monitoring/recommendations_2011/index_sl.htm (19. september 2011).

118.--- 2011b. *Program stabilnosti, dopolnitev 2011*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/sp_slovenia_sl.pdf (5. januar 2012).

119. Watkiss, Paul, Tom Downing, Claire Handley in Ruth Butterfield. 2005. *The Impacts and Costs of Climate Change*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/clima/policies/package/docs/final_report2_en.pdf (1. marec 2012).

120. WCED. 1987. *Our Common Future*. Dostopno prek: <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm> (1. marec 2012).

121. Westley, Frances in Nino Antadze. 2009. *Making a difference: Strategies for Scaling Social Innovation for Greater Impact*. Dostopno prek: http://girlsactionfoundation.org/files/Making_a_Difference_-_Strategies_for_Social_Innovation.pdf (1. avgust 2011).
122. *Zakon o javnem naročanju (ZJN-2)*. Uradni list RS 128/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006128&stevilka=5409> (23. september 2012).
123. *Zakon o socialnem podjetništvu (ZSocP)*. Uradni list RS 20/2011. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=102703> (2. marec 2012).
124. Zavod Y. 2011a. *Predstavitev*. Dostopno prek: http://ypsilon.si/uploads/ypsilon/public/document/92-zavod_ypsilon_predstavitev_nova_sl.pdf (18. september 2012).
125. --- 2011b. *Vsebinsko letno poročilo 2010–2011*. Dostopno prek: http://ypsilon.si/uploads/ypsilon/public/document/176-zavod_ypsilon_vsebinsko_letno_porocilo_2010_11_sl.pdf (19. maj 2012).
126. --- 2012. *O nas*. Dostopno prek: http://ypsilon.si/predstavitev/o_nas/ (10. Maj 2012).
127. Zohir, Sajad. 2010. *Number of Microcredit Clients Crossing the US \$1.25 a day Treshold during 1990–2008*. Dostopno prek: http://www.microcreditsummit.org/uploads/files/Bangladesh_Report_FINAL.pdf (15. avgust 2012).

PRILOGA: SEZNAM INTERVJUJEV IN VPRAŠANJA

Sedem intervjujev je bilo opravljenih osebno, en intervju pa zaradi pomanjkanja časa in neuskklajenih terminov prek spletne pošte. Osebno opravljeni intervjuji so bili daljši, zato prilagam le okvirna vprašanja, njihova vsebina pa je podrobno opisana v poglavju 4.5 Intervjuji. Predstavniki, ki je odgovarjal prek spletne pošte, je imel bistveno manj vprašanj, ki pa so bila oblikovana naknadno in namensko glede na odzive ostalih intervjuvancev in za globlje razumevanje stališča predstavnika zasebnega sektorja o socialnih inovacijah.

Osebno so bili intervjuji opravljeni z naslednjimi predstavniki:

- Alenka Blazinšek (vodja projekta Nefiks): Ljubljana, 30. januar 2012.
- Mag. Violeta Bulc (ustanoviteljica, lastnica in direktorica podjetja Vibacom ter pobudnica in koordinatorica InCo gibanja): Ljubljana, 3. februar 2012.
- Barbara Goričan (koordinatorica projekta Hiša Sadeži družbe v Slovenski filantropiji): Ljubljana, 27. januar 2012.
- Tadeja Mesojedec (vodja inkubatorja Socialni inovatorji prihodnosti): Ljubljana, 30. januar 2012.
- Polona Samec (MDDSZ, Služba za evropski socialni sklad): Ljubljana, 1. februar 2012.
- Tomaž Stritar (direktor Socialnega inkubatorja): Ljubljana, 30. januar 2012.
- Žiga Vavpotič (strokovni direktor Zavoda Y): Ljubljana, 1. februar 2012.

Odgovarjali so na naslednja okvirna vprašanja, pripravljena za polstrukturiran intervju:

1. Na kakšen način je vaše delo povezano s socialnimi inovacijami? Kakšni so vaši cilji in načrti?
2. So socialne inovacije pomembne za/potrebne Sloveniji? Zakaj?
3. Na katerih področjih so v Sloveniji potrebne socialne inovacije? (Kateri problemi so najbolj pereči?)
4. So po vašem mnenju socialne inovacije le stvar reševanja družbenih in okoljskih problemov ali morda tudi gospodarskih?
5. Na kakšen način lahko socialne inovacije prispevajo h gospodarski rasti?
6. Poznate (še) kakšno organizacijo/podjetje/posameznika, ki se ukvarja s socialnim inoviranjem? (Koga/katero?)
7. Ali sodelujete s katerimi od njih?

8. Katere so prednosti in koristi ukvarjanja s socialnimi inovacijami?
9. Kaj pa ovire in problemi (s katerimi se srečujete)?
10. V kolikšni meri so pomembna stališča EU pri spodbujanju socialnih inovacij?
11. Kakšni so po vašem mnenju pogoji za socialno inoviranje v Sloveniji?
12. Kateri sektor bi po vašem mnenju moral biti glavni pobudnik in kateri izvajalec socialnih inovacij?
13. Kakšna bi morala biti vloga države?
14. Kako ocenjujete vlogo in pomen socialnih podjetij?
15. Ali lahko klasična profitna podjetja delujejo v skladu s principi socialnega inoviranja ali je to izključno domena socialnih podjetij?
16. Zakaj socialne inovacije še niso uspele doseči rezultatov, ki jih obljublajo? (Zakaj je še vedno toliko družbenih problemov?)
17. Kaj bi bilo v Sloveniji, EU in nasploh v svetu potrebno za hitrejše in učinkovitejše delovanje socialnih inovacij?

Tekom pogovora so bila lahko nekatera vprašanja izpuščena, lahko pa so se razvila dodatna vprašanja in zgodbe.

Franci Malis, vodja sektorja za organizacijo, razvoj in nove medije pri družbi BTC, je prek spletne pošte (21. februarja 2012) podal svoja razmišljanja o pomenu socialnih inovacij za njegovo podjetje:

1. **Kako kot podjetnik gledate na socialne inovacije?** Različne gospodarske panoge imajo svoje zakonitosti, svoja pravila in pričakovanja. Dejavnost družbe BTC je takšne narave, da je vpeta in povezana s širšo javnostjo ali boljše javnostmi. Zato so za nas pomembne vse razne socialne inovacije, nasploh vse spremembe v obnašanju ljudi in spremembe njihovih vrednot in navad.
2. **Ali imata klasično podjetništvo in socialne inovacije lahko skupne cilje ali velja, da se njuni cilji izključujejo? (Ali je v vašem delu na prvem mestu dobiček, ne glede na ceno, ali so pomembni tudi ljudje in okolje?)** Skupni cilji se lahko izključujejo samo na prvi pogled, na kratek rok.
3. **Na kakšen način BTC prispeva k trajnostnemu razvoju? Na kakšen način je delo podjetja morebiti socialno (družbeno) inovativno?** Že ime trajnostni razvoj opredeljuje razvoj na dolgi rok, razvoj, ki ni v škodo drugim. Naši kupci so širša javnost, ugled je izredno pomembna postavka razvoja. Vemo, da ugleda ne moremo pridobiti drugače kot s prijaznim odnosom do širšega okolja, tako ljudi kot narave. Zmanjšujemo porabo vode in

energentov iz neobnovljivih virov, zmanjšujemo negativne vplive, ki jih povzroča naša dejavnost, del dodane vrednosti vračamo družbi.

4. **V čem BTC vidi koristi prispevanja k trajnostnemu razvoju in morebitnemu izvajanju socialnih inovacij?** Večji ugled in zaupanje poslovnih partnerjev, obiskovalcev, širše skupnosti.
5. **Je trajnostno ter družbeno odgovorno poslovanje le »modna muha« ali prihodnost podjetništva?** Trajnostno in družbeno odgovorno poslovanje ni in tudi ne sme postati modna muha. Na Zemlji nas je »preveč« glede na razpoložljive vire in že samo to dejstvo zahteva od vseh nas odgovorno poslovanje in prijazen odnos do okolja.